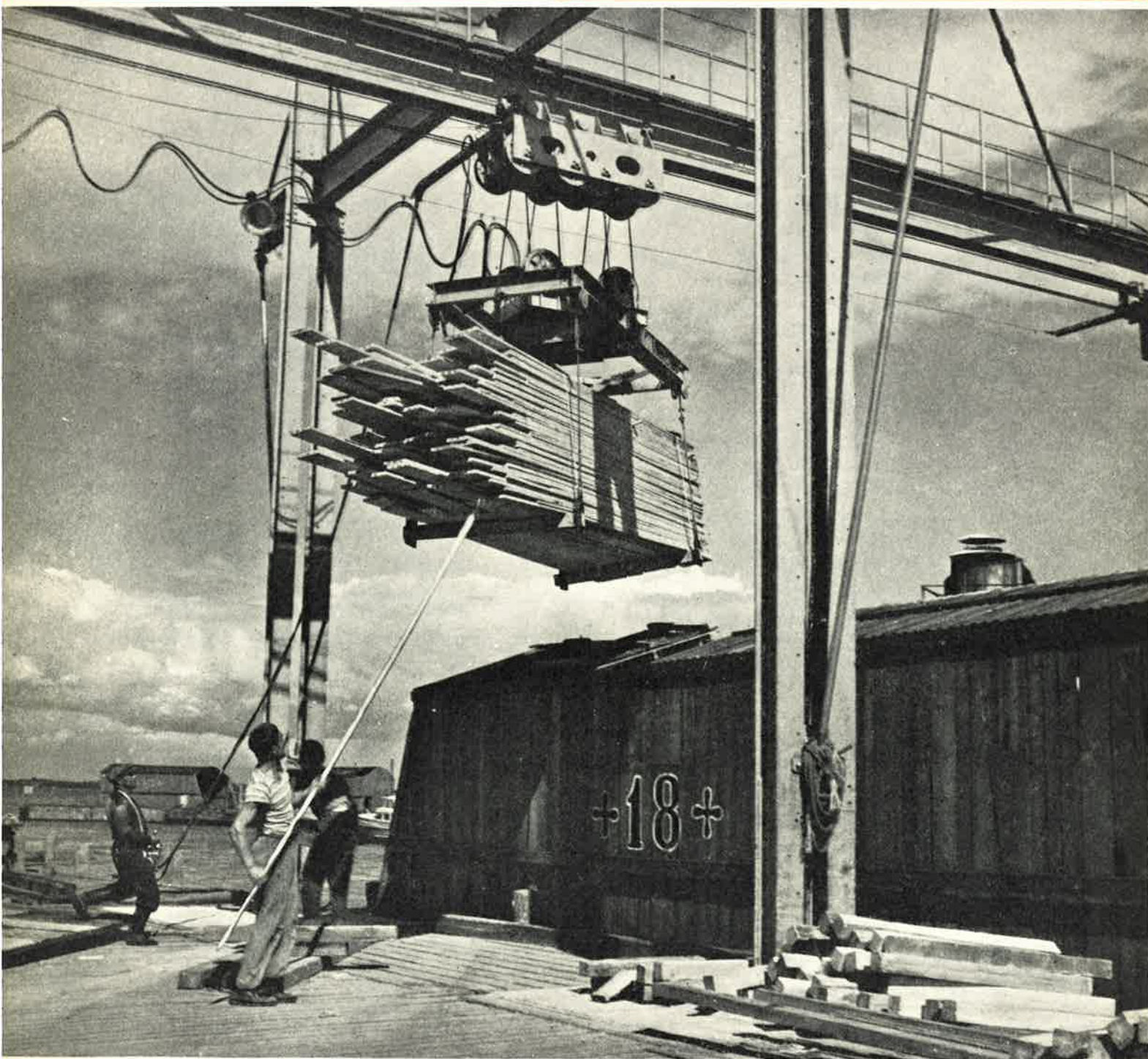

KYMI-YHTYMÄ

HENKILÖKUNNAN
JULKAISU

SISÄLTÖ:

Vuorineuvos Bruno Krook † 1

HALLAN TEHTAAT:

Hallan vaiheita menneisyyden ja nykyisyyden näkökulmasta 2
Hallalaiset kertovat 8
Aholansaari 13
Tukkeja Hallaan rautateitse 14
Naiskuoro laulujuhlilla 16
Martat matkalla 16
Merkkipäiviä 16
Vanhusten kesäretki 17
Yhtymämme kesämestaruuskilpailut 18

KUUSANKOSKEN TEHTAAT:

Uusi vesijohtolaitos toiminnassa 22
Torni kaatuu 26
Hitsauskurssit 27
Lännen ja idän turveteollisuuden tutustumassa 28
Kultamitalimies 30
45 vuotta palvellut 30
Merkkipäiviä 31
Kävelyharrastuskilpailut 34
Kuusankosken tehtaitten kesämestaruuskilpailut 35
Uimapromotiot 36
Ulkomaalaisia vieraita Kuusankoskella 38
Olavi Reimanin öljyvärisommitelma 38

WERLAN TEHDAS:

Iloista leirielämää Verlassa 39

HÖGFORSIN TEHDAS:

Uusi poliklinikka 40
Merkkipäiviä 41
Leirillä Antiaisissa 42
Salon urheilukuulumisia 42

METSÄOSASTO:

Piirityönjohtaja Viljam Kujala † 43
Merkkipäiviä 43

JUANTEHDAS:

Nuorilla vilkasta kesätoimintaa 44
Merkkipäiviä 44

Toimituksen tuoilta

KANSIKUVA:

Sähkönosturi ja lastaajat siirtämässä lautapakkausta proomuun Hallan sahan lastauslaiturilla Puujalansalmen rannalla. Liittyy kirjoitukseen "Hallan sahan vaiheita menneisyyden ja nykyisyyden näkökulmasta", ss. 2—7.

TOIMITUS:

Vastaava toimittaja: Veikko Talvi.
Toimitussihteeri: A. Ylikangas.

Kirjapaino: Kouvolan Kirja- ja Kivipaino.

†

VUORINEUVOS BRUNO KROOK

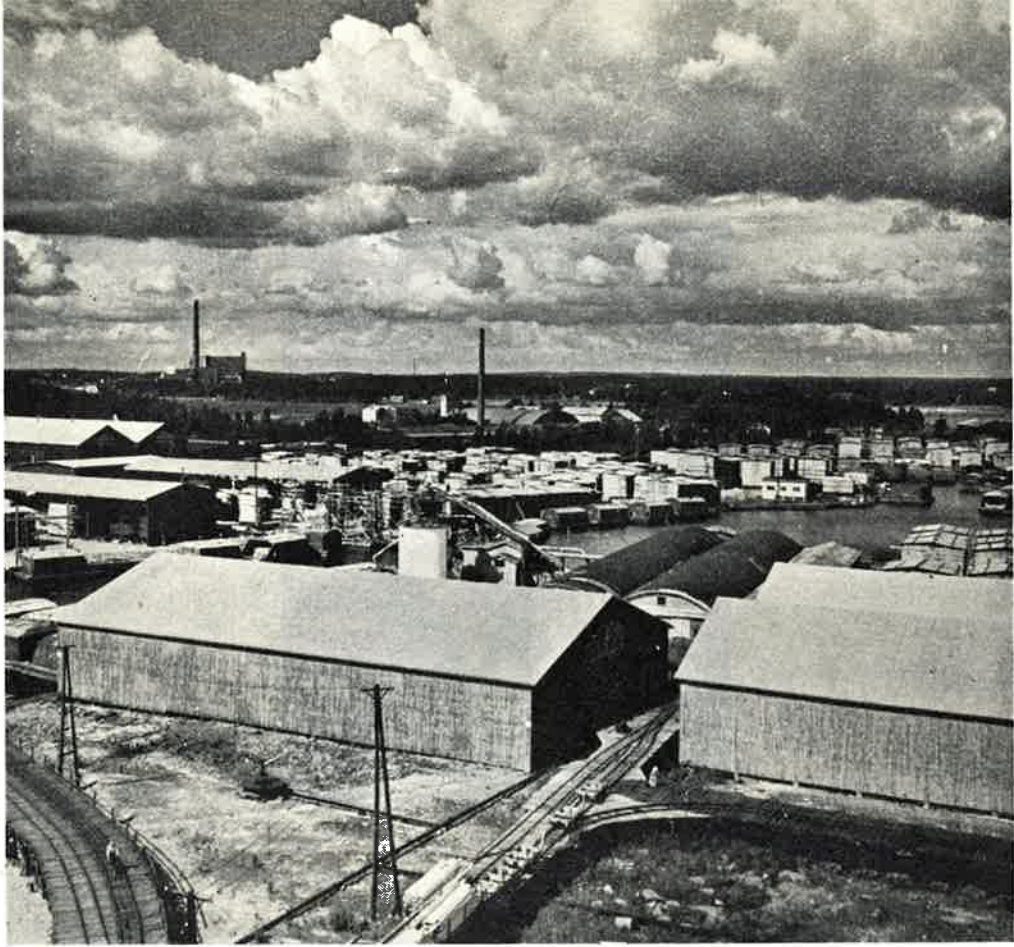
Viime kesäkuun 17 päivänä yhtiömme hallituksen ollessa parhaillaan pitämässä kokousta saapui surunviesti, joka koski sitä läheltä. Yksi joukosta, hallituksen varapuheenjohtaja, vuorineuvos Gustav Bruno Krook oli saman päivän aamuna siirtynyt manan majoille Bad Homburgissa Saksassa, jonne hän pari viikkoa aikaisemmin oli saapunut hoitamaan heikontunutta terveyttään.

Täsmälleen vuosi sitten oli lehdessämme kirjoitus vuorineuvos Bruno Krookista hänen täyttyessään 70 vuotta. Vaikka se sisälsikin vain muutamia oleellisimpia piirteitä hänen elämänsä vaiheistaan ja toiminnastaan, antoi se kuvan miehestä, jolla oli harvinaisen monipuolinen ja työntäyteinen, mutta myös poikkeuksellisen tuoksellinen työpäivä takanaan. Lähes puolen vuosisadan ajan hän ennätti hoitaa joko toimitusjohtajan tai teknillisen johtajan tehtäviä monissa huomattavissa teollisuuslaitoksissa ja toimia puheenjohtajana tai jäsenenä lukuisissa teollisuusyhtiöiden johtokunnissa. Teollisuusmiehenä hän ei tyytynyt kulkemaan ainoastaan vanhoja koettuja ja varmoja latuja, vaan oli valmis luomaan myös jotakin uutta. Hänen suu-

rimmaksi ja merkityksellisimmäksi elämäntyökseen muodostuikin vaneriteollisuuden perustaminen ja kehittäminen maassamme. Maamme puunjalostusteollisuus ja sen suuntaviivat luotiin viime vuosisadan loppupuolella, mutta myös tämän vuosisadan puolella on tällä maaillemme elintärkeällä teollisuuden alalla voitu suorittaa uusia aluevaltauksia, ja tässä suhteessa vaneriteollisuudella on ollut hyvin huomattava osuus. Se on tarjonnut mahdollisuuden koivupuun jalostamiseen arvokkaaksi ja monikäyttöiseksi tuotteeksi. Vaneriteollisuutemme historiassa tulee vuorineuvos Krookin nimi aina säilymään, ja siihen liittyy paljon sanova lisänimi "Suomen vaneriteollisuuden isä".

Kymin Osakeyhtiö sai kauan aikaa käyttää hyväkseen vuorineuvos Krookin asiantuntemusta ja kokemusta. Hänet valittiin Läskelän tehtaiden johtokuntaan v. 1929, kymmenen vuotta myöhemmin Kymin Osakeyhtiön hallituksen jäseneksi, ja kaksi viimeistä vuotta hän toimi yhtiömme hallituksen varapuheenjohtajana.

Yhtiömme piirissä tunnetaan syvää surua Bruno Krookin poismenon johdosta.

HALLAN VAIHEITA

menneisyyden ja nykyisyyden näkökulmasta

Maamme uudenaikaisen puunjalostusteollisuuden alkuvuosikymmeninä saavutti sahateollisuus ensimmäiseksi suuret mittasuhteet. Höyrysahan läpimurto 1870-luvulla muodostaa teollisuushistoriassamme suorastaan ainutlaatuisen luvun. Kaikkein kiihkeimmin tätä näytelmää esitettiin Kymijoen itäisen haaran suulla ja lähisaarilla. Kun monien epäilyksien jälkeen tukkien uitto Päijänteen rannoilta Kymijokea myöten merenrantaan saakka oli osoittautunut mahdolliseksi, alkoi Kyminsuu vetää voimakkaan magneetin tavoin rohkeita yrittäjiä sekä kotimaasta että Norjasta, joka siihen aikaan oli johtava maa sahateollisuuden alalla. Muutamassa vuodessa tästä seudusta, jossa sijaitsi Ruotsinsalmen unohtunut linnoitusjäännös sekä hiljaiseloaan viettäviä maalais- ja kalastajakyliä, tuli maamme suurin sahakeskus. Eikä suinkaan ollut kysymys vaatimattomista sahapahasista, vaan sahassa kuin sahassa oli 6—7 raamia sekä useita sirkkeleitä. Sellaisissa sahoissa muuttui sisä-Suomesta meren rantaan matkannut suuri tukkipuu lankuiksi ja laudoiksi muutamassa minuutissa.

Ensimmäiset vuodet vastasivat taloudellisestikin

sahanomistajien toiveita ja saivat heidät yhä laajentamaan puutavaran hankintojaan. Saksan ja Ranskan välisen sodan jälkeen puutavaralla oli Euroopan markkinoilla poikkeuksellisen hyvä menekki. Höyrylaivat tekivät rahtauksen entistä halvemmaksi ja joutuisammaksi. Sahoilla ei ollut myöskään työväestä puutetta, sillä tulijoita oli sekä läheltä että kaukaa — Savon sydänmailta saakka. Mutta pian seurasi ankara takaisku. Sahatavaran hinnat, jotka ovat tunnetusti herkäät suhdannevaihteluille, romahtivat Euroopan puutavaramarkkinoilla, ja saman tien menivät sahanomistajien rohkeat tulevaisuuden unelmat. Monet sahat vaihtoivat omistajaa, mutta oli joukossa sellaisiakin, jotka pitivät urheasti pintansa tätä seitsemän vuotta kestänyttä ”sahasurmaa” vastaan. Yksi niistä oli Hallan saha, jonka yhdeksän norjalaista sahamiestä oli perustanut. Suoritettuaan muutaman vuoden ajan tukkihankintoja ja valmisteltuaan maaperää he muodostivat vuonna 1875 Halla-yhtiön, ja saha aloitti sahauksensa seuraavana vuonna. Yritys oli syntynyt terveelle taloudelliselle pohjalle ja ammattitaitoa oli myös tarpeeksi. Niiden avulla se sel-

viytyikin "sahasurman" vaikeuksista, ja sen tuotteet saavuttivat pian tunnetun nimen ulkomaisilla puutavaramarkkinoilla.

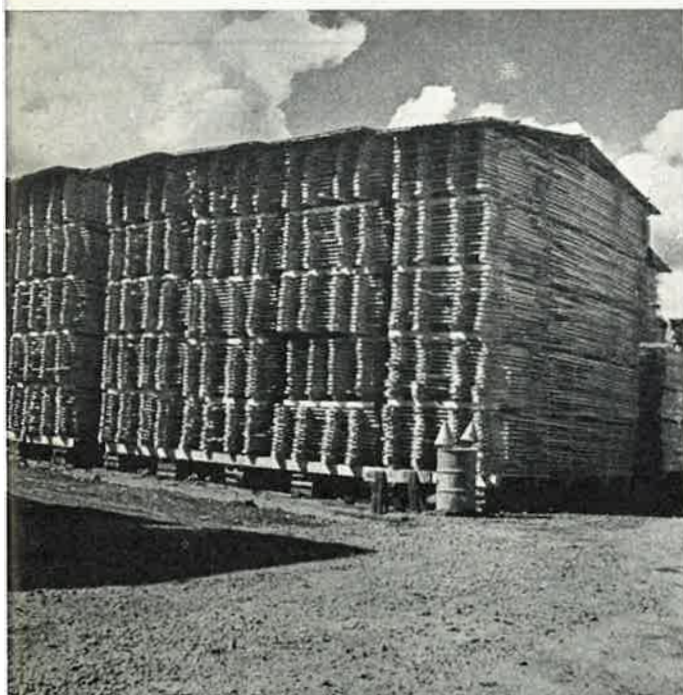
Hintavaihtelut yksistään eivät tuoneet jännitystä Hallan sahan vaiheisiin, vaan myös monet muut seikat. Dramaattisimmiksi kohdiksi muodostuivat kuuluisat vesiriidat Hallan isäntien ja Karhulan tehtaiden perustajan, tarmokkaan mutta itsepäisen William Ruthin välillä. Lopulta Halla sai varmistetuksi asemansa, ja se sai kenenkään häiritsemättä suorittaa saarellaan sahausta ja jäterimojen avulla vallata mereltä uutta elintilaa sekä rakentaa lastauslaitureita.

Hallan sahan tarmokkaat johtajat, hallalaisiksi kotiutuneet norjalaiset Nerdrum ja Bülow johtivat sahaansa taitavasti. Niinpä he koettivat keksiä keinoja sahan jätteiden käyttämiseksi hyödyllisellä ja tuotavalla tavalla. Jo 1880-luvulla yhtiö perusti Kyminlinnaan tiilitehtaan, jossa käytettiin polttoaineena sahajauhoa. Vuosisadan lopussa eräs saksalainen toiminimi teki Hallan kanssa sopimuksen, jonka mukaan ensiksi mainittu rakensi Hallan saaren pohjoispäähän kemiallisen tehtaan ryhtyen valmistamaan Hallan rimoista metylialkoholia. Tämän yrityksen epäonnistuttua Halla osti rakennukset ja perusti niihin v. 1902 maamme ensimmäisiin kuuluvan sulfaattiselluloosatehtaan. Halla kuului siten uranuurtajiin tällä tärkeäksi kehittyneellä puunjalostusteollisuuden alalla. Tämän uuden teollisuudenalan kokeilujen palkkana saatiin tosin karvaita ja kalliita kokemuksia, mutta niinhän on useasti ensimmäisen yrittäjän laita.

Vasemmalla: Hallan tehtaiden saarivaltakunnan näkymät ovat eloisia ja vaihtelevia. — Alhaalla: Utta ja vanhaa lautatarhaa rinnakkain. Talomaisen säännölliset, käsin pystytetyt tapulit saavat vähitellen väistyä trukkien avulla koottujen tapuleiden tieltä.

Muullakin tavoin ilmeni yhtiön pyrkimys yhä laajentaa liiketoimintaansa ja tuotantoaan. Läheisyydessä sijaitseva Jumalniemen saha liitettiin Halla-yhtiöön. Lisäksi ostettiin muutamia sahoja sisämaasta ja ulotettiin raakapuun hankinta myös Saimaan vesistön alueelle. Tällaisen puutavara-alueen laajentamisen teki mahdolliseksi kuljetusradan rakentaminen Saimaan vesistöä Mäntyharjun uittoväylään Oraantaipaleen ja Honkataipaleen kautta. Nämä toimenpiteet ovat selvänä osoituksena määrätietoisesta ja kaukonäköisestä yritteliäisyydestä.

Maailmansota, jonka aikana Halla-yhtiö joutui Kymin Oy:n omistukseen, toi jälleen huolta ja murhetta tullessaan. Vienti ehtyi ja lautatarhojen tapulien lukumäärä kasvoi kasvamisestaan. Koska sota pitkittyi pitkittymistään, ruvettiin valtavaa lautavarastoa ahtamaan tapuleita paljon tiiviimpiin pinkkoihin. Vihdoin tilanne laukesi, ja kun pitkällisten neuvotte- lujen jälkeen päästiin noissa poikkeuksellisissa oloissa tehtyjen myyntisopimusten toteuttamisessakin sovintoon, lähti Hallan puu jälleen purjehtimaan maailman puutavaramarkkinoille. Epäilemättä nämä ensimmäiset maailmansodan ajat pitivät sahan johtoa

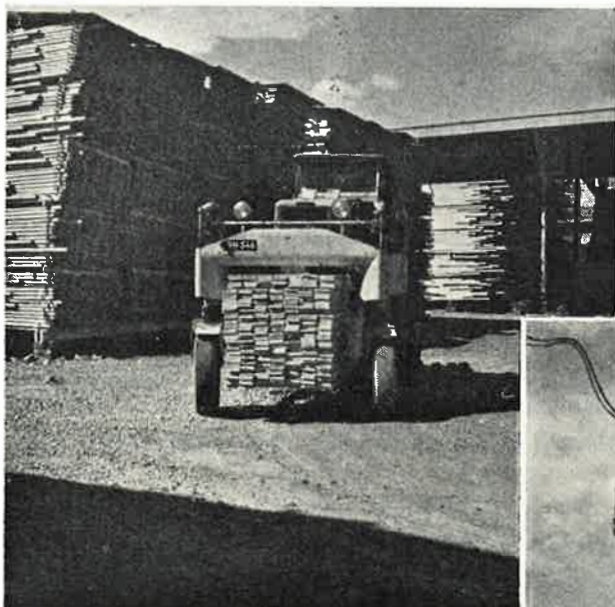

Oikealla: Hallan uudistusohjelmaan on kuulunut suurten, pitkiltä sivuiltaan avonaisten varastosuöjien rakentaminen. Näihin katoksiin varastoidaan valmis sahatavara.

Alhaalla: Hajasääritrukki on osoittautunut tehokkaaksi lauta- ja lankkupakettien kuljettajaksi.

Alinna: Trukkitarhan tapulirivi.

Vasemmalla: Lautatarhan monikäyttöisin kone on haarukkatrukki, joka tapuloi, purkaa ja siirtää nopeasti ja kätevästi. Kuvassa trukki nostamassa kuuvaamosta tuotua lautapakettia suojakatoksen "piippuhyllylle".

Ylhäällä: Merkkipoika lyö leimasimella laatumerkin jokaisen vientiin menevän laudan ja lankun päähän. Tällä kertaa näkyy olevan kysymyksessä kvinta-laatu.

Viereisen sivun oikeassa alakulmassa: Hajasäärirukin lastauspaikalle tuoma lautapaketti siirtymässä sähkökäyttöisen nosturin avulla proomuun.

Vasemmalla: Lastaaja ohjaa tottuneesti lautapaketin proomuun.

ja hallalaisia samalla tavoin levottomassa jännityksessä kuin aikanaan sahasurma ja vesiriita.

V. 1933 sattuneen sahan palon jälkeen alkoi Hallassa merkittävä uudistusten kausi, jonka sotien keskeyttämää aikaa lukuun ottamatta voidaan katsoa yhä jatkuvan. Sahan uudelleen rakentamisessa otettiin huomioon saha-alalla saadut kokemukset sekä uudistukset. Sahan lisäksi rakennettiin 1930-luvulla vientihöylämö, laatikkotehdas ja kuivaamo. Tällä tavoin pyrittiin tuotannon tehostamiseen ja jalostusasteen kohottamiseen. Saman vuosikymmenen lopulla seisautettiin Hallan omistamat muut sahat ja koko sahaus keskitettiin Hallaan.

Välittömästi talvisodan päätyttyä tuotanto edelleen monipuolistui Hallan alkaessa valmistaa puutaloja. Tätä tarkoitusta varten perustettiin sittemmin erityinen puusepäntehtäskin. Lyhyt rauhankausi toi Hallan työntäyteiseen elämään toisenkinlaisen muutoksen. Lähes 40-vuotias sulfaattiselluloosatehdas, joka koko ajan oli joutunut toimimaan epäsuotuisissa olosuhteissa, lopetti toimintansa. Sahausjätteiden muuntamiseksi selluloosaksi oli kuitenkin muutamaa vuotta aikaisemmin jo avautunut varsin kätevä keino Hallan saadessa naapurikseen Pyötiseen suuren ja modernin Sunilan sulfaattiselluloosatehtaan.

Viime vuosina on sahan sekä muiden tuotantolaitosten teknillisiä laitteita ja menetelmiä yhä parannettu. Ovatpa tuotteetkin lisääntyneet vielä yhdellä, nimittäin puujauholla, jota valmistetaan jalostus- ja puutalotehtaan jäteaineista.

Hallan tehtaiden viime sodan jälkeisen ajan uudistusten pääpaino ei ole kuitenkaan ollut välittömästi tuotannollisella puolella, vaan kahdessa suuressa ydinkysymyksessä, joista Hallan tulevaisuus on suuressa määrin riippuvainen. Ensimmäinen näistä tehtävistä on ollut Hallan saaren yhdistäminen mantereeseen. Hallan sahaa perustettaessa ja vielä vuosikymmeniä jälkeen päin saari oli sellaisenaan tarkoitukseensa ihanteellisen sopiva: tukkeja tuovan Kymi-joen suu sen välittömässä läheisyydessä ja Kotkan satama-allas muutaman kivenheiton päässä. Lisäksi tuulet pääsevät puhaltelemaan lautatarhoihin kaikilta tahoilta pitäen hyvää huolta lautatapuleiden kuivumisesta. Hallalaiset puolestaan olivat tottuneet sulan veden aikana liikkumaan soutu- ja myöhemmin moottoriveneillään, joten heidän jokapäiväiselle elämälleenkään ei yhteyden pito mantereelle tuottanut sanottavampaa haittaa. Mutta toisin on laita nykymaailman aikaan. Ei tultais Hallassakaan enää kunnolla toimeen, jos oltaisiin edelleen vain laivojen, moottoreiden, veneiden ja lossien varassa. Sen tähden tarvittiin välttämättä silta ja lisäksi vielä rautatie.

Tuotannon monipuolistuessa rautatiekuljetukset alkoivat näytellä myös tärkeätä osaa, ja jotta olisi välttytty uudestaan lastauksilta mantereella, oli rautatie saatava saareen saakka. Saha ei ole myöskään enää yksinomaan uittopuun varassa, vaan noin viidennes tukeista tuodaan autoilla ja rautateitse. V. 1947 valmistunut silta Karhunsalmen ylitse ja neljä vuotta myöhemmin sitä myöten Hallan saareen porhaltanut juna ovat liittäneet Hallan kestävin sitein mantereeseen ja luoneet sen teollisuudelle lupaavat tulevaisuuden näköalat.

Toinen Hallan tehtaiden viime vuosien suurista ongelmista on koskenut lautatarhan ja siellä suoritettavan työn teknillistämistä sekä uudenaikaistamista. Tunnettua on, ettei sahateollisuus ole teknillisessä mielessä kehittynyt niin nopeasti kuin muu puunjalostusteollisuus, jossa koneilla on ylivoimaisen ratkaiseva osuus. Sahateollisuudessa on yhä useita työvaiheita, jotka vaativat tekijältään kovaa ponnistusta ja jotka yksistään ihmisvoimin suoritettuina edistyvät hitaasti. On kuitenkin selvää, ettei nykyajan yhä kiristyvässä kilpailussa kauankaan voida toimia menestyksellisesti, ellei vanhentuneiden, hitaiden ja kalliiden työmenetelmien tilalle saada uusia tehokkaampia ja taloudellisempia. Onkin luonnollista, että sahateollisuudessa on alettu kiinnittää huomiota erityisesti lautatarhojen koneellistamiseen.

Tämän päivän Hallan lautatarha tarjoaa opettavaisen näyn. Toinen puoli lautatarhasta on jo muutunut trukkitarhaksi. Suurin osa Hallan "paanoista", joiden rakentaminen ja korjaaminen on vaatinut suuren määrän puutavaraa ja paljon työtä, on purettu, ja niiden tilalle on rakennettu kovapohjaisia teitä. Niitä myöten haarukka- ja hajasääritrukit suorittavat sahatun tavaran siirtämisen sahalta tarhaan. Ensiksi mainitut kykenevät suorittamaan vieläpä tapuloinninkin. Tosin haarukkatrukin tapuli ei vedä ulkonäöltään vertoja ammattitapuloitsijan aikaansaannokselle, mutta täyttää joka tapauksessa hyvin tehtävänsä. Samalla tavoin suoritetaan näiden lauta- ja lankkupakettien kuljettaminen laiturille proomun ääreen. Trukit eivät monikäyttöisyydestään huolimatta kuitenkaan kykene sijoittamaan kuormaansa suoraan proomuun, vaan tämä viime vaihe tapahtuu Puujalansalmen laiturilla sijaitsevalla sähkökäyttöisellä nosturilla. Kätevästi nousee sen vaijerien mukana hajasäären tuoma standartin suuruisen lautapaketti proomun päälle ja avonaisesta katoista oikealle paikalleen proomun pohjalle, ei tietenkään ilman ammattimiesten taitavaa ohjausta.

Tämä sähkökäyttöinen nosturi ei kuitenkaan edusta

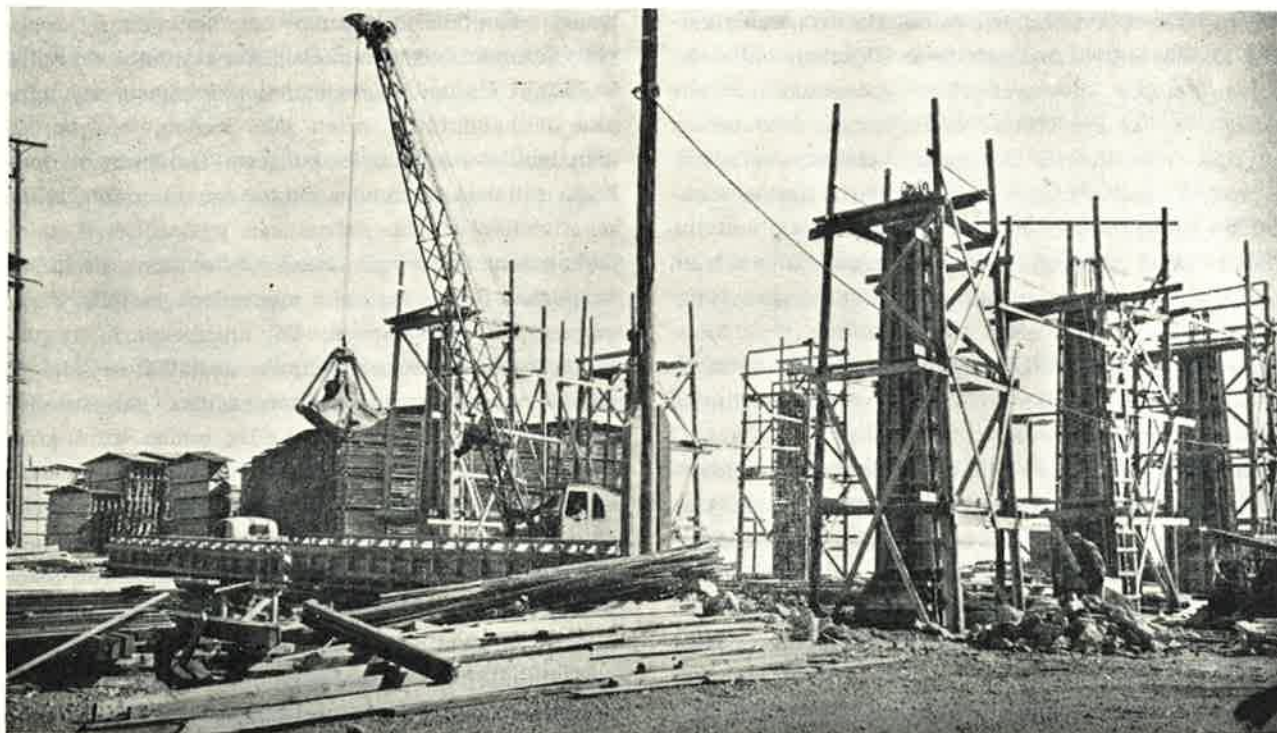

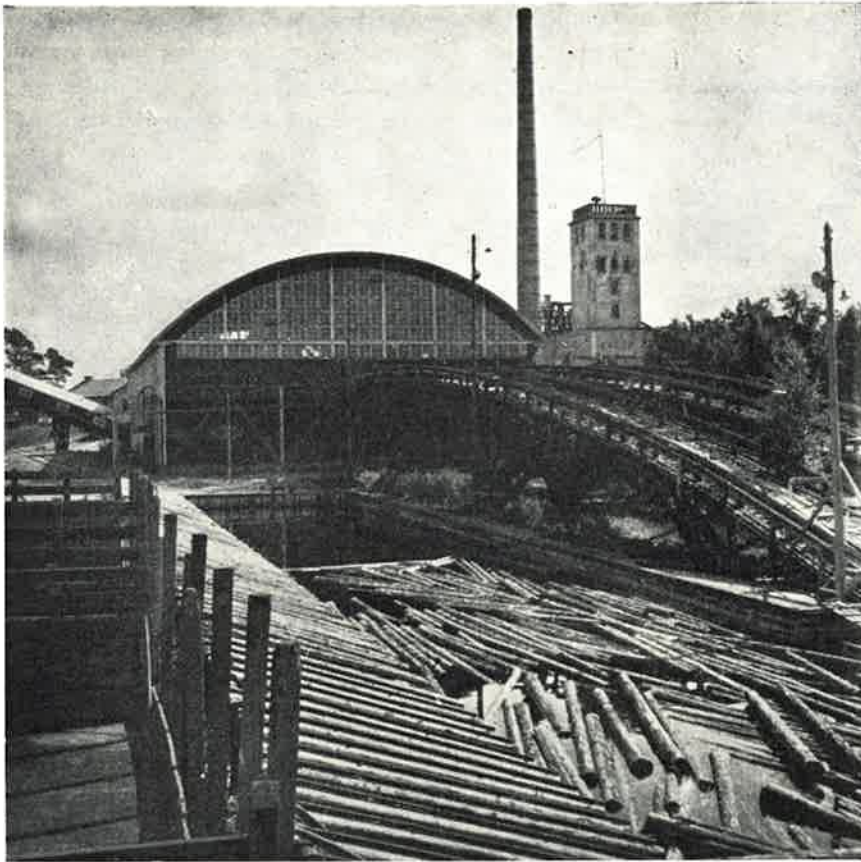
Puujalansalmessa ovat koko kesän olleet uuden siltanosturin perustustyöt käynnissä. Yläkuvassa erään pilarin vedenalaisten osien betoninvalu käynnissä.

Alhaalla: Rakenteilla olevat pilarirakennelmat antavat jo nyt aavistuksen tämän uuden siltanosturin mittavuudesta.

lopullista sanaa koneellisessa lastauksessa, vaan parhaillaan sen läheisyyteen rakennetaan uutta monin verroin suurempaa ja tehokkaampaa, jolla tulee olemaan se etu, että se kykenee liikkumaan myös sivusuuntaan. Ensimmäisessä vaiheessa valmistuu siltanosturista 35 metrin pituinen osa. Tämä väli, jonka avulla varsinainen lastaaminen tullaan suorittamaan, valmistuu jo ensi kesään mennessä. Silloin voi neljäkin proomua olla samanaikaisesti siltanosturin alla ottamassa lastiaan vastaan. Lopullisessa koossaan tulee tästä siltanosturista 230 metrin pituinen ulottuen höylämölle saakka. Nosturi tullaan kattamaan vedenpäällistä osaa lukuun ottamatta. Vaikka uuden nosturin lastausteho nousee laskelmien mukaan yli 100 standartiin päivässä, ei pienempikään nosturi silti joudu virattomaksi, vaan kiireisimpinä aikoina sitä käytetään "huippujen" tasaamiseen. Voimakkaat ja ketterät, radiopuhelimen varustetut moottorihinaajat pitävät huolen siitä, että Hallan puulla lastatut proomut ovat muutamassa hetkessä redillä rahtilaivojen vieressä.

Viime vuosina suoritettujen teknillisten uudistukset nimenomaan lautatarhan puolella ovat vieneet Hallan sahan kehitystä pitkän harppauksen eteenpäin. Näitä uudistuksia tullaan lähivuosina jatkamaan, ja epäilemättä Hallaa ei voida syyttää siitä, että se olisi jäänyt liiaksi kauan polkemaan paikoillaan ja jäänyt kehityksestä jälkeen.

Hallan saarivaltakunnan keskipiste on 6-raaminen saha.

Hallalaiset kertovat

Kun on kysymys Hallasta ja hallalaisista, ei ole vaikea löytää sopivia haastateltavia. Vanhan hallalaispolven muistot ulottuvat viime vuosisadan puolelle saakka, ja keskipolvikin voi Hallastaan kertoessaan käyttää uskottavasti sanontaa "entiseen aikaan". Vieraasta haastattelijasta tämä lujasti Hallan maaperään juurtuminen tuntuu aluksi hieman oudolta. Onhan tämä pienenpuoleinen sahasaari aivan kuin astinlautana suureen maailmaan. Edessä levittäytyy meren ulappa, jota pitkin avautuvat tiet aina Amerikkoihin saakka. Eikä tarvitse terästä mielikuvituksensa katsetta merten taa, vaan aivan silmien edessä on houkuttelevan valtava näky: vastapäisellä kalliosaarella komea kaupunki satamineen, nostokurkineen, torneineen ja kaikkine kaupungin ihannouksineen, sen satama-allas täynnä valtamerilaivoja ja pienempiä merenkyntäjiä, ja kaikkialla missä teollisuudelle on vähänkin jalansijaa löytynyt, näet uljaita tehtaita savupiippuineen ja sahoja suurine lautatarhoineen.

Olisi luullut, että teollistumisen alkuaikoina sisä-

maasta Kotkan ja Kyminsuun nousevaan tehdasyhdyskuntaan työansioita etsimään saapunut väki olisi käyttänyt Hallan saarta vain jonkinlaisena välietapina ja hakeutunut sitten joko siirtomaihin tai tämän teollisuusseudun keskukseen. Tietenkin oli joukossa tällaisia tapauksia, mutta varsin moni Hallan sahalle hakeutunut valitsi sen pysyväiseksi asuinpaikakseen, ja niinpä asuikin itse saarella ja sen naapurissa Tiutisessa sekä mantereen puolella Perävarpissa, Suulisniemessä, Popinniemessä ja muutamissa muissa lähikylissä pesunkestäviä hallalaisia, monia vuosikymmeniä sitten sahan palvelukseen tulleita. Halla merkitsee heille samaa kuin koti-seutu. Monet tulijoista olivat tuskin koskaan nähneet merta, mutta heidän ensimmäisistä hallalaispäivistään lähtien ovat meren myrskyt ja tyynet, jäät ja kelirikot, veneet ja laivat kuuluneet heidän jokapäiväiseen elämäänsä. Meren raikkaissa, kosteissa tuulissa he ovat elämäänsä eläneet, sahanneet maamme vihreätä kultaa lankuiksi, soiroiksi ja laudoiksi, lajitelleet niitä ja lastanneet proomuihin. Epäilemättä

Hallalainen Elina Tynnilä oman talonsa pihapenkillä.

he alkoivat viihtyä näissä uusissa olosuhteissa, ja seurauksena oli perinpohjainen kotiutuminen Hallan karuun maaperään.

*

Suulisniemen kärkeen vievän tien varrelta pihakoivujen varjostamasta, keltaiseksi maalatusta talosta tapasimme hallalais-eläkeläisen Elina Tynnilän, joka pari vuotta sitten lopetti 52 vuotta kestäneen päivätyönsä sahassa. Hän on elänyt Hallan sahapuun ja meren tuoksuissa ilmapiirissä 10-vuotiaasta saakka ja aloittanut vakinaisen työnsä sahassa 13:n iässä, joten Halla ja saha on ollut hänen maailmansa.

Elina Tynnilän isän saapuminen Kotkaan v. 1890 on tyypillinen tarina sen aikaisesta muuttoliikkeestä maalta kaupunkiin. Hänen matalaan torppaansa Ruotsinpyhtäälle oli alkanut kantautua yhä houkuttelevampana raha-ansion sävyttämät tulevaisuuden näköalat Kotkan ja Kyminsuun sahavaltakunnasta, ja niin mies päätti luopua torpastaan ja lähteä perheeseen Kotkaan. Ensin hän toimi pormestari Backmanin voutimiehenä, mutta muutti v. 1897 Hallaan työskennellen aluksi ”puumiehenä” tarhan puolella, sittemmin sahassa ja myöhemmin sahan remmisuutarina.

Elina Tynnilä oli 10-vuotias, kun muutettiin kaupungista Hallan vieressä sijaitsevaan Aholansaareen.

Tynnilät saivat asuttavakseen yhden huoneen yhdessä erään toisen perheen kanssa. Samalla liedellä keitettiin, mutta muuten tupa koetettiin jakaa molempien perheiden kesken. Oli siinä kummallakin oma ikkunansa, muisteli haastateltavamme. Pian Tynnilät muuttivat Perävarppiin, jonka pitkästä kasarmista saatiin asunnoksi oma huone, mutta johon oli kuitenkin usein otettava kortteerimies.

Siihen aikaan oli sahan väki heimoltaan sekalaista seurakuntaa. Oli tultu eri puolilta Suomea, aina kaukaa Savon perukoilta saakka. Puhuttiin monia murteita, eikä kaikin kohdin heti ymmärrettykään naapurin puhetta. Mutta seurakunnan sekalaisuudesta huolimatta oli tuolle yli puolen vuosisadan takaiselle sahayhdyskunnalle ominaista läheinen yhteensuuluvaisuus ja lähimmäisenrakkaus, kertoi Elina Tynnilä. Sydämellisesti otettiin osaa naapurin vastoinkäymisiin, ja puutteeseen joutunutta koetettiin parhaan mukaan auttaa, vaikkei kenelläkään suinkaan ollut ”liian kanssa”.

Vaikka Perävarppi oli manteretta, joutui Elina-tyttönen joka päivä tekemisiin meren kanssa kulkiesaan veneellä Hallan saareen kansakouluun. Keli-rikon aikana ei lapsia uskallettu lähettää yksin hyiselle merelle ja silloin matkasivat koululaiset yhdessä aamuvuorolaisten kanssa jo siinä viiden tienoissa, ja pannuhuoneen lämpimässä odoteltiin sitten koulun alkamista. Näin sahasta tuli jo koululaisille tuttu ja kotoinen paikka, ja lankesi kuin luonnostaan, että heti koulun päätyttyä mentiin sahalle töihin. Niin kävi Elina Tynnilällekkin, joka 13-vuotiaana aloitti vakinaisen työnsä sahassa ns. ”halkolaatikolla”. Pian hän päätti hankkia paremman ja tuottavamman ammatin. Hänestä tuli kaappaaja, sitten särmääjä ja lopuksi sahan kirjaaja eli ”ylösottaja”, mitä nimitystä Hallan ammattikielessä käytetään.

Vuorokausi oli siihen aikaan jaettu kahteen työvuoroon vaihdon tapahtuessa kello kuusi sekä aamulla että illalla. Sahalla oli noihin aikoihin johdon lisäksi vielä paljon norjalaista työvoimaa, ja toista vuoroa sanottiinkin norjalaiseksi ja toista suomalaiseksi. Komeat partasuut norjalaiset, Eliasson ja Martinsen nimiltään, toimivat sahan työnjohtajina. Ensimmäinen johtaja Nerdrum oli painunut elävästi haastateltavamme mieleen. Hän kävi kahdesti päivässä sahalla ja hänen sanansa oli yhtä järkähtämätön kuin laki. Sellainen patriarkaalisuus sopikin hänelle, koska hän oli äärimmäisen oikeudenmukainen.

Vaikka työpäivä oli entiseen aikaan neljä tuntia pitempi, oli työn vauhti sen sijaan paljon hitaampi. Yövuorolainen ennätti — kun hyvin sattui — pistäytyä laskiaisiltana VPK:n talossa tansseissakin. Yö-

vuorossa otettiin silloin tällöin pienet unetkin. Liian pitkään nukkumisesta ei kuitenkaan tarvinnut olla huolissaan, sillä herätyksestä toverit pitivät huolen. Eräs tehokas tapa herättää torakahtanut oli kuumentun kiven asettaminen hänen viereensä. Pian alkoi kupeessa kuumottaa ja nukahtanut ponnahti ylös silmät tapillaan. Kaikenlaista muutakin koiruutta harjoitettiin, mutta aina hyväntahtoisessa sävyssä. Ja pienistä luvattomista tauoistakin työn lomassa haastateltavamme kertoi vain kuin ohimennen. Vaikka sellaista sattui, pidettiin kunnia-asiana selviytyä moitteitta annetuista urakoista ja kaiken lisäksi koettiin työt suorittaa mahdollisimman huolellisesti. Elina Tynnilä, yhtiön kultaisen ansiomerkin saanut ja kauimmin ainakin elossa olevista hallalais-naisista sahaa palvellut, tarinoi Hallastaan suurella lämmöllä. Puusta ja sahausesta hän kertoi erehtymättömällä asiantuntemuksella. Muistui mieleen entisajan punahonkakin, joka jätti sahaan hyvän pihkantuoksun. Välillä tarina vierähti muihinkin puolen vuosisadan takaisiin asioihin, VPK:n taloon, siellä vietettyihin iltamiin ja Hallan sekä Perävarpin poikien välisiin tappelun nujakoihin, joihin saatiin tavallisesti aihe naapurikylän tyttöjen saattelemisesta, mutta aina palautui juttu kuitenkin takaisin sahaan. Siitä hän puhui kuin parhaasta ystävästään.

*

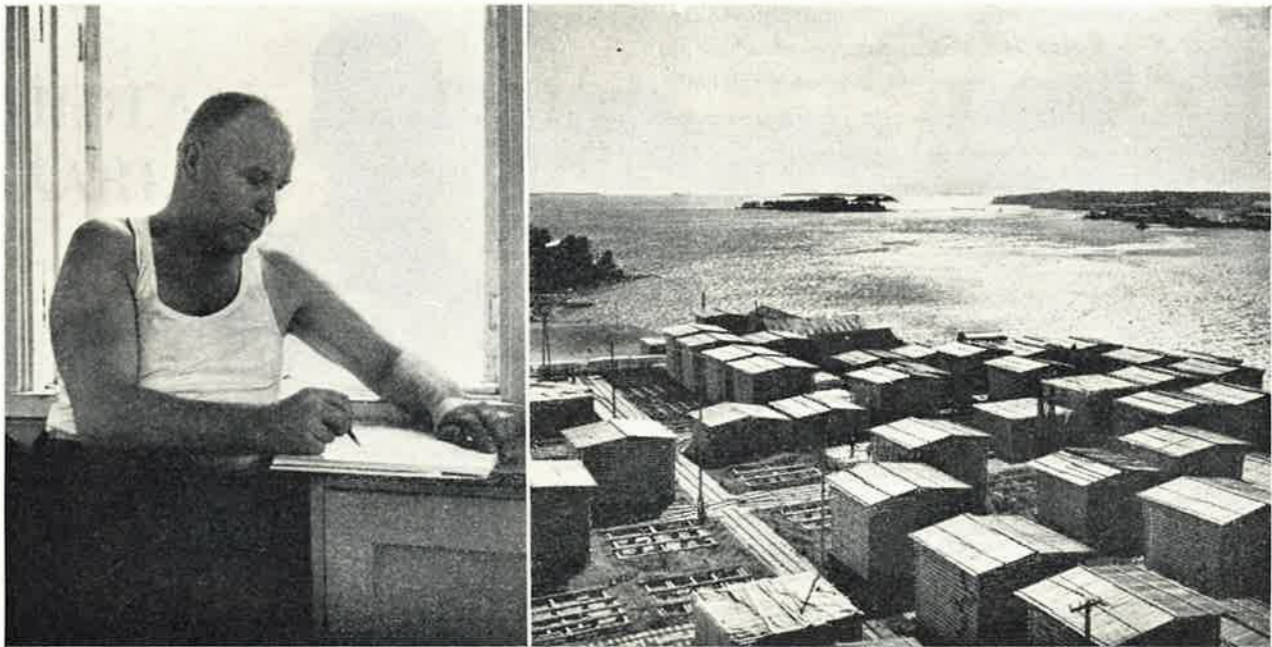
Hallan saarivaltakunta avautuu katsojalle suurenmoisena karttakuvana Pitkäkarin korkeasta palovartiotorista, josta käsin palovartijan valpas silmä tarkkailee sekä päivin että öin, ettei sahan ja lautatarhan pahin vihollinen, ”punainen kukko”, pääse tuhoisille vierailuilleen. Hallan näkymää ympäröi komeana panoraamana meri saarineen, kaupunki satamineen ja rantaviiva suurine teollisuuslaitoksineen. Laivoja tulee ja menee. Vartijan näköpiiri on siten täynnä liikettä ja elämää. Lisäksi tulevat sään vaihtelut. Auringonpaisteessa meri kimaltaa ja etäisyydessä siintävät ulkosaaret Suursaarta myöten. Väliin meri näyttää kuitenkin pahat puolensa vyöryen väsymättä raskaina, vihreänharmaina aaltoina, ja usva ja sateet, lumimyrskyt ja meren jäätyminen muuttavat myös maiseman lukemattomin vivahtein. Kaiken tämän tornissa valvova vartija joutuu näkemään ja kokemaan.

Kiiwetessämme torniin oli siellä vartiovuorollaan Vihtori Hämäläinen, joka viime vuoden lokakuusta saakka on katsellut näitä hänelle lapsuudestaan tuttuja seutuja täältä ylhäältä käsin. Tapaamme jälleen tyypillisen hallalais-tarinan. 55 vuotta sitten oli hänen isänsä perheinen lähtenyt Hanka-

salmelta Kotkaan ansion hakuun ja asettunut Tiutisen saaren Punkkilan ”kylään”, josta käsin kävi töissä Hallan sahalta.

Lankesi luonnostaan, että poika alkoi niin pian kuin kynnelle kykeni astua isänsä jälkiä. 12-vuotiaana hän pääsi merkkipojaksi, josta parin vuoden kuluttua siirtyi ”nutikkasakkiin”. Tämä työporukka oli poikasten kesken hyvin tavoiteltu. Siinä joutui ”etulaisena” suorittamaan kaikenlaatuista työtä ja siten miehenaluille tarjoutui erinomainen tilaisuus perehtyä monenlaisiin sahatyön ammatteihin. Neuvot vanhempien miesten taholta jäivät tosin monta kertaa niukanlaisiksi, mutta tarjoutuihan joka tapauksessa tilaisuus kokeilla taipumuksiaan ja päästä parempiin ansioihin. Ja työhön tekijäänsä neuvoo, kuten sattuvasti sanotaan. Niin kävi Vihtori Hämäläisellekin. Naurusuin hän kertoi ensimmäisen kokemuksensa joutuessaan etulaisena toimimaan lämmittäjänä Halla III:ssa. Hän ei ollut aikaisemmin edes käynyt laivan konehuoneessa, joten oli luonnollista, että nuorta miestä jonkin verran jännitti. Mutta paljon pahempaa oli tulossa kuin mitä hän osasi odottaa. Konemestari Janne Pajala komensi pojan alas konehuoneeseen jääden itse kannelle lepäilemään. Vihtori koetti selittää, ettei hänellä ollut aavistustakaan, mitä pitäisi tehdä ja mistä vivusta vääntää. Kyllä sinä opit, vakuutteli Pajalan Janne ja vaivautui hieinan kurkistamaan luukusta alas. Avaahan luukku, pane puita pesään ja vääntelehän tuota ja tuota vipua. Siinä se oppitunti oli. Laiva lähti liikkeelle. Törmäsi kyllä alkuun kimpilaituria päin, mistä oli seurauksena ärräpäiden sadatteleminen komentosalilta. Vihtori yritti uudestaan ja jo meni niin kuin pitikin. Hän lämmitti ja toimi konemestarina koko matkan Hallasta Haminaan ja sieltä takaisin.

Vihtori Hämäläinen pyrki pian rahakkaampiin ja vaativampiin töihin, ja hänestä tuli ”sortteeraaja” lautatarhaan. Siitä muodostuikin hänen pääammatinsa. Lihaksikkaat ja jäntevät käsivarret ovat yhä osoituksena tästä vuosikymmeniä kestäneestä sahatavaran käsittelemisestä ja nostelemisesta. Saimme kuulla havainnollisen esitelmän lajittelun salaisuuksista. Ennen vanhaan ei tyydyttykään pelkkään u/s:ään, kvintaan ja raakkiin, vaan ensin mainittu lajiteltiin neljään ryhmään: primaan, sekundaan, tertiaan ja kvartaan. Oli nopeasti kyettävä arvioimaan, mihin laatuun lajittelijan käsien kautta kulkeva lankku, soiro ja lauta kuului. Eikä yksistään lajittelu, vaan myös tapuloiminen vaati harjaannusta. Tapuloitsijoiden perässä kulkivat ”taapelipoliisit” koivusta tehdyn ja raudoitettun ”poliisinpaakinsa” kanssa ja ojensivat järeillä lyönneillään tapulit soti-

Tornivahti Vihtori Hämäläinen ylhäällä tornissa päiväkirjamerkintöjä suorittamassa. — Uljas näkymä avomerelle.

laallisen viivasuoriin riveihin. Nyt ei enää perusteta hiuksentarkasta ojennuksesta, ja taapelipoliisinkin ammatti on jo siirtynyt muistojen joukkoon, kuten niin moni muukin työvaihe parhaillaan voimakasta uudistuskauttaan elävässä sahavaltakunnassa.

Vihtori Hämäläinen palasi vielä muistelmissaan alkuaikoihin. Sahan työväki oli silloin paljon miesvoittoisempi kuin nykyisinä aikoina. Tytöt, naimattomat naiset ja lesket kävivät kyllä sahan töissä, mutta aniharvoin vaimoihmiset. Kun mies akottui, piti hän kunnia-asianaan, että vaimo pysyi kotona lapsia ja taloutta hoitamassa. Piti tulla toimeen sillä, minkä mies hankki. Ja vaikkei leipä niin leveä ollutkaan, niin kyllä sitä sentään toimeen tultiin.

Viime vuodet Vihtori Hämäläinen toimi remonttimiehenä pitäen huolta radoista ja vaihteista, kunnes kiipesi tänne torniin vahtia pitämään. Hänen myhäilevään olemukseensa ei sovi ollenkaan toteamus, että ”kun on hiessä kasvanut, niin tulee ärtyisäksi”. Päinvastoin hän kertoili leppoisasti pitkästä tarhamiehen urastaan ja puhui alhaalla levittäytyvästä tapulivaltakunnasta melkein pärtäudella. Ja hän katseli sahan elämää ammattimiehen asiantuntemuksella, pahoitteli, kun näki jonkun miehen käsittelevän sahatavaraa väärin ottein. Tuollainen tekniikka käy liiaksi voimille. Pitäisi tehdä niin ja niin. Sahamiehen työ on spesialihomma, jonka niksit on tarkoin tunnettava. Välillä vilkaistiin merelle päin, josta lähestyi laiva. Tuo tähyileminen ei ollut yksistään ajanvietettä, vaan Hämäläinen ilmoitti laivan saapumisesta sa-

tamaluotsillē, joka tiedon saatuaan lähti laivaa vastaan.

Kiittelimme ja hyvästelimme. Olimme nähneet Hallan kirkkaassa auringonpaisteessa ja saaneet perehtyä sen vaiheisiin hallalais-tiutislaisen ”taaplaajan” opastamana.

Kolmas haastateltavamme oii keskipolven hallalainen, laivatelakan työnjohtaja Emil Ukkonen. Hän on syntynyt Hallan naapurista, mantereen puolelta Karhulasta, mutta on toiminut nykyisessä tehtävässään jo runsaat 25 vuotta, jona aikana Hallasta on tullut hänen kotisaarensa.

Telakan rannassa keskustellessamme tuli meitä vastaan erittäin kouraantuntuvalla tavalla Hallan lähimenneisyys. Vaikka laivauskausi oli vilkkaimmillaan, lekotteli Hallan höyrylaivasto yhä talviteleillaan. Siinä oli voimakas Sirius, joka saattoi ylpeillä siitä, että se oli useana keväänä ”entiseen hyvään aikaan” onnistunut avaamaan väylän Kotkan satamaan. Toisella äärellä näkyi Ran, vanha Viipurin ja Haminan kävijä, ja sen seuralaisina Halla I sekä Halla III. Kaksi hinaajaa oli jo hävinnyt tästä alkuaan 6-jäsenisestä laivaperheestä ja jäljelle jääneet neljäkin makailivat virattomina.

Työnjohtaja Ukkonen kertoi, että nämä aikansa palvelleet kelpo alukset ovat joutuneet luovuttamaan paikkansa uusille diesel-hinaajille. Syyt ovat monet. Höyryhinaajassa tarvittiin vähintään viisi

miestä: päällikkö, konemestari, lämmittäjä, täkki-
mies sekä proomumies. Sen sijaan moottorihinaaja
tulee toimeen kahdella, kipparilla ja proomumiehellä.
Moottorivene ei kuluta polttoainetta rannassa seisoes-
saan ja on kuitenkin valmis lähtöön, milloin tarvis
vaatii. Lisäksi se on ketterä ja voimakas. Ja mikä tär-
keintä: sen piipusta ei sinkoile ilmoille lautatarhan
pahimpia vihollisia — kipinöitä.

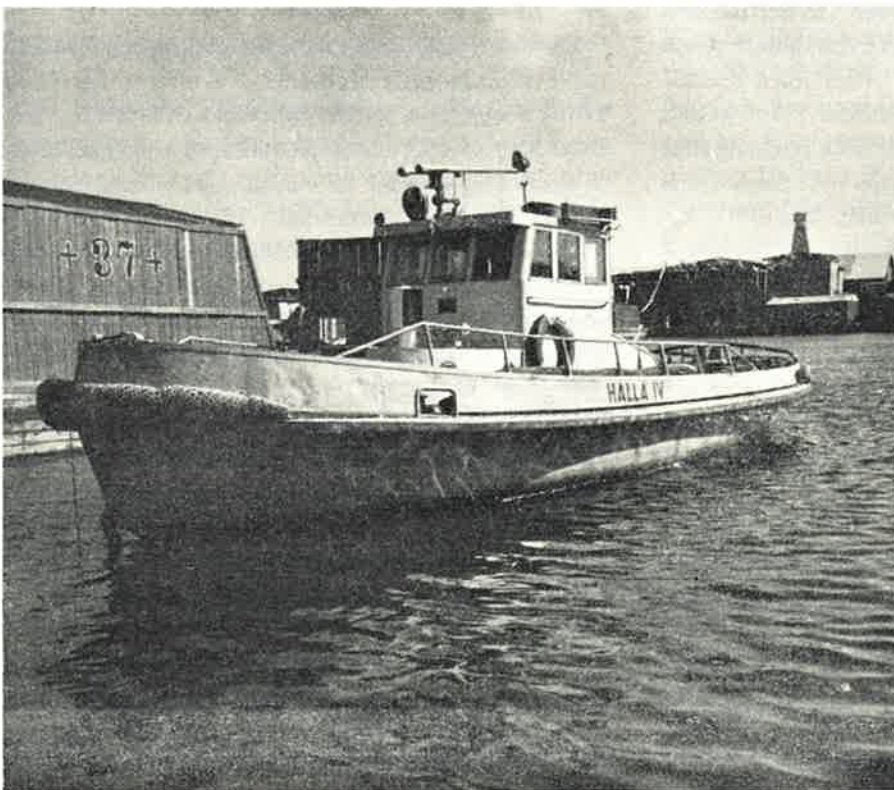
Tietenkin höyryhinaajien syrjäyttäminen on vähen-
tänyt varsinaista telakkatyötä. Ennen talvisotaa saa-
pui Hallaan sisäjärjiltä Saimaan kanavan kautta
vielä varsinaisen hinaajalaivaston lisäksi Halla XVII,
voimakas ja jääkelpoinen alus, joten hoidettavia oli
kaikkiaan seitsemän. Nyt sen sijaan hinaamisesta sel-
vitään kolmella moottorilaivalla ja ”kuittarin” moot-
toriveneellä, ja niiden korjaaminen ja kunnostami-
nen vaatii huomattavasti vähemmän aikaa sekä vaivaa
kuin oli asian laita höyryhinaajien aikakaudella.

Tästä saattaisi ilman muuta vetää johtopäätöksen,
että työn touhu telakallakin on entisestään vähenty-
nyt. Niin ei kuitenkaan ole tapahtunut, sillä telakan
korjauspaja on saanut muita tärkeitä tehtäviä suori-
taakseen. Työnjohtaja Ukkonen kertoi, miten hänen
24-miehininen korjauspajansa on myös osallistunut
viime vuosien uudistusohjelman suorittamiseen. Te-
lakan korjauspaja on huolehtinut tarvittavista levy-
ja muotorautatöistä. Parhailtaan oli menossa uuden

tasauspöydän rakentaminen. Myös uuden siltanostu-
rin rakentamisesta on telakan korjauspajalla osansa
suoritettavana, joskin varsinaisen nosturin valmistaa
Wärtsilä-yhtiö.

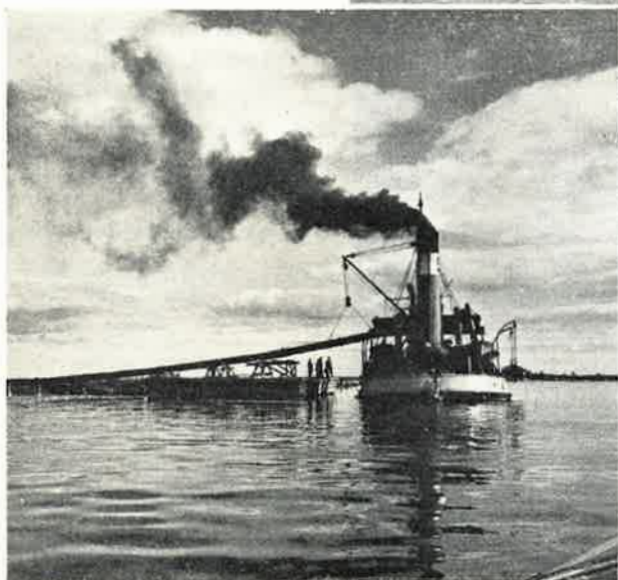
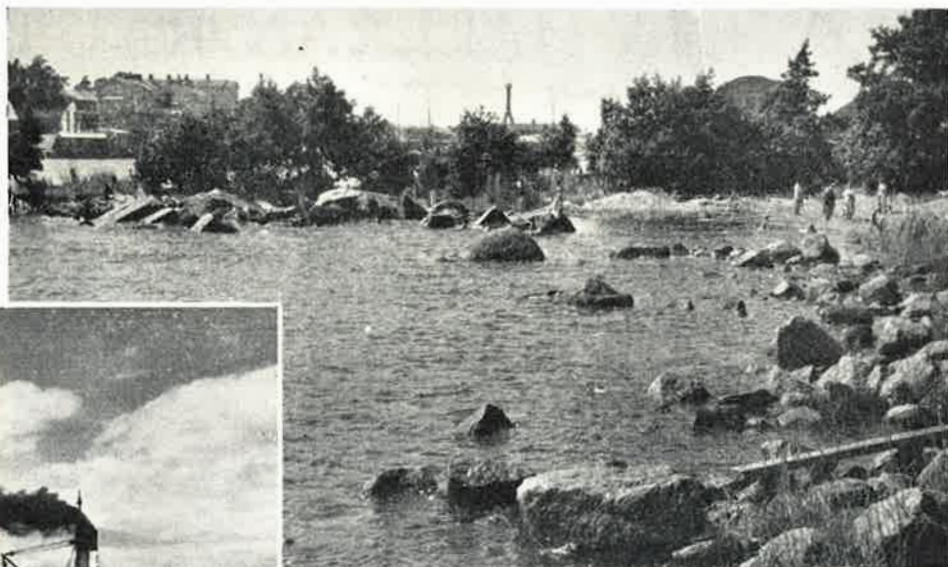
Vanhojen tehtävien tilalle on siten tullut uusia.
Ne tuntuivat haastateltavastamme mielenkiintoisilta.
On jännittävää kokea, miten suunnitelmat kyetään
toteuttamaan, ja sitä suurempi on tyydytys, kun
tehtävässä onnistutaan. Siten rakennetaan uutta ja
entistä ehompaa Hallaa.

*Ylhäällä: Työnjohtaja Emil
Ukkonen.*

*Vieressä: Uudenaikainen
dieselmoottorilla varustettu
hinaaja Halla IV.*

AHOLAN- SAARI

Ylhäällä: Tanskalainen hiekkalaiva täyttämässä karikkoista Aholansaaren uimarantaa, joka näkyy luonnontilassaan oikealla olevassa kuvassa.

Alhaalla: Leikkikentän lapset Aholansaaren helmassa laululeikkiä esittämässä.

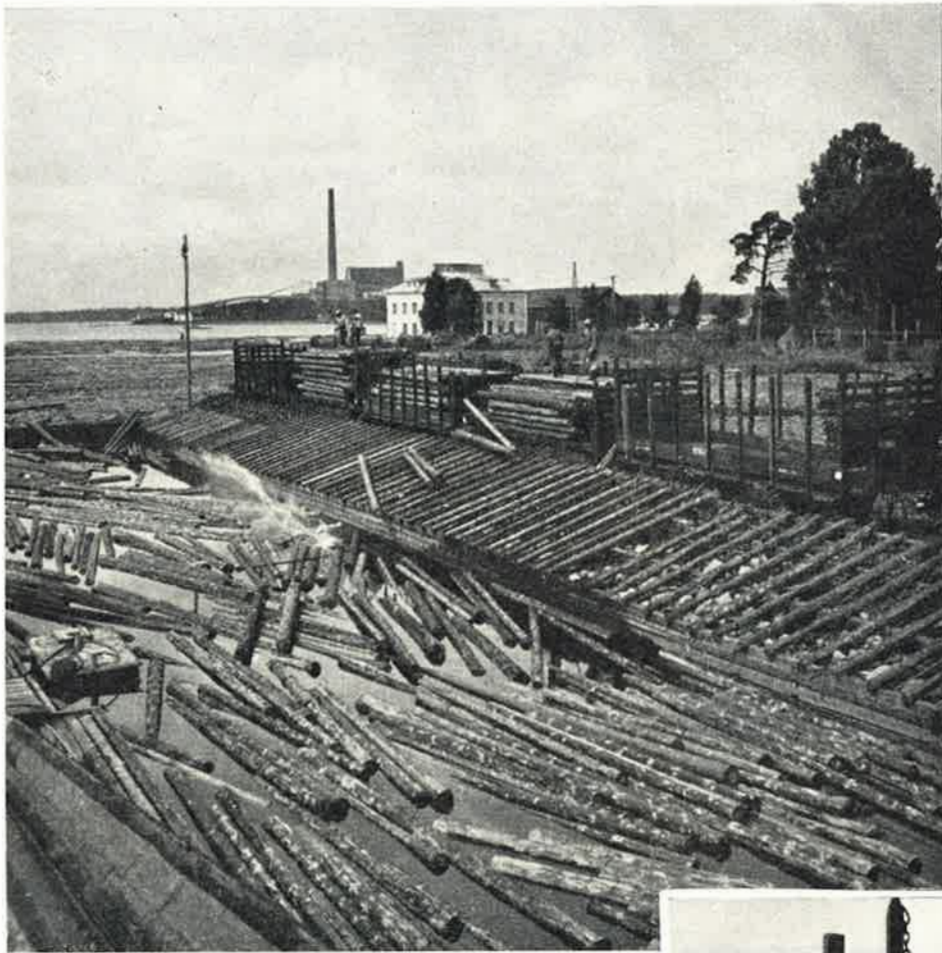
Jo vuosikausia on hallalaisilla ollut eräänä kesäkauden pulmakysymyksenä uinti- ja viikonloppupaikan puute. Sisämaalaisesta ei väite varmaankaan tunnu uskottavalta, mutta hallalaiset tietävät, että näin asia todellisuudessa kuitenkin on. Tähän pulmaan kiinnitti tuotantokomiteammekin huomionsa jo aikaa sitten ja ehdotuksia sopivista paikoista alettiin puntaroida. Niin kuitenkin vain kävi, että asialle lähetetyt riensivät merta edemmä kalaan, tai olivat ”paikallissokeita”, sillä lopulta varsinainen ratkaisu löytyi parin kivenheiton päästä omasta Hallastamme.

Aholansaari, joka aikaisemmin muodosti elimellisen osan teollisuusalueettamme lautatarhoineen ja asumuksineen, oli jäänyt vaille käyttötarkoitusta. Tehtaan johdon päätöksellä saarta alettiin nyt kunnostaa kesänviettopaikaksi. Siellä oleva kahden huoneen asuinrakennus muutettiin kanttiini- ja leikkikenttäkäyttöön sopivaksi, saaren puhdistusraivaus suoritettiin ja sinne hankittiin tarpeellista välineistöä.

Jo kuluneena kesänä, joka oli kokeilunluontoinen, havaittiin, että olimme Aholansaaren suhteen onnistuneet. Leikkikenttätoiminnassa oli rouva Anni Kolehmainen ja neiti Tuulikki Hjeltin hoivissa parikymmentä alle kouluikäistä pienokaista, jotka päivittäin saivat kokea saarielämän riemut ja meren läheisyyden tervehdyttävän vaikutuksen. Kun meillä nyt oli myös tilaisuus uinnin harrastamiseen, oli luonnollista, että uimakoulutoiminta pantiin alulle. Opiskelija Raimo Puputin johdolla onkin sitten kesän mittaan Aholansaarella opeteltu uimaan oikein ponnekkaasti.

Kun kokeilukesä onnistui näin mainiosti, on yhtiön johto hyväksynyt Aholansaaren käyttömahdollisuuksien laajennusehdotuksen. Sen mukaisesti on jo nyt saaren eteläpäässä sijaitsevan rimalaiturin ja rannan väliseen ”kainaloon” tehty hiekkaranta, joka tulevana kesänä varmasti kokoaa hallalaiset auringonpalvojat hoiviinsa. Lisäksi on tarkoitus saada yhdistetyksi Tervasaari Aholansaareen ja pystyttää näihin saariin muutamia pieniä mökkejä työntekijöille vuokrattaviksi. Samoin saunan rakentaminen sisältyy suunnitelmiin.

TUKKEJA HALLAAN RAUTATEITSE

Tukkien purkaminen rautatievaunuista käynnissä. Tukkien matka vaunuista altaaseen on hyvänpuoleista alamaikää.

Kyminsuun puunjalostusteollisuuden yhtenä perusedellytyksenä on ollut puun uittaminen Kymijoen vesistöä pitkin merenrantaan tuotantolaitosten välittömään läheisyyteen. Sillä tavoin Hallan sahakin on saanut raaka-aineensa. Kyminsuun erottelupaikalta ovat Hallan hinaajat kuljettaneet tukit sahalle joko suoraan sahattaviksi tai varastoitaviksi talvikautena tapahtuvaa sahausta varten. Tällä tavoin Halla saa yhä valtaosan raakapuustaan, mutta sen ohella ovat myös maakuljetukset viime vuosina alkaneet näyttellä tärkeätä osaa. Tämä on käynyt mahdolliseksi Hallan saatua maantie- ja rautatieyhteyden manteeen kanssa.

Lähiseudun tukit, milloin ei tule kysymykseen vesikuljetus meren rannikkoa pitkin, tuodaan sahalle kuorma-autoilla. Tällä tavoin ei kuitenkaan saada kuin muutama prosentti sahan tukkitarpeesta. Rautateitse kuljetetaan sen sijaan jo n. 200.000 tukkia vuo-

sittain eli n. 20 prosenttia tukkien vuotuisesta kokonaismäärästä. Aluksi tukkien vastaanotto rautatien varteen tuotti hankaluuksia, mutta kun rautatie v. 1952 valmistui sahan tukkialtaan viereen saakka, on saatu suora rautatieyhteys sahalle. Tukkien purkamista varten levitettiin tukkiiallasta ja sen sekä raiteiden väliin rakennettiin kalteva tukkien purkauslava. Purkauspaikalle tukkialtaan viereen mahtuu kerrallaan kymmenen rautatievaunua, ja päivittäin voidaan purkaa n. 50 vaunua.

Suurin osa rautateitse kuljetetuista tukeista tulee pitkien matkojen takaa ja sellaisilta seuduilta, joista ei ole uittomahdollisuuksia. Tällä tavoin saatu puu on siten tavallisimmin pihkapuuta joutuen ensimmäisen kerran veteen vasta sahan tukkialtaassa. Lisäksi kuljetetaan rautateitse jonkin verran uppotukkeja ja "rampoja". Rautateitse tuotuja tukkeja ei varastoida, vaan ne joutuvat välittömästi sahattaviksi.

Tukit kuljetetaan tavallisissa avovaunuissa. Tukki-kuorman purkamisessa on noudatettava erityistä varovaisuutta. Ensiksi irroitetaan purkauslavan puolelta vaunun keskitolppa, jonka jälkeen pylvään pidikkeeseen kiinnitetään rautakettinki. Sen toinen pää kiinnitetään tukki-kuorman ylitse vaunun toisen sivun keskitolppaan. Kettinki kiristetään ja lukitaan karhusiteellä. Tämän jälkeen voidaan vaaratta ottaa purkauspuolelta kaikki tolpat pois, minkä jälkeen karhu-

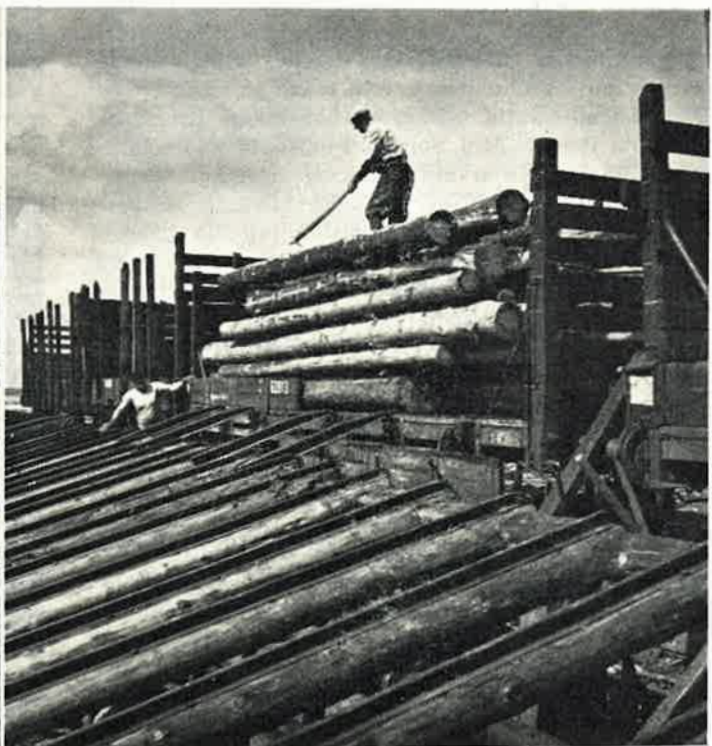
side laukaistaan ja tukkien purkaminen voidaan aloittaa. Vaunun purkamisen suorittaa kaksi miestä.

Parhaillaan valtion rautatiet kokeilee erikoisen tukkien kuljetusvaunun konstruoinnista. Koevaunu on ollut Hallassakin kokeiltavana, ja siitä saatiin myönteisiä kokemuksia. Kuormattu vaunu voidaan laukaista erikoisen mekanismin avulla, ja tällöin kaksi kolmasosaa kuormasta purkautuu itsestään. Myös suunnitellaan tavallisten avovaunujen muuttamista varta vasten tukkien kuljettamista varten. Näiden uudistusten toteuduttua tukkien kuljettaminen rautateitse tulee entistä joustavammaksi ja kuormaaminen sekä purkaminen helpommaksi.

Alhaalla vasemmalta lukien: Purkamista edeltävät toimenpiteet ovat työturvallisuuden kannalta erittäin tärkeitä. Vaunun keskimmäinen tolppa on poistettu ja varmuuskettinkiä kiinnitetään pylvään pidikkeeseen.

Purkaja kiristää kettingin karhusiteellä. Turvallisuussyistä on miehellä tukkilaisen piikkikengät jaloissa.

Valmista on. Antaa mennä! Vaunun reunalla olevat tukit irtoavat helpoimmin ja suistuvat altaaseen.

Naiskuoro laulujuhlilla

Hallan naiskuoro oli niiden 5.000 laulajan joukossa, jotka kesän alkupuolella heläyttelivät laulujaan Jyväskylän Keskuspuistossa Sulasolin laulujuhlilla.

Jonkin verran kiireisesti oli juhliin valmistauduttu. Paitsi laulunäytä vaati matka rahaa ja sitä kerättiin konsertoimalla ja tikkiä tikkaamalla. Kun kuoron kukkaroa oli tarpeeksi lihotettu, aloitettiin harjoitukset laulujuhlaa varten. Pisin ääniharjoitus pidettiin matkalla Halla—Jyväskylä ja se taisikin kestää kahdeksan tuntia. Mutta hyvin äänet kestivät. Matka tehtiin omalla linja-autolla, joka hyrräsi bensiinin ja laulun voimalla pitkin Päijänteen itärantoja. Jotkut olisivat kyllä jääneet Vierumäen nurmikenttiä ja poikia katselemaan, mutta Jyväskylä oli saatettava ennen auringonnousua. Leivonmäen mäissä harjoiteltiin tunturilaskua löysin polvin, ja niin tämäkin osa matkasta, joka kuulemma yleensä vaatii osansa päivän ruoka-annoksista, jäi nyt niitä paitsi.

Aseman kello taisi lyödä jo kaksi kertaa, kun se oikea lyseo Jyväskylän koulujen joukosta löytyi. Siellä — oliko se IIB luokka — odotti olkipatjojen rivi laulajia.

Laulujuhlien järjestäjät olivat laatineet niin täydellisen ohjelman, että ei tarvinnut useinkaan miettiä, mennäkö käymään harjulle vai kaupunkia katsomaan vai heittäisikö jalat kattoon. Lyseon pihalla pidetyt harjoitukset ja Keskuspuiston suuret yhteisesitykset muodostuivat ensikertalaisille suureksi elämykseksi. Ulkolaiset kuorot — varsinkin islantilainen ja ruotsalainen — valloittivat meidät kokonaan. Ehkä yhden ja toisen mieleen juolahti ajatus päästä joskus ulkomaille samoissa merkeissä.

Kahden päivän laulun ja auringonpaisteen jälkeen syötiin hallalaisen missimme kanssa läksiäispäivällinen ja niin sitä lähdettiin taas etelään. Olihan meillä sen verran mielikuvitusta, että tulimme mutkan, so. Vehoniemen kautta. Kävimme hakemassa Klemetti-Opistolta itsensä Ahti Sonnisen lausunto kuorostamme. Mitä hän lie arvellut laulutaidostamme. Emme tainneet olla kovinkaan älykkään näköisiä laulaesamme kauniissa kesäyössä opiston rapuilla kahden vuorokauden laulajaiset takanamme. Mutta ääntä meillä riitti kyllä kotinurkille saakka. Ehdimme sentään niin paljon ennen työhön menoa kotiin, että voimme vaihtaa kansallispuvun arkiasuun.

MERKKIPÄIVIÄ

75-VUOTIAS

Eläkeläinen Ida Ritola 31.10.54. Hän on syntynyt Kymissä. Yhtiön palvelukseen hän tuli 1921 Jumalniemen sahalle. Työskenneltyään usealla eri osastolla hän siirtyi 1.6.1939 eläkkeelle.

50-VUOTIAITA

Kimpientasaaja Tilda Hovi 12.10.54. Hän on

Martat matkalla

Hallan martat suuntasivat kuluneena kesänä tavanmukaisen kesäretkensä koilliseen ja pohjoiseen kaukaisimpina kohteinaan Kajaani ja Oulujärven rannat. Linja-auto oli varattu viideksi kesäkuun päiväksi. Tuntui siltä kuin maamme kauneimmat tiet ja näkymät olisivat osuneet juuri reitille Punkaharju—Koli—Vuokatti—Kajaani—Iisalmi—Kuopio—Varkaus—Halla. Merenrannikon asukkaille teki hyvää katsella lempeitä sisävesimaisemia ja ihailla sinisten järvien rantamien harmaita rakennusryhmiä taustana tummat kuusikot. Kolin sinertävät vaarat ja Pielisjärven välkehtivä pinta väikkyivät vielä mielessä, kun jo sai ihailla Vuokatin vaaroja auringonlaskussa ja kuunnella laulurastaan heleitä huiluääniä. Kajaanista tehtiin vuorokauden retki Kajaani Oy:n kesäviettopaikkaan Ärjänsaareen, jonka hiekkarannat olivat paljastuneet ennen näkemättömän laajalti matalan veden vetäessä aivan uudet rantaviivat. Savusaunastakin oli oikein matkaa järveen, vaikka se on rannalle rakennettu. Sateen ropinasta huolimatta teki saari humisevine hongikkoineen, pitkine hiekkarantoinen ja sievine lomamökkeineen niin houkuttelevan vaikutuksen, että varmaan moni hallalainen mielellään suostuisi vaihtamaan loma-ajaksi rantamökkinsä Ärjän maailmaan. Muonituspuoli oli niin runsas, että seuraavien päivien kalakukkojen menekki tuntui uhatulta, mutta Tuusniemen ja Juankosken kukot hupenivat kuin ne olisivat olleet hallalaisten jokapäiväisiä tuttuja. Juankoski vei retkikunnan taas järven tuntumaan Karkeisten retkellä. Savusauna sai kai jälleen muistoissa etusijan. Ja Juankosken puistossa lehmüksien varjossa liikkeessä luuli siirtyneensä aikaan, jolloin kieseillä ajettiin Kuopiosta ruukille neitosten varjellessa ruusuilla päivänvarjoillaan hienoa hipiäänsä auringolta. Viimeisenä retkipäivänä olivat Kuopion torielämä, Puijon torni ja Varkauden kauppala ohjelmassa. Ylimääräisenä numerona saatiin Varkauden tyylikkään virastotalon edustalla seurata auringonpimennystä lainattujen savulasien läpi, sillä arjesta, sanomalehdistä ja radiosta todellisesti vapautuneina ei moisesta luonnonilmiöstä tiedetty mitään.

Tulevan talven marttatoimintaa elävöittää taasen ajatus seuraavan kesän retkestä. Kohdetta ei ole vielä määrätty, mutta varmaa on, että joku uusi kolikka maatumme tulee taas tutkituksi.

syntynyt Kymissä. Vuonna 1935 hän tuli sahalle kimprien tasaajaksi. Työskenneltyään välillä eri osastoilla hän siirtyi v. 1941 takaisin sahalle ertiseen ammatteensa.

Moottorinkuljettaja Toivo Korjus 16.10.54. Hän on syntynyt Vehkalahdella. V. 1926 hän tuli Hallaan s/s Halla IV:n päälliköksi. Toimittuaan eri hinaajalaivojen, mm. Halla I:n ja s/s Ran'in päällikkönä hän siirtyi v. 1951 Hallan ja Kotkan välistä liikennettä välittävän moottorin kuljettajaksi.

Retkeläiset ohjelmansuorittusta seuraamassa.

Vanhusten kesäretki

Hallan eläkevanhusten perinteellinen kesäretki suuntautui tänä vuonna Aholansaareen, hallalaisten uuteen kesänviettopaikkaan. Hienoisella jännityksellä suhtauduttiin retkeen, koska siihen sisältyi myös lyhyt vesimatka Hallan rannasta saareen, mutta hyvinpä linja-autosta ja farmarista purkautuvat retkeläiset pääsivät paikalle hälytetyn uimaopettajan ja poliisin avulla sijoittumaan tukevaan moottoriveneeseen. Tämä joutuikin halkaisemaan salmen aaltoja useampaan otteeseen, ennen kuin kaikki 140 vierasta oli saatu onnellisesti saaren turviin.

Aholansaari oli valmistautunut parhaansa mukaan vastaan ottamaan suurta vierasryhmää ensimmäiselle käynnille. Juhlakentällä hohtivat tukevat lankkupenkit uutuuttaan, siniristilippu hulmusi salossaan ja uusitun ravintolarakennuksen liepeillä oli muonittajien vilkasta hyörinää. Laiturikin oli saanut juhlan kunniaksi pari askelta lisää. Suunnitelluista pukuhuoneista näkyi tosin vasta perustus tiheässä heini-

kossa, ja laiturilta johtava lankkusilta oli tukevuudesta huolimatta vielä tilapäinen, mutta tärkein — luontö — oli oikeassa juhla-asussaan. Männyt tuoksuivat kalliopenkereillä ja koiranputket huojuivat tuulessa. Aurinko, joka niin säästeliäästi näyttäytyi viime kesänä, paistoi päivän kunniaksi täydeltä terältä pilvettömältä taivaalta. Saaren rantoja nuolivat vilvoittavat tuulet, mutta kallioiden suojassa olevalle juhlakentälle ne eivät päässeet livahtamaan. Niinpä helle pani yhden ja toisen hakeutumaan mukavilta penkeiltä kiven tai männyn katveeseen.

Aholansaari oli monelle muistojen saari. Täällä oli parhaat nuoruuden ja miehuuden vuodet vietetty. Nyt ei asuinrakennuksista ollut jäljellä kuin yksi, josta perusteellisen korjauksen avulla oli tehty lastenleikkikenttöiminnalle ja kahvilalle suojat. Kepein jaloin kiivettiin kalliolle, josta entisen suuren kasarmirakennuksen paikoilta avautuivat tutut näkymät Suomenlahden välkkyvälle selälle. Mielet lämmentä verestettiin pitkin iltapäivää muistoja menneiltä vuosikymmeniltä.

Kuulumisien lomassa seurattiin ohjelmaa, jota suorittivat sekä Hallan nuorimmat että keskipolven ihmiset. Kuultiin johtajan henkilökohtaisesti esittämät yhtiön terveiset, sosiaalipäällikön pakinaa viime uudistuksista työn rintamalla ja kirkon miehen puhetta. Välillä pantiin lauluksi, jopa leikkiksikin, ja ihmeen hyvin notkistuivat polvet, melkein kuin ennen vanhaan. Hallan naiskuorokin oli saapunut antamaan oman panoksensa vanhusten juhlaan.

Kenttäkeittiö oli pantu höyryämään polun varteen ja Hallan suurin kahvipannu kiehumaan uuden kahvituvan hellalle. Martat keittivät tunnetulla taidollaan lihakeittoa, jota nuoremmat kepeästi kiikuttelivat juhlavieraille. Tuntui siltä, että Aholansaaressa vallitsi tänä heinäkuun päivänä oikea juhlatunnelma.

Illan lähestyessä oli haikeata jättää hyvästit aurinkoiselle saarelle ja lähteä entiseen arkiseen ympäristöön. Moottori kuljetti juhlavieraat salmen yli odotaville autoille upean Mercuryn kiidätessä tiutislaiset heidän kotisaarelleen.

Vanhusten mielestä kuuma kahvi on kesähelteelläkin paras virvoitusjuoma.

Yhtymämme kesämestaruuskilpailuissa

Kymintehdas—Kuusankoski voitti tehtaitten välisen 6-ottelun ja Högfors ruotsalaisviestin

Uusia yhtymän ennätyksiä pituushypyssä ja keihäänheitossa

Kymi-yhtymän XIII kesämestaruuskilpailut pidettiin elokuun 29 p:nä Kymin Keskuskentällä Karhulassa Hallan Tehtaitten huolehtiessa järjestelypuolesta. Tehtaitten välisen 6-ottelun lajeina olivat tällä kertaa 100 ja 3000 m juoksut, pituushyppy, korkeushyppy, kuulantöntö ja keihäänheitto. Kilpailuohjelmaan kuuluivat lisäksi miesten ruotsalaisviesti sekä naisten 100 m juoksu ja 4 × 100 m viesti. Edustajia olivat 6-otteluun lähettäneet Halla, Högfors, Juantehdas, Kymintehdas—Kuusankoski, Salo ja Voikka sekä ruotsalaisviestiin Högfors, Kymintehdas—Kuusankoski, Salo ja Voikka. Naisten lajit potivat nytkin osanottajien vähyyttä. Vain Högfors oli saanut viestijoukkueen kokoon, ja 100 m henkilökohtaiseen kilpailuun saapui Högforsin tyttäreiden lisäksi vain yksi edustaja Hallasta ja Kymin—Kuusankosken tehtailta.

Tulotaso osoitti pituushypyssä ja keihäänheitossa ilahduttavaa paranemista. Kummassakin lajissa saavutettiin uusi yhtymän ennätys, pituushypyssä tuloksella, joka on melko korkeata luokkaa. 6-ottelussa leivottiin uudet mestarit kaikissa muissa lajeissa paitsi 3000 m juoksussa.

Kilpailut aloitettiin 100 m juoksulla, jossa suoritettiin neljä alkuerää. Niistä pääsi aikojen perusteella kuusi parasta loppukilpailuun. Alkuerissä vain Högforsin Leskinen alitti 12 sek. saaden ajakseen 11.8. Leskinen piti pintansa myös loppukilpailussa ja vei mestaruuden samalla tuloksella kuin alkukilpailussa.

Pituushypyssä pidettiin yleensä Ky—Kuu:n Lampista mestariehdokkaana hänen hypättyään aikaisemmin kesällä 7.04. Högforsilaiset panivat toivonsa Leskiseensä, joka myös oli osoittanut varmaa kuntoa lähennellen useaan otteeseen 7 m rajaa. Lampinen ponkasi nyt ensimmäisellä yrityksellään 6.94 ja toisella peräti 7.07 ja Leskinen vastaavasti 6.87 ja 6.95. Loppukilpailussa ei kumpikaan parantanut tulostaan, mutta mainittakoon, että Lampisen viimeinen hyppy kantoi tasan 7 m. Voikan Jokimiehen nimissä ollut ennätys 6.53 oli näin passitettu muistojen joukkoon, ja sitä paremmin hypäsi näissä kilpailuissa vielä Hallan Kärkkäinen.

Korkeushypyssä vain Ky—Kuu:n Aro pääsi 175 ja voitti jälleen mestaruuden menetettyään sen viime vuonna Salossa "seuratoverilleen" Seppälälle, joka nyt tuli toiseksi.

3000 m juoksu oli se ainoa laji, jossa mestari ei vaihtunut. Voikan Luukkanen pysytteli alkumat-

kan toisena, kunnes puolivälissä meni johtoon ja voitti vakuuttavasti.

Kuulantönnössä ei entinen moninkertainen mestari ja yhtymän ennätyksen 14.18 omistaja Högforsin "kanuuna" Lindfors ollut mukana. Alkukilpailussa Ky—Kuu:n Takala pärjäsi parhaiten, mutta loppukilpailussa samojen tehtaitten Seppälä kohosi kärkeen ja väliin kiilautui vielä Högforsin Isaksson.

Toinen uusi ennätys tuli keihäänheitossa ja sen sai tuloksellaan 57.27 nimiinsä Högforsin Aarnio oltuaan alkukilpailun päätyttyä vielä kolmantena. Hänen edellään olivat Ky—Kuu:n Pesu ja Vainio, joista viimeksi mainittu puolusti mestaruutta. Entinen ennätys oli 56.45 ja sen oli saavuttanut Voikan Sysmälinen jo v. 1939 yhtymän ensimmäisissä kesämestaruuskilpailuissa Kuusankoskella.

Ruotsalaisviestissä Ky—Kuu johti vielä viimeisellä matkaosuudella, mutta takasuoran puolivälissä Högforsin ankkuri meni ohi ja sen tien meni myös mestaruus rautaruukkiin.

Naisten 100 m juoksussa sijoittuivat Högforsin edustajat nytkin kärkitiloille Kaarina Kultavirran, jonka sukunimi sitten viime tapaaman on muuttunut Lundbergiksi, viedessä mestaruuden ties kuinka monennen kerran.

Naisten 4 × 100 m viestissä ainoa osanottaja Högforsin joukkue sai kolmannen kiinnityksen kiertopalkintoon, joka nyt lopullisesti koristaa Högforsin Tehtaan palkintokaappia.

Tehtaitten välisessä 6-ottelussa keräsi eniten pisteitä Kymintehdas—Kuusankoski uusien siten viimevuotisen voittonsa. Pisteet eri lajeissa laskettiin alkukilpailun perusteella kaikissa niissä lajeissa, joissa alkukilpailu suoritettiin. Sellaisia olivat tällä kertaa 100 m juoksu, pituushyppy, kuulantöntö ja keihäänheitto, kun taas korkeushyppy ja 3000 m juoksu olivat suoraan loppukilpailuja. Parhaasta tuloksesta annettiin pisteitä kaksi kertaa kilpailuihin osallistuvien tehtaitten lukumäärä eli siis 12 pistettä, kun kilpailevia yksiköitä oli 6, toisesta sijasta 11 pistettä jne. Mikäli kaksi tai useampi kilpailija sai saman tuloksen, jaettiin sijapisteet tasan heidän kesken.

Palkintojen jako tapahtui kentällä välittömästi kunkin lajin päätyttyä. Palkinnot jakoi Hallan Tehtaitten johtaja, majuri B. Weckman sosiaalipäällikkö Eero Lepän avustamana.

Kilpailujen jälkeen seuranneen yhteisen ruokailun

lomassa sosiaalipäällikkö Åke Launikari kiitti Hallan Tehtaita kilpailujen järjestämisestä ja kilpailijoitain näiden osoittamasta rehdistä urheilumielestä.

TULOSLUETTELO

100 m juoksu

Alkukilpailu: 1) E. Leskinen Hö 11.8 (12 pist.). 2) M. Lampinen Ky—Kuu, V. Peltola Ky—Kuu ja S. Jokimies Vo 12.0 (kaikille 10 pist.). 5) E. Niemelä Hö 12.1 (8). 6) E. Lehtinen Vo 12.3 (7). 7) H. Huusko Ju 12.4 (6). 8) A. Leskinen Ha 12.6 (5). 9) A. Laiho Sa 12.8 (4). 10) R. Koskinen Sa 13.0 (3). 11) P. Roininen Ju 13.2 (2). — Tehtaitten pisteet: Ky—Kuu 20, Högfors 20, Voikka 17, Juantehdas 8, Salo 7, Halla 5.

Loppukilpailu: 1) E. Leskinen Hö 11.8. 2) M. Lampinen Ky—Kuu 11.9. 3) V. Peltola Ky—Kuu 11.9. 4) S. Jokimies Vo 12.1. 5) E. Niemelä Hö 12.5. 6) E. Lehtinen Vo 12.7.

Pituushyppy

Alkukilpailu: 1) M. Lampinen Ky—Kuu 7.07 (12 pist.). 2) E. Leskinen Hö 6.95 (11). 3) T. Kärkkäinen Ha 6.40 (10). 4) P. Hämäläinen Ky—Kuu 6.21 (9). 5) S. Jokimies Vo 6.21 (8). 6) E. Niemelä Hö 6.16 (7). 7) H. Huusko Ju 6.05 (6). 8) R. Rautiainen Vo 5.95 (5). 9) A. Laiho Sa 5.44 (4). 10) P. Roininen Ju 5.07 (3). 11) A. Karanen Sa 5.02 (2). — Tehtaitten pisteet: Ky—Kuu 21, Högfors 18, Voikka 13, Halla 10, Juantehdas 9, Salo 6.

Loppukilpailu: 1) M. Lampinen Ky—Kuu 7.07. 2) E. Leskinen Hö 6.95. 3) T. Kärkkäinen Ha 6.62. 4) E. Niemelä Hö 6.46. 5) S. Jokimies Vo 6.41. 6) P. Hämäläinen Ky—Kuu 6.21.

Korkeushyppy

1) R. Aro Ky—Kuu 175 (12 pist.). 2) E. Seppälä Ky—Kuu 170 (11). 3) A. Hämäläinen Vo 165 (10). 4) P. Salminen Hö ja L. Koivula Hö 160 (8.5). 6) A. Laiho Sa 155 (7). 7) A. Leino Sa, A. Mäkelä Vo ja H. Huusko Ju 150 (5). 10) R. Kauranen Ha 145 (3). 11) O. Ruotsalainen Ju 145 (2). — Tehtaitten pisteet: Ky—Kuu 23, Högfors 17, Voikka 15, Salo 12, Juantehdas 7, Halla 3.

3000 m juoksu

1) K. Luukkanen Vo 9.28.0 (12 pist.). 2) I. Issukka Ju 9.38.8 (11). 3) P. Hotokka Sa 9.42.2 (10). 4) E. Laitinen Ky—Kuu 9.43.6 (9). 5) V. Silonummi Ky—Kuu 9.43.6 (8). 6) J. Mäkelä Hö 9.45.0 (7). 7) P. Kallio Sa 10.02.2 (6). 8) R. Hakala Hö 10.13.2 (5). 9) P. Martikainen Ju 11.56.6 (4). 10) H. Järvinen Vo 12.07.8 (3). — Tehtaitten pisteet: Ky—Kuu 17, Salo 16, Voikka 15, Juantehdas 15, Högfors 12.

Kuulantytöntö

Alkukilpailu: 1) K. Takala Ky—Kuu 12.13 (12 pist.). 2) P. Stenroos Hö 12.11 (11). 3) E. Seppälä Ky

—Kuu 12.08 (10). 4) K. Isaksson Hö 11.81 (9). 5) T. Kärkkäinen Ha 11.81 (8). 6) T. Vanhala Ha 11.43 (7). 7) V. Pettinen Vo 11.35 (6). 8) P. Martikainen Ju 10.62 (5). 9) O. Ruotsalainen Ju 9.88 (4). 10) A. Karanen Sa 9.87 (3). 11) M. Tammilehto Vo 9.84 (2). 12) T. Lindholm Sa 9.20 (1). — Tehtaitten pisteet: Ky—Kuu 22, Högfors 20, Halla 15, Juantehdas 9, Voikka 8, Salo 4.

Loppukilpailu: 1) E. Seppälä Ky—Kuu 12.30. 2) K. Isaksson Hö 12.16. 3) K. Takala Ky—Kuu 12.13. 4) P. Stenroos Hö 12.11. 5) T. Kärkkäinen Ha 12.03. 6) T. Vanhala Ha 11.48.

Keihäänheitto

Alkukilpailu: 1) V. Pesu Ky—Kuu 54.84 (12 pist.). 2) E. Vainio Ky—Kuu 53.48 (11). 3) E. Aarnio Hö 52.64 (10). 4) E. Julkunen Ju 47.94 (9). 5) R. Rautiainen Vo 47.13 (8). 6) V. Vikström Hö 45.51 (7). 7) R. Koskinen Sa 42.96 (6). 8) A. Leskinen Ha 42.09 (5). 9) P. Martikainen Ju ja M. Tammilehto Vo 40.26 (3.5). — Tehtaitten pisteet: Ky—Kuu 23, Högfors 17, Juantehdas 12.5, Voikka 11.5, Salo 6, Halla 5.

Loppukilpailu: 1) E. Aarnio Hö 57.27. 2) V. Pesu Ky—Kuu 54.84. 3) E. Vainio Ky—Kuu 53.48. 4) E. Julkunen Ju 50.76. 5) R. Rautiainen Vo 48.23. 6) V. Vikström Hö 48.14.

Tehtaitten välinen 6-ottelu

1) Kymintehdas—Kuusankoski 126 pist. 2) Högfors 104. 3) Voikka 79.5. 4) Juantehdas 60.5. 5) Salo 51. 6) Halla 38.

Ruotsalaisviesti

1) Högfors 2.10.3. 2) Kymintehdas—Kuusankoski 2.10.5. 3) Voikka 2.15.8. 4) Salo 2.21.1.

Naisten 100 m juoksu

1) Kaarina Lundberg Hö 14.8. 2) Ritva Nurmi Hö 15.1. 3) Lea Andersson Hö 15.4. 4) Mirjam Heino Ky—Kuu 15.9. 5) Marjatta Manninen Ha 16.1.

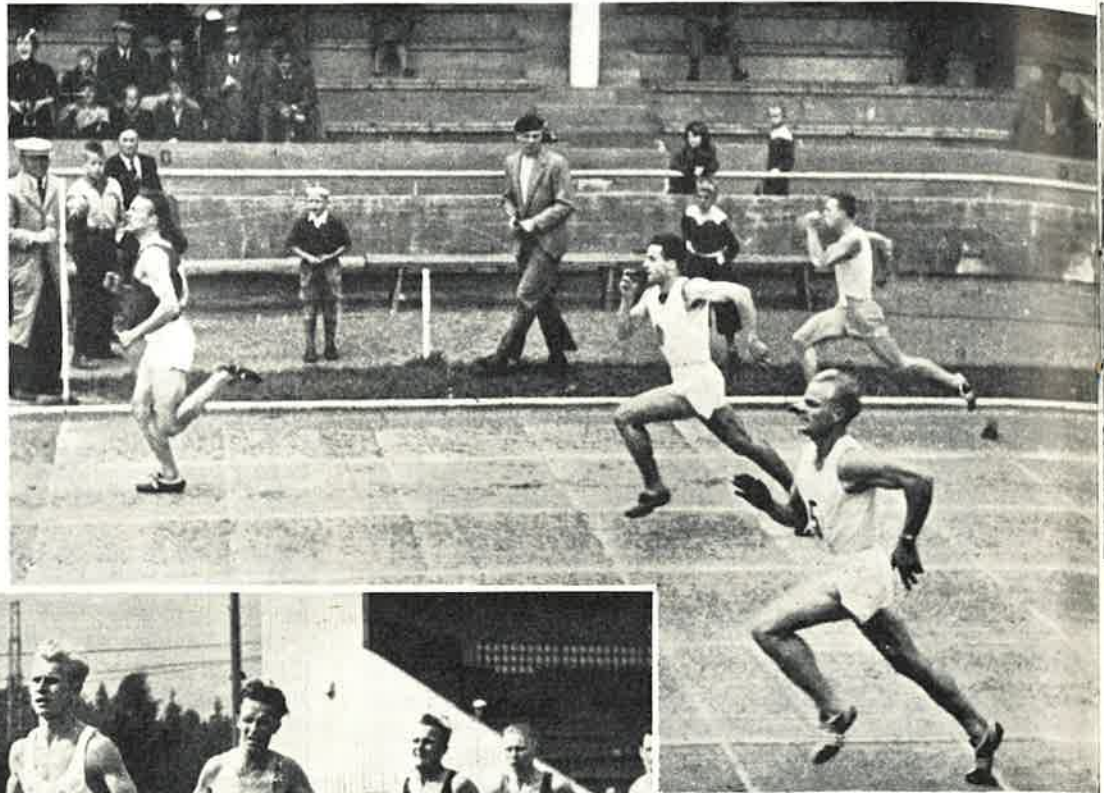
Naisten 4 × 100 m viesti

Högfors 58.7 (ainoa osanottaja).

TALVIMESTARUUSKILPAILUT KARKKILASSA

Kilpailujen yhteydessä pidetyssä tehtaitten urheiluedustajain kokouksessa päätettiin seuraavat talvimestaruuskilpailut antaa Högforsin Tehtaan järjestettäväksi. Kun naisten osallistuminen kesämestaruuskilpailuihin on jatkuvasti vähentynyt, suunniteltiin tehtaitten välisen lentopallokilpailun ottamista ohjelmaan nykyisten naisten lajien tilalle ja asetettiin toimikunta asiaa edelleen kehittämään. Vielä päätettiin, että jalkapallosarjassa noudatetaan ensi vuodesta alkaen ns. maaottelusääntöä pelaajien vaihtamiseen nähden mahdollisten loukkaantumisten sattuessa. Kussakin jalkapallo-ottelussa tullaan jakamaan neljä erikoispalkintoa parhaille pelaajille.

Vieressä: 100 m juoksun loppukilpailun voittaja selvästi Högforsin Leskinen.

Alla: 3000 m juoksun alkutaipaleelta. Mestari, Voikan Luukkanen on tässä vaiheessa vielä toisena.

Vieressä: Ky—Kuu:n Aro ylittää 175 sm.

Oikealla: Keihäs on irronnut Högforsin Aarnion kädestä ja tuloksenä on uusi yhtymän ennätys.

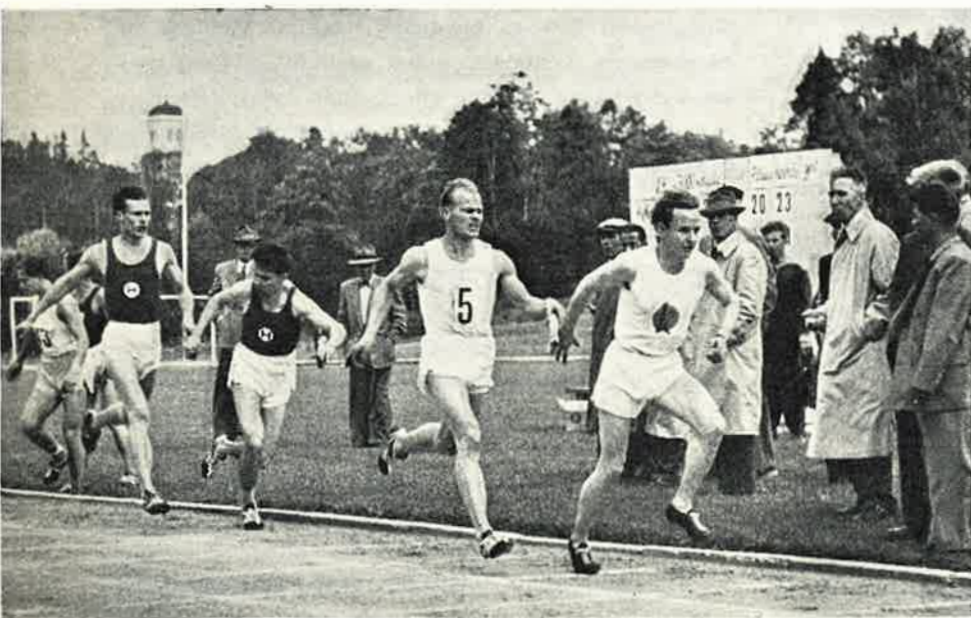

Ylhäällä vasemmalla: Kuulantyyöntäjät saavat palkintonsa Hallan Teh-taitten johtajan majuri B. Weckmanin kädestä. — Keskellä: Pituushy-pyn ennätysmies Ky—Kuu:n Lampinen. — Oikealla: Högforsin Les-kinen, joka pituushy-pyssä tuli toiseksi.

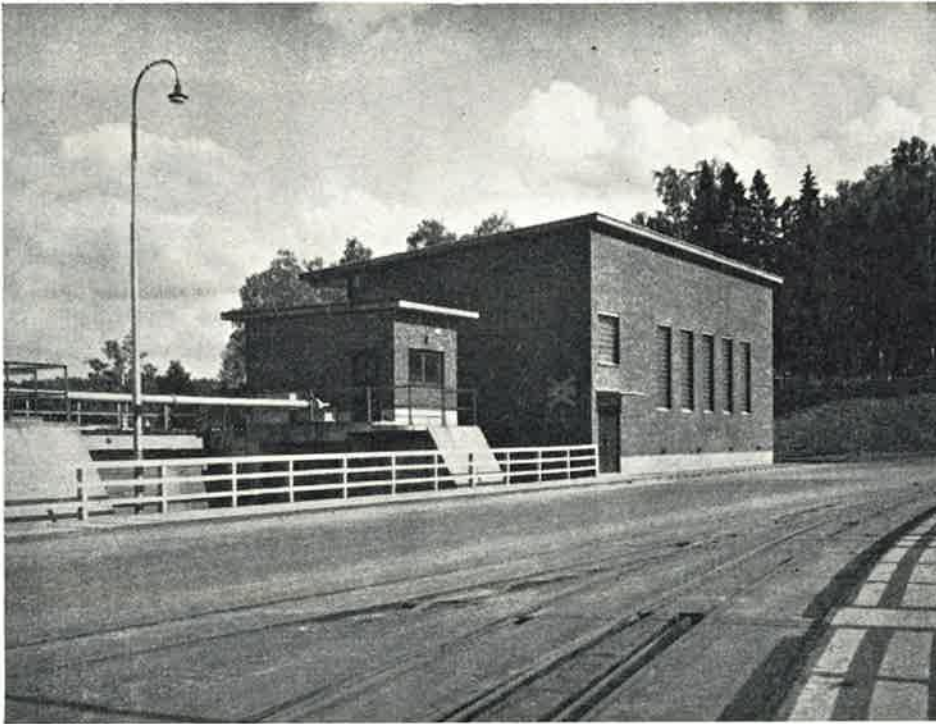
Vieressä: Naisten 100 m juoksun osanottajat lähtövalmiina. Voittaja Kaarina Lundberg toi-nen oikealta.

Vasemmalla: Ruotsalaisviestin viimeinen vaihto käynnissä. Ky—Kuu on vielä hivenen edellä.

Alla: Ajanottajat ja maalituoma-rit tehtäväänsä hoitamassa.

*Uusi vedenpuhdistuslaitos
tehtaan sillan ääressä Ky-
mintehtaan vanhan rännin
paikalla.*

Uusi vesijohtolaitos toiminnassa

Tehtaittemme syntyminen ja kasvaminen Kymi-joen koskien partaille on pohjimmaltaan perustunut luonnon suomien mahdollisuuksien taitavaan hyväksikäyttöön. Ennen kaikkea vesimassojen energia on kyetty muuttamaan koneiden käyttövoimaksi, ja uudenaikaisin uittomenetelmin on puuta voitu uittaa Kymi-joen vesistön latvoilta saakka. Tärkeänä ”luontaisetuna” voimme pitää myös tehtaiden käyttöveden saantia suoraan Kymi-joesta. Vesi on näet välttämätön tekijä massaa ja paperia valmistettaessa. Kaiken lisäksi tämä veden tarve on niin suuri, että asiaa tuntematon saattaisi helposti epäillä liioittelua esitetäessä veden kulutusta osoittavia lukuja. Valaisemme asiaa seuraavalla Kymin selluloosatehtaalta otetulla esimerkillä.

Ennen kuin selluloosatehtaalte tuodut kuusiprosit ovat muuttuneet selluloosaksi, on tähän valmistukseen tarvittu yhtä selluloosatonna kohti n. 700 m³ vettä eli painosuhteessa sanottuna 700-kertainen määrä. Tämä luku — esimerkkinä on kylläkin

”janoisimmasta” tehtaastamme — antaa jo sellaise- naan aavistuksen siitä vesipaljoudesta, mikä tuotan- non yhteydessä tarvitaan.

Kymin selluloosatehtaan suurusuuntaisten uudis- tus- ja laajennustöiden tullessa nyttemmin loppuun suoritetuiksi ja tuotannon kasvaessa on teollisuusve- den tarve vastaavasti lisääntynyt. Tästä on ollut seu- rauksena, että Kymintehtaan vesijohtolaitos on käy- tännöllisesti katsoen kokonaan uusittu. Olemme jo aikaisemmin kertoneet uuden vesijohtolaitoksen ra- kennusvaiheista. Runsas vuosi sitten ryhdyttiin Ky- min vanhaan ränninuomaan rakentamaan vedenpuh- distuslaitosta ja pumppuasemaa. Vanhaa puista pää- putkea ei myöskään enää kelpuutettu, vaan sen vie- reen rännin pohjalle asennettiin erikoisrakenteinen Bonna-putki. Rakennusten valmistuttua aloitettiin välittömästi koneiden asentaminen ja viime huhti- kuussa voitiin uudet laitteet ottaa käyttöön.

Vesijohtolaitoksen suunnittelutyön on suorittanut yhtiön teknillinen osasto yhteistoiminnassa saksalai- sen Bamag-Meguín AG:n kanssa. Verkostoon pumpat- tava vesi puhdistetaan, kuten tähänkin saakka, me- kaanisesti. Vedestä poistetaan kaikenlaiset roskat ja jätteet mahdollisimman tarkoin. Samalla veden elol- linen mikromaailma tuhoetaan, mutta veden kemial-

**KUUSANKOSKEN
TEHTAAT**

lisiä ominaisuuksia ei sen sijaan muuteta. Veden puhdistaminen tapahtuu tehtaassa sillan vieressä sijaitsevassa vedenpuhdistuslaitoksessa. Sen yläpuolella joessa on tavanomainen "risseli", jonka avulla estetään tukkien tulo laitoksen vesikammioihin. Veden virrattua puhdistamon neljään kammioon se joutuu ensiksi karkeapuhdistuksen alaiseksi. Kunkin kamion kohdalla olevat, takaviistoon asennetut karkeapuhdistajat eli välitit ovat eräänlaisia arinaseuloja, joiden pystyasentoiset raot ovat viiden millimetrin levyisiä. Puhdistajien etuseinämää vasten kerääntyneet roskat nostetaan ylös poikittaisten harjojen avulla, joista koneiston yläosassa oleva pyöreä harja pudottaa ne virtaavan jäteveden sekaan. Karkeapuhdistuksen läpäistyään vesi virtaa hienopuhdistajiin. Niiden pyörivässä liikkeessä olevat sivuseinämät on valmistettu tiheästä metallikankaasta, ja tähän tiheäsilmäiseen verkkoon pysähtyvät karkeapuhdistuksen läpäisseet roskat. Koska verkon silmät pian tukkeutuisivat, pidetään ne puhtaana vesisuihkujen avulla, jotka suuntautuvat verkon ulkopintaan sen ollessa ylimmässä asennossa. Hienopuhdistuksen jälkeen vesi virtaa imukammioihin, joissa veteen sekoitetaan klooria. Sen avulla tuhotaan vedessä olevat elolliset ainekset ja estetään liman muodostuminen putkien sisäpintaan.

Imukammiot läpäistyään vesi virtaa kalliioon louhittuun kanavaan joutuen sitä myöten tehtaassa sillan alapuolella sijaitsevalle pumppuasemalle. Täältä voimakkaat pumput pumppaavat veden Bonna-putkeen ja edelleen koko verkostoon. Pumput, luvultaan kolme, ovat saksalaisen toiminimi Balcken valmistamia. Nämä pumput valittiin siitä syystä, että niiden hyötysuhde pysyy taloudellisena vesimäärän suurestikin vaihdellessa. Kunkin pumpun teho on 100 m³ minuutissa ja manometrinen nostokorkeus 25 metriä. Kutakin pumppua käyttää 640-hevosvoimainen Oy. Strömberg Ab:n valmistama moottori. Tehtaassa on kuitenkin eräitä kohtia, joihin pumppujen nostokorkeus ei riitä, ja sen tähden käytetään korkeamman paineen aikaansaamiseksi erityisiä "piiskapumppuja". Koska Balcken pumppujen maksiminostokorkeuden yläpuolelle tarvitaan kuitenkin vain varsin pieniä vesimääriä, on taloudellisempaa käyttää tällaisia apupumppuja kuin että varsinainen pumppukoneisto vastaisi teholtaan näitä huippukorkeuksia. Tavallisesti on pumppuasemalla käynnissä kaksi pumppua kolmannen ollessa varalla. Rakennuksessa on tilaa neljännellekin pumpulle. Lisäksi on pumppuasemalla erillinen Kymintehtaan paloverkoston palopumppu, joka 15 ilmakehän paineella antaa vettä 5.000 litraa minuutissa ollen siten vielä tehokkaampi kuin Kuu-

sankosken voimalaitoksella sijaitseva Kuusaansaaren palopumppu. Höyryvoima-asemalle menevä vesiputki on myös erillinen lähtien vedenpuhdistuslaitoksen yhdestä imukammioista niin aikaisessa vaiheessa, ettei veteen ole vielä sekoittunut klooria.

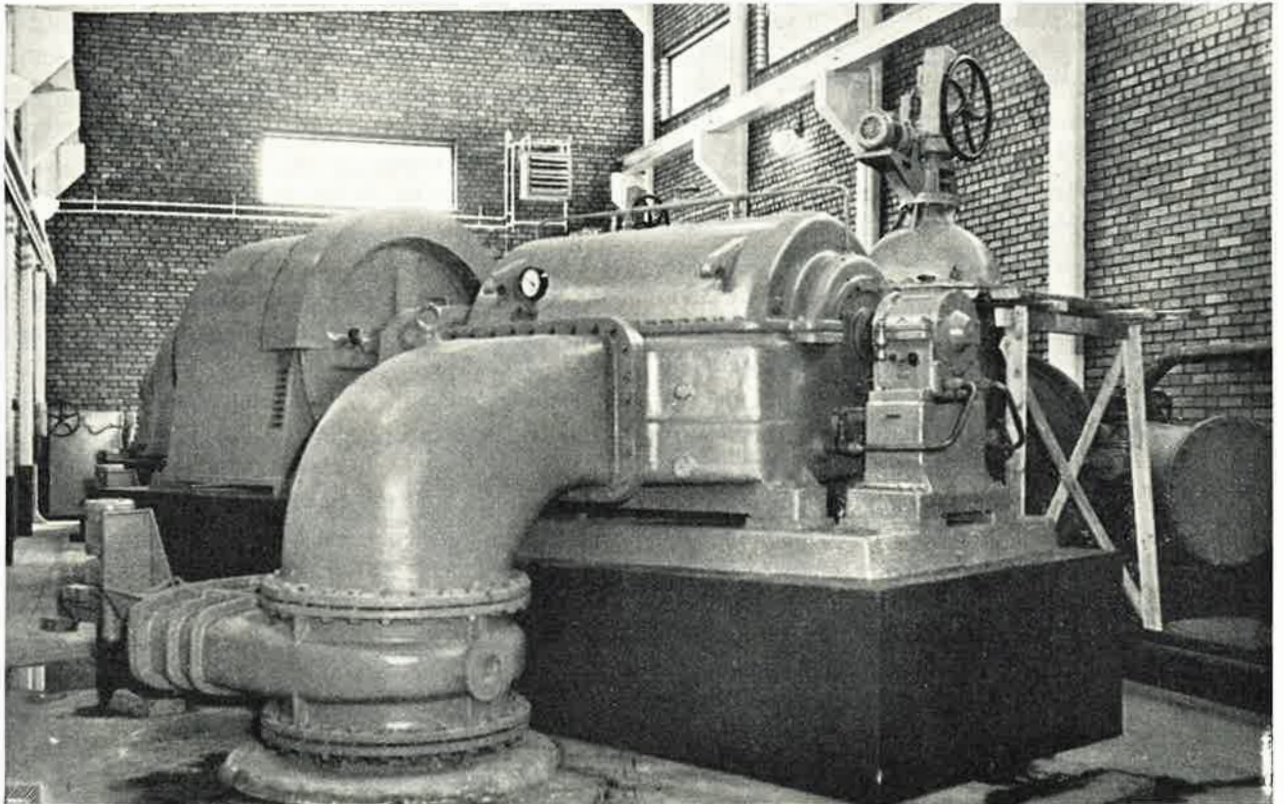
Tutustuimme eräänä päivänä vedenpuhdistuslaitoksen toimintaan. Laitos on automatisoitu, mutta tarvitsee tietenkin valppaan hoitajan tarkkailemaan, että veden puhdistaminen ja myös pumppaaminen sujuu keskeytymättä ja kulutusta vastaavalla nopeudella. Työvuorossa oli sillä kertaa Malakias Kalso, joka yli 40-vuotisen yhtiössä olonsa aikana on saanut vielä tämän tärkeän vedenpuhdistuslaitoksen hoitajan tehtävän suorittaakseen. Innostuneena Kalso näytteli meille hienoja laitteita. Karkeapuhdistajien harjoja pidetään käynnissä tarpeen mukaan. Ne käynnistetään ja pysäytetään nappulaa painamalla. Veden roskaisuus saattaa aika ajoin suurestikin vaihdella. Esimerkiksi Kuusankosken yläjuoksun vedenpintaa kesällä nostettaessa ja veden kohotessa eräin paikoin ranta-alueille tuli veden mukana poikkeuksellisen runsaasti kaikenlaisia jätteitä. Toisinaan voi harjojen mukana nousta pieniä kalanpoikasiakin, ja hupaisimpana saaliina Kalso mainitsi kolme piisamia, jotka kuitenkin pian pääsivät takaisin veden valtakuntaan.

Hienopuhdistajien kiertoliike on niin ikään säädetty. Milloin vesi on tavallista likaisempaa, lisätään puhdistajien nopeutta ja samalla sihtien puhdistussuihkujen voimakkuutta. Muista laitoksen teknillisistä laitteista mainittakoon sähkölämmittäjät, joiden avulla talvisaikaan estetään veden hyytyminen sisäntulokammioissa.

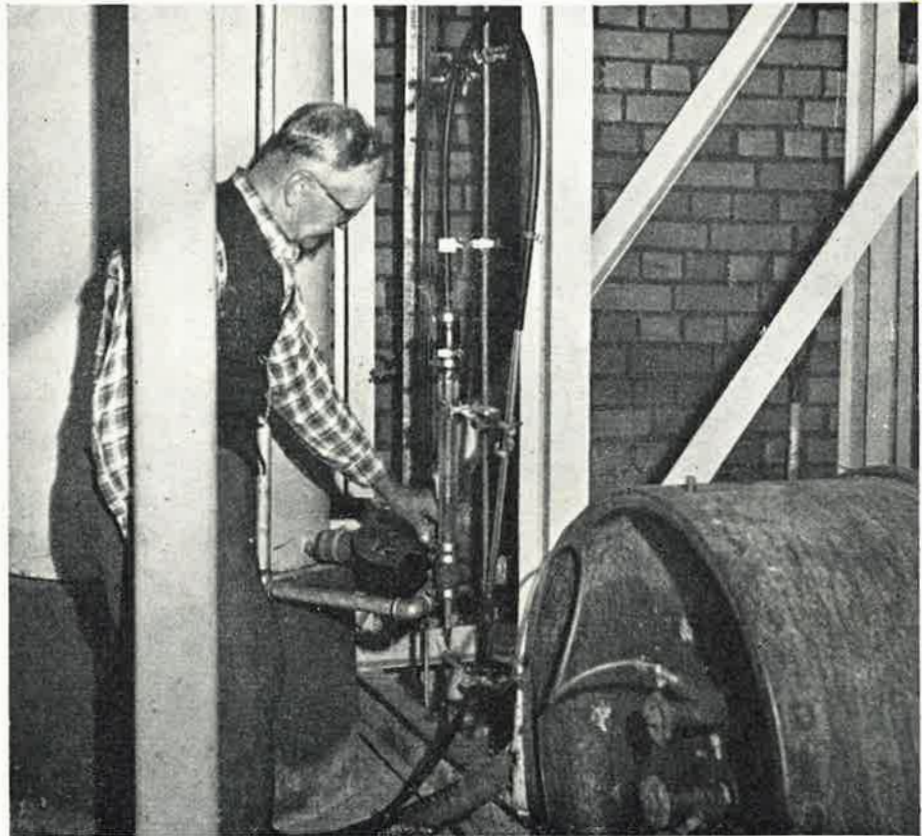
Mielenkiintoista vaihtelua tähän muutoin automaattisen tasaiseen toimintaan tuo veden klooraaminen, mikä suoritetaan kolmesti vuorokaudessa. Dipl. ins Heli Juurikas, joka vedenpuhdistuslaitoksella käydessämme oli päälaboratorion puolesta valvomassa tätä tärkeää tehtävää, kertoi, että aluksi kokeiltiin veden puhdistamista kalsiumhypokloriitin avulla. Siitä oli kuitenkin eräitä haitallisia seurauksia, ja puhdistusaineena ruvettiin käyttämään tavallista klooria. Sitä ei sekoiteta veteen kuitenkaan yhtäjaksoisesti, vaan kolmesti vuorokaudessa kahden tunnin ajan kerrallaan. Se on siten eräänlaista "shokki-kloorausta" ja tehokkaampaa kuin yhtämittäinen "lääkittäminen". Tämän kaksituntisen kloorauksen aikana sekoitetaan veteen noin 2 grammaa klooria vesikuutiometriä kohti. Annos mitataan erityisellä rotametrillä, josta se vesivirran mukana johdetaan kumiletkua myöten imukammion pohjalle ja sieltä edel-

Vedenpuhdistuslaitoksen koneistoa. Vasemmalla karkeapuhdistajat eli vältit ja oikealla pyörivät eli hienopuhdistajat. Seinillä sulatusmuuntajat. Alakuvassa yksi pumppuaseman komeista pumpuista.

Vedenpuhdistuslaitoksen hoitaja Malakias Kalso tarkkailee rotometriä veden kloorauksen aikana.

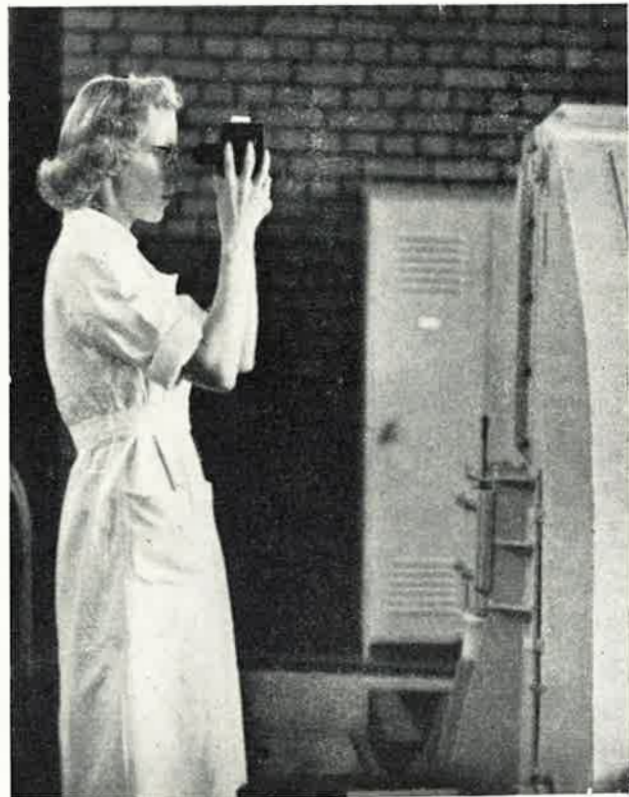

Alla: Dipl.ins. Heli Juurikas määrittää veden klooripitoisuuden kolorimetrin avulla.

leen suureen vesimäärään sekoittuneena putkistoon tärkeätä puhdistustehväänsä suorittamaan. Kuumilla ilmoilla veden ollessa tavallista "elollisemman" kloorin määrää voidaan jonkin verran lisätä. On kuitenkin pysyttävä tarkoin määrättyissä rajoissa, koska veden liiallinen klooripitoisuus aiheuttaa helposti valkaisemattomien massojen "punastumista".

Samanaikaisesti kun dipl.ins. Juurikas ja laitoksen hoitaja Kalso suorittivat kloorausta, tarkasti edellä mainittu veden klooripitoisuuden kolorimetrin avulla. Imukammioista johdettua vettä käsiteltiin ensin värjäysliuoksella, minkä jälkeen se pantiin tähän mittarin tapaiseen laitteeseen ja veden saamasta keltaisesta väristä pääteltiin sitä vastaavasti värilliseen mittariasteikkoon verraten veden klooripitoisuus.

Dipl.ins. Juurikas mainitsi, että toistaiseksi veden klooraus on ollut vielä kokeilunluontoista. Vastaisuudessa menetelmä voi ehkä muuttua, mutta joka tapauksessa nytkin on päästy hyviin tuloksiin. Myös teknillisesti uusi vedenpuhdistuslaitos ja pumppu-asema erikoisrakenteisine pääputkineen on onnistunut ja tulee varmaan täyttämään tärkeän tehtävänsä pitkiksi ajoiksi eteenpäin vastaisuudessa suoritettavat tehdaslaajennuksetkin huomioon ottaen.

TORNI KAATUU

Kuusaan saaren tehdaskuvan tutut ääriiviivat ovat kesän kuluessa muuttuneet. Kaksi sen korkeata, hallitsevaa muotoa, Kuusaan entisen selluloosatehtaan keittämö ja 30 metrin korkuinen happotorni ovat poistuneet näyttämöltä ja paikalle on ilmestynyt suuri monttu klooritehtaan uudisrakennusta varten.

Tornin kaataminen oli jännittävä tapaus, jolta ei suinkaan puuttunut silminnäkijöitä. Tornin oli kaaduttava määrättyyn suuntaan, koska se muutoin olisi aiheuttanut vaurioita ympäröiville rakennuksille. Kun tornin hattumainen yläosa oli purettu ja molempia torninosia yhdistävä ylälaatta uurrettu erilleen, käytiin käsiksi toisen tornirakennelman tyveen. Betoni hakattiin pois lähes metrin korkeudelta lukuun ottamatta n. 70 sm levyisiä kiinnikkeitä tornin molemmilla sivuilla. Kaatamishetken lähestyessä katkaistiin hakattujen aukkojen kohdalta betoniraudat ja räjäytettiin kiinnikkeisiin upotetut yhtä suuret räjähdyspanokset samanaikaisesti sähkösytytyksen avulla. Sitä ennen oli vaijeri, joka oli kiinnitetty tornin huippuun ja jonka molemmat päät olivat maassa erillään toisistaan, kiristetty vinssien avulla. Tällä tavoin pakotettiin torni kaatumaan haluttuun suuntaan, eikä poikkeama ollutkaan kuin puolisen metriä. Kun tornivainaja oli hajotettu ja kuljetettu pois, seurasi toisen torninosan vuoro. Sen kaataminen onnistui yhtä hyvin tuloksin.

Kuusaan selluloosatehtaan komea "muistomerkki" oli siirtynyt muistojen joukkoon.

Yllä: Tornin yläosa on purettu ja kumpikin tornirakennelma erotettu toisistaan. Viereisellä paltalla ylhäältä lukien: Pamahdus ja 25-metrinen torni kaatuu majesteettillisesti. — Hetkistä myöhemmin riennetään ihmettelemään väkivahvan tornin lujuuutta. — Toinenkin torni on tavannut lopullisen kohtalonsa.

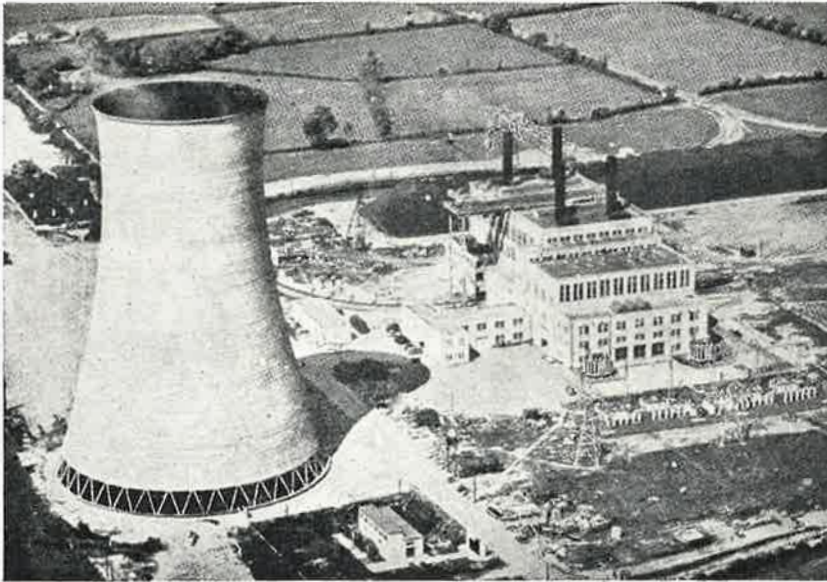
Hitsauskurssit

Korjauspajojemme toiminnassa on hitsauksen käyttö tullut yhä tärkeämmäksi, ja monet metallialan ammattimiehemme ovat joutuneet täydentämään ammatitaitoaan opettelemalla hitsaamaan. Useissa tapauksissa tämä on tapahtunut yksinomaan käytännöllisen kokemuksen tietä, mutta jotta vaativa hitsaustaito opittaisiin hallitsemaan mahdollisimman hyvin ja täydellisesti, on myös katsottu tarvittavan tehokasta koulutustoimintaa.

Viimeksi pidettiin hitsauskurssit Voikkaalla ajalla 24. 5.—5. 6. AGA:n pätevien opettajavoimien huolehtiessa opetuksesta. Kurssien johtajana ja luennoitsijana toimi ins. B. Martelin ja hitsauksen opettajina B. Stähle sekä A. Ellenberg. 26 kurssilaisen joukossa oli etupäässä levy-, putki- ja kupariseppiä, mutta myös muutamia viilaajia ja korjausmiehiä. Suurin osa oli jo aikaisemmin joutunut työnsä yhteydessä hitsaamaan, mutta teoreettiset pohjatiedot puuttivat tai olivat jääneet sattumanvaraisiksi. Kurssilaiset osoittivat erittäin suurta harrastusta opetusta kohtaan, ja viimeaikaisista työntuloksista päätellen opetus on langennut hedelmälliseen maaperään. Erityisesti on tyydytyksellä todettava, että vaikeampien hitsaustöiden kuten ruostumattoman ja haponkestävän teräksen, aluminin ja muiden kevytmetallien hitsauksessa on edistytty.

Ylhäältä lukien: Kurssilaiset teoriatunnilla. Oikealla kurssien johtaja ins. B. Martelin. — Hitsausmestari A. Ellenberg neuvomassa kaasuhitsauksessa käytettävien aineiden ominaisuuksia. — Hitsausmestari B. Stähle suorittamassa sähköhitsausta valppaiden oppilaiden tarkatessa tätä mallinäytettä.

Polttoturvetta käyttävä Allenwoodin sähkövoimalaitos Irlannissa.

Lännen ja idän

turveteollisuuteen tutustumassa

Turveteollisuudella on aikanaan ollut eräänlainen tilapäisyyden luonne. Poikkeuksellisissa olosuhteissa varsinkin kivihiilen sekä polttoöljyn saannin vaikeutuessa turvaututtiin polttoarvoltaan vaatimattomampaan turpeeseen. Nykyisin ei asian laita ole enää kuitenkaan näin. Turveteollisuudesta on kehittynyt itsenäinen teollisuudenhaara, jonka koneellistamiseen ja työmenetelmien tehostamiseen kiinnitetään kaikkialla turvesuopitoisissa maissa suurta huomiota. Myös Suomessa, jossa turvesoita on runsaasti, on turveteollisuus viime aikoina edistynyt ripein askelin. Siitä on yhtiömme turvetyömaa Haukkasuo havainnollisena esimerkkinä. Haukkasuo koneellistaminen on kehitetty varsin pitkälle, mutta siitä huolimatta suunnitellaan parannuksia nykyisiin menetelmiin ja seurataan tarkoin maailman turveteollisuuden kehitystä.

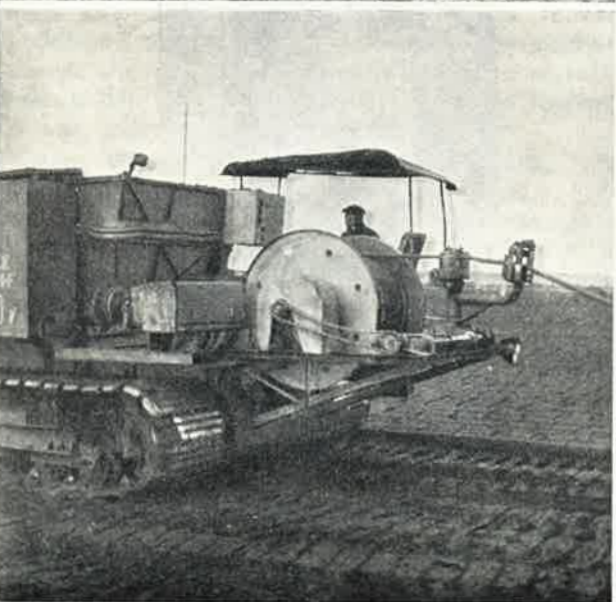
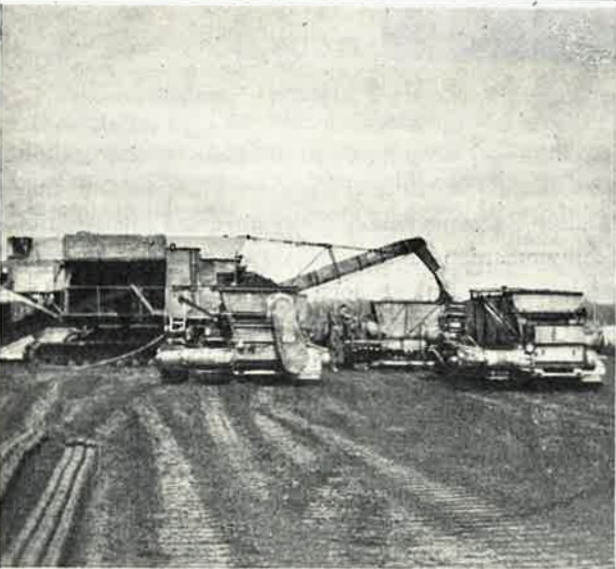
Kuluneen kesän aikana on kansainvälinen kanssakäyminen ollut erityisen läheistä, sillä kosketuksia on ollut sekä länteen että itään. Kuusankosken tehtaitten höyryosastojen ja Haukkasuo-päällikkö, insinööri B. Zimmermann osallistui heinäkuussa viikon kestäväan turvesuokonferenssiin Irlannissa, ja elokuussa oli Haukkasuo-käyttöpäälliköllä, ins. W. Ekelundilla tilaisuus vierailulla parin viikon ajan Neuvostoliitossa ja tutustua sikäläiseen turvesuoteollisuuteen.

Dublinissa pidettyyn turvesymposiumiin, kuten kokousta nimitettiin, oli kokoontunut lähes 200 edustajaa 16:sta maasta, kertoi ins. Zimmermann. Mukana oli sekä teollisuus- että tiedemiehiä. Irlanti oli sopiva kongressipaikaksi, koska tällä "vihreällä" saarella on paljon soita ja koska viime aikoina tätä "pehmeätä kivihiihtä" — oikeatahan Irlannissa ei olekaan — on määrätietoisesti ruvettu nostamaan. Tämän työn johdossa on suuri polttoturveyhtiö Bord na

Mona, joka toimi myös kokouksen isäntänä valtiovalan ja Dublinin yliopiston myötävaikutuksella.

Ohjelmassa oli 60 esitelmää, jotka oli etukäteen painettu. Keskeisimmät kysymykset koskettelivat turpeen nostoa, kuivatusta ja kokoamista. Se oli myös teemana haastateltavamme Haukkasuo-käsittelevässä esitelmässä. Luotuaan katsauksen yhtiömme vaiheisiin hän selosti Haukkasuo-soveltuvuutta turpeennostoon ja siellä käytettäviä koneita sekä menetelmiä, joista Heseper-metodi on osoittautunut tarkoituksenmukaisimmaksi. Lopuksi esitelmöitsijä selvitteli Haukkasuo-tulevaisuudensuunnitelmia. Niistä on tärkeimpiä sellaisen metodin toteuttaminen, jonka avulla nykyistä lyhyttä nosto- ja kuivausseasonkia voitaisiin pidentää.

Kongressin muista keskeisistä kysymyksistä mainittakoon mm. voimalaitosten perustaminen soille tai niiden välittömään läheisyyteen, soiden viljely, turpeiden kemialliset ja fysikaaliset ominaisuudet sekä soiden luokittelu. Kaikesta huomasi, että mielenkiinto turvesoita kohtaan on suuresti kasvanut. Lopullinen päämäärä saattaa kuitenkin eri maissa suuresti vaihdella olosuhteista riippuen. Esimerkiksi Saksa ja Hollanti pyrkivät turpeen noston kautta saamaan hyödyttömän maan viljelykseen. Samalla ne samoin kuin myös Belgia ja Ranska saavat turpeesta teollisuutensa käyttöön koksia. Ranskaa kiinnostaa lisäksi sellainen kysymys kuin turpeen käyttäminen maanparannusaineena Pohjois-Afrikan siirtomaissa. Yhdysvalloissa Minnesotassa on parhaillaan suunnitteilla mitoiltaan jättiläismäinen turveteollisuus, joka tulee palvelemaan raudan valmistusta. Suomen ja muiden pohjoismaiden intressinä on sekä lämmön että voiman saanti turpeesta. Epäilemättä menetelmien kehittyessä nämä mahdollisuudet tulevatkin yhä paranemaan, lopetti haastateltavamme.

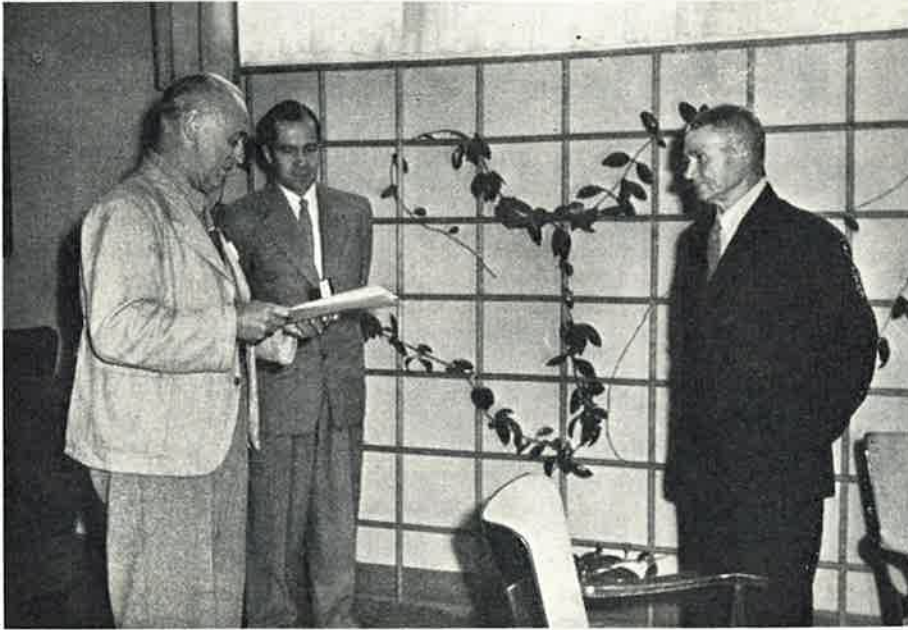
Insinööri Ekelundilla oli tilaisuus vierailulla Neuvostoliitossa kolmimiehen retkikunnan mukana, jonka muina jäseninä olivat Suo Oy:n toimitusjohtaja dipl.ins. Lauri Aaltonen ja ins. Nils Wickström Turveteollisuusliitosta. Matka oli vastavierailu Leningradin turveteollisuusinstituutin johtajan Safonovin viimekevääseen Suomessa käyntiin.

Neuvostoliitto on maailman suurikkain maa. Sen pinta-alasta on 71.5 miljardia hehtaaria turvesoita ja niistä on arvioitu saatavan ilmakuivaa polttoturvetta 158 miljardia tonnia, kertoi ins. Ekelund. On siten ymmärrettävää, että maan turveteollisuus on kasvanut laajoihin mittoihin. Niinpä viime vuoden turvetuotanto nousi 40 miljoonaan tonniin. Haastateltavamme kiinnosti erityisesti koneturve, ja sen näkemiseen tarjoutuikin mainio tilaisuus Uralin toisella puolella lähellä Sverdlovskin kaupunkia. Suot olivat silmäkantamattomia ja pinnaltaan niin kovia, että niitä pitkin saattoi ajaa moottoripyörillä. Raaka turve olikin meidän soihimme verrattuna huomattavasti kuivempaa ja esimerkiksi kaivimon tun pohjassa olevaa vettä sekoitettiin nostettaessa turpeeseen kosteuden lisäämiseksi. Näillä soilla työskentelevän turveteollisuuslaitoksen vuosituotanto nousi 2.5 miljoonaan tonniin ilmakuivaa turvetta.

Työ oli erittäin pitkälle mekanisoitu. Vain harvoissa tapauksissa turpeeseen koskettiin käsin. Suuri nostokone saattoi suorittaa noston jopa yli neljän metrin syvyydestä. Kone, jossa oli itsetoimiva kannonpuhdistaja, jauhoi turpeen ja syötti sen levittävaunuun, jotka veivät turpeen kentälle. Kokoojakone nosti automaattisesti kuivan turpeen vaunuun, johon mahtui 21—25 m³ turvetta. Koneellistamisen tehokkuudesta saa käsityksen, kun mainitsemme, että yhden koneyksikön turpeen kaivuun, muokkauksen, levityksen ja kokoamisen suorittaa 21 henkilöä ja tuloksena on 40—50.000 tonnia polttoturvetta vuodessa. Lastauskone — sipulin muotoinen kourakauha — jota käytti yksi nainen, lastasi vuodessa n. 100.000 m³. Pitkälle viedystä automatisoinnista mainittakoon vielä, että siirrettävät lastausradat rakennettiin koneellisesti. Tässä työssä tarvittiin ainoastaan neljä miestä ja kaksi naista, ja ainoa käsin tehtävä vaihe oli pulttien kiinnittäminen sekä raiteiden ohjaaminen sidekiskojen väliin. Turve kuljetettiin lähistöllä sijaitsevaan voimalaitokseen. Lähellä Moskovaa ins. Ekelundilla oli tilaisuus tutustua jyrsinmenetelmään, mikä määrättyissä olosuhteissa on kaikkein halvin ja voidaan suorittaa vielä pienemmällä työvoimalla. Suolta turve kuljetettiin 7-kerroksisen voimalaitoksen katolle ja kaadettiin suoraan bunkkeriin. Tässä voimalaitoksessa käytettiin vuorokaudessa 5.480 tonnia turvetta. Mainittakoon, että voimalaitos huolehti laajan kaupunginosan lämmityksestä kaukolämmityksen avulla.

Eräs seikka, johon haastateltavamme huomio myös kiintyi, oli runsas naistyövoiman käyttö. Naisia oli turvetyömailla sellaisissakin tehtävissä, jotka meillä ovat yksinomaan miesten käsissä. Tämä ilmiö oli selvästi havaittavissa myös muilla työmailla.

Ylhäältä lukien: Turpeennosto suoritetaan suurella nostokoneella. — Sama kone lastaa jauhetun turvemassan levittäjävaunuun. — Levittäjävaunu lähdössä kuivauskentälle levittämään turvetta.

KULTAMITALI- MIES

Elokuun 7 päivänä tuli varastoekspeditööri Karl Magnus Aarnio Kymin päävarastolta olleeksi puoli vuosisataa yhtiön palveluksessa. Merkkipäivänä järjestettiin Kymintehtaan virkamiesklubilla juhlatilaisuus, jossa kunniavieraan lisäksi olivat läsnä yhtiön varatoimitusjohtaja Knut von Troil, ostopäällikkö Erik Holm, päävaraston hoitaja Alvar Lundberg ja sosiaalipäällikkö Ake Launikari. Varatoimitusjohtaja von Troil puhui ansiotuneelle työn veteraanille kiit-

täen häntä erinomaisesti suoritetusta työstä yhtiön palveluksessa ja kiinnitti hänen rintapieleensä yhtiön kultaisen ansiomerkin. Kahvipöydässä muisteltiin vuosikymmenien takaisia tapahtumia. Kunniavieraan tarinoinnit ulottuivat jopa yhtiön 25-vuotisjuhlaan, jossa hän oli ollut mukana ja auttanut tarjoilussa oluen jakajana. Tunnettuna kilpahihtäjänä hänellä oli muistissaan monta kovaa otteluntiimellystä hiihtoladulta.

45 VUOTTA PALVELLUT

KALANTERIKONEENKÄYTTÄJÄ FRANS VERNER GRANQVIST

Kymin paperitehtaalta tulee 10.10.54 olleeksi 45 vuotta yhtiömme palveluksessa. Hän on syntynyt 10.7.1886 Iitissä. 9.12.1904 hän tuli työhön Kymin paperitehtaalle, missä onkin sitten työskennellyt melkein koko palveluskautensa lukuun ottamatta lyhyitä "vierailuja" Kymin ulkotyöosastolla ja Voikan paperitehtaalla sekä paria vuotta, jotka hän oli poissa yhtiöstä.

Granqvist on ollut paikkakunnan innokkaimpia ja tunnetuimpia metsä- ja kalamiehiä. Hänen eräretkensä ja kalastusmatkansa ovat ulottuneet kauas oman pitäjän ulkopuolellekin. Hän on kuulunut Metsästyskerho Paukkuun sen perustamisesta alkaen

ja hänet on kutsuttu kerhon kunniajäseneksi. Hän on myös Huhdasjärven Eräveikkojen ja Kuusankosken Kalastusseuran jäsen. Erä- ja kalajuttujen kertojana hän on verraton.

Jalmari Tuominen.

Vihtori Ulin.

August Kurvinen.

Elsa Montan.

M E R K K I P Ä I V I Ä

70-VUOTIAS

Maataloustyömies Jalmari Tuominen, maatalousosastolta, 2. 10. 54. Hän on syntynyt Nastolassa ja tullut yhtiömme palvelukseen v. 1909 ulkotyöosastolle, mistä 8 vuoden kuluttua siirtyi paperivarastolle. Oltuaan siellä pari vuotta hän muutti Orimattilaan maataloustöihin. Palattuaan takaisin yhtiömme palvelukseen hän oli aluksi työssä talliosastolla. Vuonna 1933 hän siirtyi maatalousosastolle ja on siitä lähtien työskennellyt Voikan puutarhassa.

60-VUOTIAITA

Paksulevyseppä Juho Edvard Nieminen, Kymin korjauspajalta, 23. 9. 54. Hän on syntynyt Artjärvellä. Palveluksensa yhtiössämme hän aloitti v. 1917 Kymin rakennusosastolla tullen isänsä apulaiseksi muuraustöihin. Sieltä hän siirtyi Kymin höyryosastolle, mistä käsin kävi lämmittäjän kurssin Mikkelissä. Ennen yhtiömme tuloaan hän oli työskennellyt Stenbergin konepajalla Helsingissä saaden siellä koulutusta metallialalle. V. 1922 hän siirtyikin Kymin korjauspajalle, missä on siitä lähtien työskennellyt.

Hioja Vihtori Ulin, Voikan korjauspajalta, 24. 9. 54. Hän on syntynyt sepän poikana Jaalassa ja joutui jo varhaisessa nuoruudessaan työskentelemään isänsä pajassa. V. 1912 hän lähti "maailmalle" ja tuli ensin Voikkaalle, missä oli työssä puuhiomossa. Pari vuotta myöhemmin hän matkusti Venäjälle palvelen pietarilaisissa ase- ja konepajoissa vuoteen 1918, jolloin palasi takaisin kotimaahan ja tuli työhön Kymin korjauspajalle paperikoneiden telojen ja sylinterien hiojaksi. Kun Voikkaalle hankittiin uudet hiomakoneet, siirrettiin Ulin niitä käyttämään, ja samassa toimessa hän on edelleenkin. Kun tehtaalle tuli lisäksi uusi siirrettävä hiomakone, on Ulin joutunut sen kanssa työskentelemään melkein kaikissa paperialan tehtaissa.

Voima-asemanhoitaja August Kurvinen, Kymin sähköosastolta, 26. 9. 54. Hän on syntynyt Ristiinassa

ja tullut yhtiömme palvelukseen 5. 9. 1912 Kuusankosken sahalle, mistä 12. 1. 14 siirtyi Kuusaan paperitehtaalle työskennellen siellä pakkaajana leikkukoneella sekä kiilloituskalanterin käyttäjänä. Nykyisen ammattinsa hän aloitti Ky.—Kuu. sähköosastolla 15. 8. 23 työskennellen ensin selluloosatehtaan voima-aseman hoitajana Kuusaan saarella. Sen lopetettua toimintansa hän on vuodesta 1939 lähtien ollut Kymin voima-aseman hoitajana. Kurvisen vapaa-ajan harrastuksista mainittakoon erityisesti metsästäys ja kalastus. Kun ketunnahka aikoinaan oli hyvässä hinnassa, hän pyydysteli ahkerasti repolaisia ja kaa-toi niitä viitisenkymmentä kappaletta. Kurvinen on myös taitava kirvesmies. Hän on rakentanut itselleen talon Kunnanpellolle ja vieraillekin useita asuin- ja saunarakennuksia, jota paitsi hän on tehnyt paljon erilaisia korjaustöitä. Toiminnan miehenä hän ei kerta kaikkiaan osaa olla jouten edes vapaa-aikoinaankaan.

Siivooja Elsa Impi Montan, Kuusaan paperitehtaalta, 8. 10. 54. Hän on syntynyt Rautalammillä. Yhtiömme palvelukseen hän tuli 17. 3. 39 Kymin paperitehtaalle täyteaineiden käsittelijäksi ja siirtyi 21. 4. 54 siivoojaksi Kuusaan paperitehtaalle työskennellen siellä edelleenkin. Rva Montan otti aikoinaan innolla osaa yhtiön propagandahihtiin voittaan sarjassaan useimmiten ensimmäisen palkinnon. Nykyisin hän osallistuu kotitalouskerhon toimintaan.

Sahantyoiläinen Anna Hasari, Kuusankosken sahalla, 19. 10. 54. Hän tuli yhtiön palvelukseen 8. 11. 1912 Kuusaan paperitehtaalle. Mentyään parin vuoden kuluttua naimisiin hän jätti työnsä tehtaalla, mutta palasi miehensä kuoleman jälkeen 3. 7. 19 takaisin, sillä kertaa Kymin ulkotyöosastolle. Työskenneltään sitten Kymin ja Kuusaan puuhiomoissa sekä kahteen otteeseen Kuusaan paperitehtaassa hän siirtyi 9. 10. 22 Kuusaan sahalle ollen siellä erilaisissa tehtävissä, mm. lajittelijana ja merkkajana. Nykyisin hän on työssä kehystehtaassa.

Voitelija Jalmari Pulkka, Voikan paperitehtaalta, 3. 11. 54. Hän on syntynyt Jaalassa. Yhtiömme

Jalmari Pulkka.

Einar Sihvola.

Väinö Hänninen.

palvelukseen hän tuli 2. 5. 1922 Voikan koskityöosastolle, mistä jo saman vuoden heinäkuussa siirtyi nykyiseen toimeensa paperitehtaalle.

Mestari Petter Edvard Markkanen, karbiditehtaan korjauspajasta, 4. 11. 54. Hän on syntynyt Jääskessä ja tuli yhtiömme palvelukseen kesäkuussa 1944 Voikan korjauspajalle, mistä 10. 8. 44 siirtyi nykyiseen toimeensa.

50-VUOTIAITA

Lastaaja Einar Valfrid Sihvola, Kymin paperitehtaalta, 26. 9. 54. Hän on syntynyt Valkealassa ja tullut yhtiön palvelukseen 1. 5. 31 maatöihin Aholaan. Oltuaan sitten muutamia vuosia Kuusaan sahalla, Kuusaan selluloosatehtaassa ja rakennusosastolla hän siirtyi nykyiseen toimeensa 3. 9. 45.

Apumies Väinö Hänninen, Kymin rakennusosastolta, 2. 10. 54. Hän on syntynyt Kuolemajärvellä. Ennen sotia ja välirauhan aikana hän oli Karjalan Kannaksella Koiviston pitäjässä 22 hehtaarin suuruisen maatilan hoitajana. Koivistolta hän joutui siirtolaisena muuttamaan Perniöön. V. 1947 hän tuli Kuusankoskelle yhtiömme palvelukseen Kymin rakennusosastolle, missä edelleenkin työskentelee.

Voitelija Eemil Askola, Kymin paperitehtaalta, 5. 10. 54. Hän on syntynyt Valkealassa ja tuli yhtiömme palvelukseen 2. 8. 1927 ulkotyöosastolle. Työskenneltyään välillä muutamia vuosia rakennusosastolla hän siirtyi 1. 6. 35 Kymin paperitehtaalle lastaajaksi. Nykyisessä toimessaan hän on ollut 1. 4. 50 lähtien.

Riisinkäärijä Impi Aili Tetri, Kymin paperitehtaalta, 8. 10. 54. Hän on syntynyt Iitissä ja tullut 25. 11. 1924 työhön Kuusaan paperitehtaalle leikkukoneelle. Sotien aikana hän oli ammussorvaajana Kymin korjauspajalla ja palasi sotien päätyttyä takaisin paperitehtaalle toimien eri tehtävissä. Nykyisessä toimessaan hän on ollut 9. 4. 51 lähtien. Hän on kuulunut useita vuosia Työväenopiston sekakuoroon.

Kirjuri Elli Boman, Kymin kuljetusosastolta, 17. 10. 54. Hän on syntynyt Iitissä. Yhtiömme palvelukseen hän tuli v. 1921 taluspuiden lähettäjäksi ja tuntikirjuriksi Ky.—Kuu. ulkotyöosastolle, mistä v. 1945 siirtyi Kymin talousosastolle kirjuriksi. Nykyisessä toimessaan hän on ollut 1. 5. 51 lähtien.

Kirvesmies Martti Latva, Voikan rakennusosastolta, 18. 10. 54. Hän on syntynyt Iitissä. Yhtiömme palvelukseen hän tuli v. 1922 rullamieheksi Voikan paperitehtaalle, mistä seuraavana vuonna siirtyi rakennusosastolle. Vuosina 1925—26 hän oli kirvesmiehenä Imatran Voima Oy:ssä, minkä jälkeen palasi takaisin yhtiömme Voikan rakennusosastolle, jonka kirjoissa on edelleenkin.

Uittomies Uuve Tökkäri, Voikan ulkotyöosastolta, 24. 10. 54. Hän on syntynyt Sippolassa ja työskennellyt vuodesta 1921 lähtien Voikan tehtaalla rakennus-, höyry-, korjauspaja- ja ulkotyöosastoilla.

Paperinlastaaja Urho Tähtinen, Voikan paperitehtaalta, 24. 10. 54. Hän on syntynyt Kiikalassa ja tullut yhtiömme palvelukseen kesäkuussa 1945 samaan toimeen, jossa nykyisinkin on.

Eemil Askola.

Elli Boman.

Martti Latva.

Sulo Sahlberg.

P. O. Rundqvist.

Paavo Äärinen.

50-VUOTIAS

Remmisuutari Sulo Valdemar Sahlberg, Kymin paperitehtaalta, 27.10.54. Hän on syntynyt Iitissä Yhtiömme palvelukseen hän tuli 2.9.1920 Kuusaan rakennusosastolle, mistä jo seuraavana vuonna siirtyi Kymin paperitehtaalle remmisuutariksi.

Dipl. ins. P. O. Rundqvist, Voikan paperitehtaalta, 28.10.54. Hän on syntynyt Helsingissä, missä myös tuli ylioppilaaksi ryhtyen sen jälkeen opiskelemaan teknillisessä korkeakoulussa. Jo opiskeluaikanaan hän tuli 1.6.1927 yhtiömme palvelukseen Voikan tehtaan laboratorioon, jossa sillä kertaa työskenteli 1.12.29 saakka. Oltuaan välillä pariin otteeseen yhteensä noin 7 kk. opintolomalla hän palasi 16.9.30 takaisin mainittuun laboratorioon, mistä v. 1941 siirtyi Voikan paperitehtaalle insinööriksi ollen tässä virassa edelleenkin. Ins. Rundqvistin mieliharrastuksia ovat puutarhanhoito ja erityisesti filatelia. Hän on "Kymmenebruks filatelistklubb"- ja "Kuusankosken postimerkkeilijät"-nimisten yhdistysten perustajajäsen ja on kuulunut niiden johtokuntiin alusta pitäen. Hän on ollut aikoinaan ensin mainitun ja on nykyisin viimeksi mainitun yhdistyksen varapuheenjohtaja. Hän on merkittäväällä tavalla osallistunut Norma-kansioitten suunnitteluun, ja hänet tunnetaan koko maan filatelistien keskuudessa erityisesti postimaksuleimojen tutkijana.

Faktori Paavo Edvard Äärinen 15.10.54. Hän on syntynyt Kotkassa ja käynyt siellä kansakoulun sekä 2-vuotisen käsityöläiskoulun. Vuonna 1919 hän meni kirjaltajan oppiin Kotka Nyheterin kirjapainoon, missä työskenteli 3 vuotta muuttaen sitten Porisiin Satakunnan Kirjateollisuus Oy:n palvelukseen. Siellä hän suoritti loppuosan 5-vuotisesta oppilasajasta. Porista hän tuli Kouvolaan Kouvolaan Kirja- ja Kivipainon palvelukseen toimien ensin painajana ja sen jälkeen ylipainajana, kunnes v. 1951 siirtyi kirjapainon konttoriin, missä hän hoitaa konttorifaktorin tehtäviä. Hän on käynyt faktorikoulun Helsingissä v. 1946 ja ollut v. 1948 opintomatalla Tukholmassa. Lisäksi hän on ollut mukana erilaisilla kirjapainoalan kursseilla ja osallistunut kolmasti koko maan käsittäviin ammatillisiin kilpailuihin saaden kerran ensimmäisen palkinnon. Hän on kuulunut Lahden—Kymen seudun faktorikerhon johtokuntaan sekä 25 vuotta Kouvolaan Mieskuoroon, jonka johtokunnan jäsen ja sihteeri hän nykyisin on. Hänet on myös äskettäin valittu Kouvolaan Pohjola—Norden-yhdistyksen sihteeriksi.

†

REIKÄMIES SAKARI LENNART NYMAN

Heinäkuun 21 p:nä kuoli äkkiä sydänhalvaukseen karbiditehtaan reikämies Sakari Lennart Nyman.

KOUVOLAN KIRJA JA KIVIPAINO

Hän oli syntynyt 24.9.1913 Valkealassa. Kuolema kohtasi Nymanin hänen ollessaan matkalla lääkärin vastaanotolle.

Yhtiömme palvelukseen Nyman tuli 31.3.30 Voikan paperitehtaalle, missä sotapalvelusaikaa lukuun ottamatta työskenteli yhtäjaksoisesti 11 vuotta. Vuonna 1941 hän siirtyi Kuusaan voimalaitoksen rakennustyömaalle ja sieltä vuonna 1943 takaisin Voikan paperitehtaalle. Karbiditehtaalla hän oli työssä 12.1.45 lähtien.

Vainajaa jäivät lähinnä suremaan puoliso ja kaksi alaikäistä lasta.

Kävelyharrastuskilpailut

Pientä lisäystä viime vuoteen verraten

KYMIN—KUUSANKOSKEN TEHTAITTEN

kävelyharrastuskilpailu, joka suoritettiin 1. 5. ja 13. 6. välisenä aikana, sai osakseen hieman vilkkaamman huomion kuin edellisenä vuotena, vaikka sääsuhteet eivät olleet tarpeeksi suotuisat ulkoilulle. Kilpailuun osallistui 479 henkilöä ja majakäyntejä kertyi yhteensä 2771 (v. 53 2208) jakautuen ne seuraavasti: Pukkisaari 652 (421), Nauhanaho 509 (481), Ahola 458 (352), Tykkilampi 405 (447), Sääksniemi 383 (310), Eerola 339 (122) ja Hiihtomaja 25 (39).

Arvontaan oikeuttavia kortteja palautettiin kaikkiaan 124 (117), joista naisten 37 (36), miesten 44 (40), vaimojen 14 (14), tyttöjen 12 (14) ja poikien 17 (13). Viiden arvan tuloksen saavutti 2 naista (2), 9 miestä (7), 6 vaimoa (3), 1 tyttö (1) ja 7 poikaa (2) eli yhteensä 25 (15) kävelijää. Koko kilpailussa kertyi kilometrejä yhteensä 25.578 (21.871). Parhaat tulokset:

Naiset: 1) Aune Nieminen, ulkotyöös., 309 km. 2) Annikki Aranko, saha, 304. 3) Vilma Siro, päälaborat., 210. 4) Kaisa Perätalo, Ky. korj., 209. 5) Aili Hänninen, kloorit., 205. 6) Alma Virta, talousos., 204. 7) Ritva Vilenius, konttori, 203. 8) Kerttu Virtanen, päälaborat., 202. 9) Hilda Toivonen, spriit., 177. 10) Aili Kaartinen, konttori, 156.

Palveluksessa olevien vaimot: 1) Maria Laitinen, selluloosa, 442 km. 2) Elvi Ahonen, ulkotyöös., 390. 3) Vieno Roitto, kloorit., 344. 4) Edith Ollila, selluloosa, 326. 5) Impi Honni, selluloosa, 314. 6) Laina Laukas, Kuu. pap., 305. 7) Ellen Pallaskallio, rak.os., 218. 8) Aino Seppälä, saha, 212.

Miehet: 1) Emil Laitinen, selluloosa, 404 km. 2) Urho Kiili, kloorit., 384. 3) Olli Suurmäki, Ky. pap., 323. 4) Hj. Lahtinen, puuhiomo, 315. 5) Esko Honni, selluloosa, 311. 6) Torsten Nieminen, rak.os., 310. 7) Aimo Hakkarainen, kloorit., 308. 8) Viljo Hietanen, Ky. pap., 307. 9) Pertti Lindqvist, Ky. pap., 306. 10) Leevi Ollila, selluloosa, 219. 11) Lasse Himanen, Ky. pap., 204. 12) Leevi Wallberg, Kauppa Oy., 169. 13) Alpo Arola, rak.os., 167. 14) Torsten Oljemark, konttori, 159. 15) Bruno Fredriksson, konttori, 155. 16) Pentti Laakso, Ky. korj., 154. 17) Vilho Luoto, Ky. pap., 152.

Tytöt 7—11 v.: 1) Hannele Lahtinen, puuhiomo, 124 km. 2) Pirjo Kallio, selluloosa, 90. 3) Sinikka Ollila, selluloosa, 59.

Tytöt 12—17 v.: 1) Sinikka Roitto, kloorit., 440 km. 2) Aira Rytteri, rak.os., 192. 3) Ulla Pesu, kulj.os., 174. 4) Kerttu Ahonen, ulkotyöös., 172. 5) Pirkko Vilenius, Ky. pap., 152. 6) Seija Toivonen, spriit., 150. 7) Pirkko Kujala, Ky. korj., 100. 8) Liisa Perätalo, ulkotyöös., 87. 9) Sirpa Tuukkanen, talousos., 66.

Pojat 7—11 v.: 1) Pentti Roitto, kloorit., 500 km. 2) Esko Pesu, kulj.os., 264. 3) Hans-Erik Wallberg,

Kauppa Oy., 239. 4) Reijo Laukas, Kuu. pap., 237. 5) Kari Seppälä, saha, 112. 6) Ossi Tuukkanen, talousos., 100. 7) Raimo Kujala, Ky. korj., 76. 8) Raimo Toivonen, Kuu. korj., 70. 9) Alpo Pallaskallio, rak.os., 68. 10) Jorma Ekman, Kuu. pap., 59.

Pojat 12—17 v.: 1) Teuvo Parkkinen, ulkotyöös., 442 km. 2) Ossi Vallén, rautatiet, 339. 3) Rauno Purrenheimo, kloorit., 336. 4) Markku Tuviala, rak.os., 320. 5) Matti Pesu, Ky. pap., 318. 6) Pertti Tuviala, Ky. pap., 307. 7) Heikki Vihersalo, asunto-os., 263.

TyPu:n suorittaman arvonnän perusteella jakaantuvat lomapalkinnot seuraavasti:

Miehet: Teppo Frimodig, sell., Klaus Seppälä, Ky. korj., Emil Laitinen, sell., Raimo Mettälä, Ky. pap., Erkki Utunen, Ky. korj., Pertti Lindqvist, Ky. pap., ja Olavi Toikka, rak.os. Varalle: Hjalmar Lahtinen, puuhiomo, Torsten Nieminen, rak.os., ja Urho Kiili, kloorit. — Naiset: Annikki Aranko, saha, Seija Puolakka, Ky. korj., Oili Salenius, laborat., Kaisa Perätalo, Ky. korj., Ellen Pallaskallio, rak.os., ja Solveig Läckström, konttori. Varalle: Aune Nieminen, ulkotyöös., Kerttu Virtanen, laborat., ja Hilda Toivonen, spriit. — Palveluksessa olevien vaimot: Hellä Liukkonen, Ky. pap., Meeri Wallberg, Kauppa Oy., ja Impi Honni, sell. Varalle: Edith Ollila, sell., ja Impi Rytteri, rak.os.

VOIKAN TEHTAITTEN

kävelyharrastuskilpailu suoritettiin 1. 5. ja 13. 6. välisenä aikana. Edelliseen vuoteen verrattuna oli haavoittavissa pientä nousua, sillä majakäyntejä kertyi 2677 vastaavan määrän ollessa viime vuonna 2250. Mainittakoon, että ennätystulos on 3871 ja saavutettiin se v. 1951.

Käynnit eri majojen osalle jakaantuivat seuraavasti: Nauhanaho 1094 (viime vuonna 673), Verkko-suo 973 (770), Virtakivi 470 (319) ja Pilkanmaa 140 (263). Lomapalkintojen arvontaan oikeuttavan kilometrimäärän käveli 121 henkilöä.

Parhaat tulokset eri sarjoissa olivat seuraavat:

Miehet: 1) Pauli Vehmassalmi, selluloosa, 568 km. 2) Andrei Hartikainen, selluloosa, 432. 3) Anssi Joutjärvi, paperitehdas, 429. 4) Lasse Knapp, paperitehdas, 385. 5) Väinö Lehtinen, korjauspaja, 338. 6) Erkki Kauppi, sähkö, 336. 7) Esko Rantanen, korjauspaja, 320. 8) Paavo Vähänen, karbidi, 316. 9) Reino Rautiainen, paperitehdas, 310. 10) Pentti Taavila, selluloosa, 308. 11) Veikko Asikainen, maatalous, 308. 12) Risto Paljakka, paperitehdas, 308. 13) Oiva Hasu, talous, 307. 14) Joel Sipola, paperitehdas, 306. 15) Yrjö Jansson, varasto, 305. 16) Eino Peltola, talous, 302. 17) Niilo Vepsäläinen, puuhiomo, 302. 18) Kaarlo Koskinen, puuhiomo, 300.

Kuusankosken tehtaitten kesämestaruuskilpailut

pidettiin elokuun 18 p:nä Kuusankosken urheilukentällä. Ne olivat samalla karsinnat yhtymän mestaruuskilpailuja varten. Osanottajia oli saapunut yhteensä 39, kaikki miespuolisia. Naisten ainoa laji, 100 m juoksu, täytyi jättää ohjelmasta pois, kun kaudin sukupuolen edustajia ei ilmestynyt kilpailupaikalle. Sää oli erinomainen ja kenttä hyvässä kunnossa. Tulokset:

100 m juoksu: Ky—Kuu: 1) V. Peltola, Ky korj., 11.7. 2) M. Lampinen, Kauppa Oy., 11.7. 3) E. Niemi, Kuu korj., 12.2. — Voikka: 1) S. Jokimies, pap., 11.8. 2) R. Rautiainen, pap., 12.0. 3) E. Lehtinen, pap., 12.2.

400 m juoksu: Ky—Kuu: 1) V. Peltola, Ky korj., 55.0. 2) H. Haanpää, höyry, 56.0. 3) R. Erähalme, Ky korj., 57.6. — Voikka: 1) K. Luukkanen, rak.os., 55.2.

3000 m juoksu: Ky—Kuu: 1) V. Silonummi, rak.os., 9.31.2. 2) E. Laitinen, Ky pap., 9.34.2. — Voikka: 1) K. Luukkanen, rak.os., 9.20.8.

Pituushyppy: Ky—Kuu: 1) M. Lampinen, Kauppa Oy., 679. 2) R. Aro, Kuu korj., 615. 3) P. Hämäläinen, Kuu korj., 609. 4) R. Kivinen, Ky korj., 600. 5) K. Simonen, Ky korj., 589. — Voikka: 1) S. Jokimies, pap., 626. 2) R. Rautiainen, pap., 613. 3) E. Hieta, korj., 594.

Korkeushyppy: Ky—Kuu: 1) R. Aro, Kuu korj., 170. 2) E. Seppälä, Ky pap., 165. 3) S. Kivinen, höyry, 160. 4) K. Simonen, Ky korj., 155. — Voikka: 1) A. Hämäläinen, sell., 160. 2) A. Mäkelä, korj., 155.

Kuulantyyntö: Ky—Kuu: 1) K. Takala, sell., 12.38. 2) E. Seppälä, Ky pap., 12.06. 3) M. Saarijärvi, tal., 11.45. 4) S. Kivinen, höyry, 11.34. 5) E. Nikulainen,

Naiset: 1) Ilta Virta, Kauppa Oy., 340 km. 2) Eila Puljava, karbidi, 324. 3) Liisa Puolakka, Sampo, 308. 4) Raili Turkkila, rak.os., 306. 5) Hilikka Turkkila, ulkotyö, 302. 6) Aune Peltola, talous, 302. 7) Ritva Hamari, paperitehdas, 300.

Palveluksessa olevien puoliset: 1) Lahja Sulkanen, puuhiomo, 372 km. 2) Impi Elonen, paperitehdas, 333. 3) Aino Laakkonen, paperitehdas, 326. 4) Selma Vepsäläinen, puuhiomo, 324. 5) Aili Hasu, talous, 314. 6) Elli Lehmuskivi, maatalous, 312. 7) Aili Koskinen, puuhiomo, 300.

Edellä mainittujen sarjojen arvoesinepalkintojen arvonta suoritetaan lokakuussa pidettävässä talviurheilukauden päättäjästilaisuudessa.

Nuorten sarjoissa jakaantuivat palkinnot seuraaville:

Pojat 7—11 v.: 1) Markku Parvinen, puuhiomo, 411 km. 2) Juha Nurminen, korjauspaja, 300. 3) Jorma Seluska, Sampo, 244. 4) Pekka Puolakka, Sampo, 228. 5) Mauri Jokela, paperitehdas, 188.

Pojat 12—17 v.: 1) Keijo Erlin, korjauspaja, ja Unto Pöyhönen, paperitehdas, 416 km. 3) Raimo Mä-

rak.os., 11.30. — Voikka: 1) V. Pettinen, rak.os., 10.86. 2) H. Järvinen, korj., 9.81.

Keihäänheitto: 1) E. Vainio, Ky korj., 55.65. 2) V. Pesu, Kuu korj., 54.60. — Voikka: 1) R. Rautiainen, pap., 48.48.

Ikämiesten 3-ottelu: Ky—Kuu: 1) M. Saarijärvi, tal., 857 pist., 2) V. Karjalainen, rak.os., 694. — Voikka: 1) M. Kalso, korj., 881. 2) T. Ahonen, pap., 492.

Osastojen välinen 4 × 200 m viestinjuoksu: Ky—Kuu: 1) Ky korjauspaja 1.37.4. — Voikka: 1) Paperitehdas 1.38.7. 2) Korjauspaja 1.44.0.

15-vuotiaitten 60 m juoksu: Ky—Kuu: 1) K. Simonen, kulj.os., 9.1. 2) V. Turkki, Ky pap., 9.3.

15-vuotiaitten korkeushyppy: Ky—Kuu: 1) T. Ruusunen, rak.os., 140. 2) K. Simonen, kulj.os., 135. 3) I. Salmi, Kuu pap., 130. 4) V. Turkki, Ky pap., 130. — Voikka: 1) J. Rautjärvi, kontt., 140.

Yhtymän mestaruuskilpailuihin 29.8. Hallassa lähetettävät edustusjoukkueet saivat seuraavat kokoonpanot:

Kymintehdas—Kuusankoski: 100 m: V. Peltola ja M. Lampinen, 3000 m: V. Silonummi ja E. Laitinen, pituus: M. Lampinen ja P. Hämäläinen, korkeus: R. Aro ja E. Seppälä, kuula: K. Takala ja E. Seppälä, keihäs: E. Vainio ja V. Pesu, ruotsalaisviesti: R. Kivinen, M. Lampinen, H. Haanpää ja V. Peltola, var. E. Niemi.

Voikka: 100 m: S. Jokimies ja E. Lehtinen, 3000 m: K. Luukkanen ja A. Taskinen, pituus: S. Jokimies ja R. Rautiainen, korkeus: A. Hämäläinen ja A. Mäkelä, kuula: V. Pettinen ja H. Järvinen, keihäs: R. Rautiainen ja M. Tammilehto, ruotsalaisviesti: E. Lehtinen, S. Jokimies, E. Hieta ja R. Rautiainen.

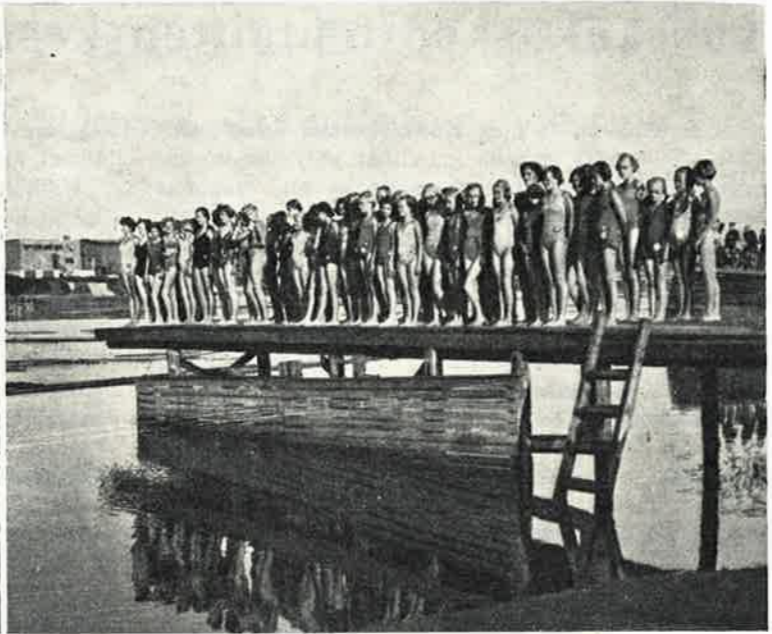
kinen, puuhiomo, 411. 4) Risto Puolakka, Sampo, 404. 5) Petteri Koskinen, puuhiomo, 327.

Tytöt 7—11 v.: 1) Raili Houni ja Liisi Houni, selluloosa, 350 km. 3) Pirkko Koskinen, puuhiomo, 315. 4) Pirkko Sulkanen, puuhiomo, 264. 5) Tuula Pajari, sähkö, 252.

Tytöt 12—17 v.: 1) Raili Silvonen, puuhiomo, 304 km. 2) Sirkka Puolakka, Sampo, 280. 3) Hertta Seppälä, selluloosa, 168. 4) Maritta Henttu, selluloosa, 164. 5) Marja Sipola, selluloosa, 106.

TyPu:n suorittamassa lomapalkintojen arvonnassa jakaantuivat lomapalkinnot seuraavasti:

Miehet: Erkki Kauppi, sähkö, Lasse Knapp ja Joel Sipola, paperitehdas, Kaarlo Koskinen, puuhiomo, Pauli Vehmassalmi selluloosa, sekä Eino Peltola, talous. Varalle: Viljo Erkkilä, varasto, ja Tero Blomberg, rak.os. — Naiset: Aune Peltola, talous, Ilta Virta, Kauppa Oy., ja Raili Turkkila, rak.os. Varalle: Elvi Laine, höyry, ja Aili Lehmuskivi, maatalous. — Palveluksessa olevien puoliset: Aino Laakkonen, paperitehdas, ja Selma Vepsäläinen, puuhiomo. Varalle Aili Koskinen, puuhiomo, ja Helmi Ojamies, selluloosa.

Oikealla: Voikan uimakoulun uimamaisterit- ja kandidaatit kokoontuneina promotioon Kymenrannan uimalan laiturille. Vasemmalla: Promoottori maisteri Veikko Salander on promovoinut primusmaisterin Pirkko Paavolan.

UIMAPROMOTIOT

VOIKKAALLA VIHITTIIN 36 MAISTERIA JA SAMA MÄÄRÄ KANDIDAATTEJA

Kymenrannan uimalassa Voikkaalla pidettiin elokuun 20 p:nä uimakoulun päättäjaiset ja uimapromotio, jolloin vihittiin yhteensä 72 uimamaisteria ja -kandidaattia, kumpiakin 36. Sää oli erinomainen ja yleisöäkin oli kerääntynyt ennätysmäärä, yli 400 henkeä.

Promoottorina toimi maisteri Veikko Salander, joka puheessaan terotti uintitaidon merkitystä ja vetosi nyt vihittäviin uimamaistereihin ja -kandidaatteihin, että he omalta osaltaan ja esimerkillään pyrkisivät vaikuttamaan uintitaidon yleistymiseen. Välittömästi puheen jälkeen uimamaisterit ja kandidaatit kukin vuorollaan hyppäsivät veteen ja uivat promoottorin luo noutamaan seppeleensä.

Primusmaisteriksi vihittiin Pirkko Paavola, 27 äänen maistereiksi Eila Puljava ja Ritva Salmi sekä Leena ja Verna Vauhkonen, 18 äänen maistereiksi Maritta Henttu, Ella Hyleh, Irja Korpelainen, Inari Matilainen, Marja-Liisa Mauno, Sirpa Saarinen, Virpi Tammilehto, Mirjam Toikka ja Irma Turkkila ja 9 äänen maistereiksi Helena Mauno, Maritta Erola, Terttu ja Vuokko Heimonen, Tuula Mauno, Maritta ja Raili Nevalainen, Marja-Terttu Paavola, Satu Pelkki, Marja-Leena Ronkainen, Onerva Puustinen, Ansa Saarinen, Anja Smed, Ulla Sihvo, Anja Tillanen, Marja-Liisa Vahteristo, Leena Jolkkonen, Kaa-

rina Lukka, Soile Nieminen, Kari Blomberg, Pentti Mouhu ja Juha Tenhunen.

Kandidaateiksi vihittiin seuraavat: Leena Haikonen, Inkeri Huuskonen, Tuula Jokela, Leena Karhu, Riitta Kiviranta, Marja Lehtinen, Terttu Lindholm, Kaija Lonka, Marja-Liisa Lukkarinen, Kaarina Marti, Helena Mauno, Marketta Mäkelä, Kristiina Permanto, Else Puljava, Anja-Liisa Salonen, Terttu Simola, Lahja Sulkanen, Ulla Tillanen, Anneli Tollman, Seija Tommola, Maija-Liisa Unelius, Seija Vilen, Marjatta ja Riitta Uusitalo, Tuula ja Päivi Hölsä, Antti ja Jussi Eloranta, Risto Grönlund, Jarmo Haapala, Lars Lönegren, Risto Nikula, Markku Salo, Hannu Salminen, Erik Storhammar ja Tapani Teräväinen.

Ohjelmassa seurasi sitten pikkutyttöjen laululeikki, erilaisten uintitapojen esittely, kelluntaesitys, hengenpelastusnäytös ja pelleyhyppyjä. Niiden lomassa suoritettiin uimakoululaisten välisiä kilpailuja.

Uimakoulun opettajina toimivat liikuntaneuvoja Sirkka Koskinen ja Seppo Nurminen.

KUUSANKOSKELLA OLII VIHITTÄVIÄ YHTEENSÄ 40

Kuusankoskella pidettiin promotio elokuun 26 p:nä ja tällä kertaa Sääksniemen uimalassa, jonne oli saapunut runsaasti uimakoululaisten omaisia ja muuta-kin yleisöä. Heidät toivotettiin tervetulleiksi "Kymenlaakson laululla", jonka uimakoulun opettajat ja

oppilaat yhdessä lauloivat. Erkki Sormusen suoritettua alkuhypyn alkoi juhmallinen vihkimistöimitus. Uimakoulun oppilaan Anita Lehtisen kiinnitettyä pienoisseppeleen promoottorina toimivan tri Mikko Eirron rintapieleen promoottori piti puheen, jossa hän vertasi uimataittoa suureen lahjaan. Saavutettu taito ei kuitenkaan aina riitä, varsinkin jos sitä kevytmielisesti ja uhkarohkeasti käytetään. Uimarin on varotellen vedessä liikuttava ja hän on myös velvollinen antamaan apuaan veden varaan joutuneille, promoottori mm. sanoi. Puheen päätyttyä vihittävät hyppäsivät hyppytelineeltä veteen ja uivat promoottorin luo seppelöitäviksi. Primusmaisteriksi vihittiin Marjatta Dahl 27 äänellä. Muista maistereista olivat Lea Verona, Marja-Liisa Helén, Helena Helén ja Tuula Näränen saaneet 18 ääntä sekä Leni Antell, Sirpa Lehtinen, Hellevi Rytteri, Jukka Starck, Jyrki Starck ja Juha Suursalmi 9 ääntä.

Kandidaateiksi vihittiin Marja Rusi, Sirpa Backman, Kaija Toivonen, Anja Pihkala, Marjatta Hölsä, Leena Peuhu, Marja Oksanen, Lillebil Riska, Riitta Jokinen, Marja Korsberg, Mauri Seppälä, Erkki Koskinen, Raimo Timonen, Lars Fredriksson, Aarni Mattsson, Juhani Häkkinen, Pentti Vathén, Jyrki Brotherus, Jaakko Brotherus, Tom Zilliacus, Karl Riska, Hans Wallberg, Kauko Laakso, Hannu Salo, Matti Haapasalo, Eino Laine, Juha Lohman, Jorma Rainamaa ja Veikko Aalto.

Ohjelmassa seurasi sitten primusmaisteri Marjatta Dahl'in hengenvpelastusnäytös Nielsen-menetelmää ja Eve-keinua käyttäen, uimakoulun opettajan, rva Anna-Liisa Vilénin erilaisten uintitapojen esittely, huvittava pelle-esitys ja kuviokelluntaa sekä muutamia uintikilpailuja.

Uimakoulujen opettajina ovat toimineet pääuimalassa ylioppilaat Anja Kola ja Karl Fredriksson sekä Sääksniemen uimalassa rva Anna-Liisa Vilén.

KUUSANLAMMEN YMPÄRIUINTI

Kuusanlammen ympäriuinti suoritettiin heinäkuun 20 p:nä lämpimän, joskin sateisen sään vallitessa Kuusaan Ladun toimiessa kilpailujen järjestäjänä. Kilpailusarjoissa oli osanottajia 19, joista kuitenkin yksi keskeytti, ja harrastussarjoissa 42, joista myös yksi turvautui veneeseen.

Kilpailusarjan naisosanottajista oli Liisa Manner Voikkaalta jälleen paras ja saavutti ylivoimaisen voiton erinomaisella ajalla 11.12. Miesten sarjassa käytiin kovaa kamppailua, joka päättyi Seppo Nurminen voittoon, joten hän sai toisen kiinnityksen kilpailtavana olevaan kiertopalkintoon. Yleisöä oli kilpailua seuraamassa n. 200 henkeä.

Välittömästi uinnin jälkeen suoritettiin palkintojen jako Sääksniemen lavalla ja kaikki uintiin osallistuneet saivat arvalla palkinnon. Kilpailusarjoissa palkittiin kolme parasta jokaisessa sarjassa. Tulokset:

Naiset: 1) Liisa Manner 11.12. 2) Anna-Liisa Vilén 14.17. — Miehet: 1) Seppo Nurminen 10.30. 2) Pauli Mäkelä 10.35. 3) Toivo Tolvanen 10.36. 4) Reijo Pilsari 10.40. 5) Erik Olander 12.12. 6) Jorma Väkevää 13.18. — Tytöt: 1) Marjatta Dahl 14.20. 2) Marjatta Väärälä 14.38. 3) Pirkko Sipola 14.59. — Pojat: 1) Raimo Karlsson 12.48. 2) Ismo Kajander 13.38. 3) Dag Hansen 13.48. 4) Olavi Martikainen 14.03. 5) Heikki Manner 14.57. 6) Raimo Tohka 15.12. 7) Jukka Starck 15.23.

Alla vasemmalla: Kuusankosken uimapromotion promoottori tohtori Mikko Eirto onnittelee primusmaisteria Marjatta Dahlia. Oikealla: Kuusanlammen ympäriuintin kilpailusarjan parhaita raskaan kilpailurakkansa suorittettuaan.

Ulkomaalaisia vieraita Kuusankoskella

Kesäkauden vierailujen joukossa oli erikoislaatuisin 56 ulkomaalaisen ylioppilaan vierailu yhtiön päätehtailta elokuun 6 päivänä. Retkikunnan jäsenet olivat vaihtostipendiaatteja, jotka alan kansainvälinen järjestö oli lähettänyt Suomeen tutustumaan maamme teollisuuteen sekä kauppaan ja työskentelemään täällä harjoittelijoina muutaman kuukauden. Vastavasti on suomalaisilla opiskelijoilla tilaisuus samantyyppiseen opiskeluun ulkomailla.

Retkeläiset olivat varsin kansainvälistä joukkoa: saksalaisia, ranskalaisia, itävaltalaisia, skandinaaveja,

israelilaisia, englantilaisia ja jugoslaviaalaisia. Vähän yli puolet opiskelee insinööreiksi ja loput kaupallisille aloille. Vieraiden pääoppaana toimi dipl.ins. G. Rosenqvist. Sosiaalipäällikkö Ake Launikari selvitteli heille yhtiön vaiheita sekä sosiaalista toimintaa. Koko päivän kestäneen kiertokäynnin aikana vieraat tutustuivat Voikan kattilahuoneeseen, puuhiomoon, paperitehtaaseen, Kuusankosken voimalaitokseen, Kymmin selluloosatehtaaseen, pääkonttoriin ja eräisiin sosiaalisiin laitoksiin sekä omakotialueisiin. He olivat erittäin kiinnostuneita näkemästään ja kuulemastaan.

Kuusankosken Taideseuran viime keväänä pidetyssä mielenkiintoisessa vuosinäyttelyssä herätti huomiota kuusankoskelaisen, äskettäin Suomen Taideakatemian koulussa hyvällä menestyksellä opintonsa

päätäneen Olavi Reimanin suurikokoiset öljyvärisommitelmat. Yhtiö osti niistä yllä kuvatusen lähes kahden metrin levyisen maalauksen, joka nyttemmin on sijoitettu Voikan keskusruokalaan.

Iloista leirielämää Verlassa.

Joukko urheiluhengen elähdyttämiä tyttöjä ja poikia oli jälleen viime kesänä kokoontunut Verlaan ihanan Pikku-Kamposen rannalle Kymin Oy:n järjestämälle virkistys- ja opetusleirille. Se pidettiin heinäkuun 23. ja 27. päivien välisenä aikana. Leiriläisiä, joita oli saapunut Verlaan, Kuusankosken ja Voikan urheiluseuroista yhteensä 48 nuorta, suosi mitä kauden sää ja päivät olivat muutenkin mitä onnistuneimmat. Leirin ohjaket olivat lujasti Oiva Rautjärven varmoissa käsissä, ja adjutantteinaan hänellä olivat seurojen lähettämät apuohjaajat Ritva Lindholm, Kaija Kola, Paavo Makkonen, Anssi Joutjärvi ja Niilo Ukkonen.

Tämän seitsemän telttakuntaa käsittävän hilpeän yhteiskunnan elämä ei ollut suinkaan vain "lonkanvetoa", vaan ennakkolta laaditun leiripalveluohjelman tarkkaa noudattamista.

Leirillä oli käytännössä kaikki nuorille sopivat urheilumuodot: palloilu, yleisurheilu, uinti ja suunnistus eikä voimisteluakaan unohdettu. Kireitä kilpailujakin käytiin leiriläisten kesken, ja ilolla voi panna merkille, että heidän joukossaan oli monia sellaisia, jotka pystyivät todella merkittäviin saavutuksiin.

Syöminen näytteli tietenkin huomattavaa osaa, sillä virkistävä leirielämä sai aikaan nälän ja vieläpä kovan sellaisen. "Näläntorjunta", josta vastasivat rouvat Arkko ja Ukkonen, toimi koko ajan erinomaisesti. Ruoka vaihteli erilaisista keitoista ja puuroista sekä perunasta ja kastikkeesta aina maukkaisiin hedelmäkeittoihin saakka. Ruokajärjestykseen kuului myös erittäin odotettu räiskäleilta. Räiskäleiden paistosta huolehtivat leiriläiset itse, ja nopeasti hävisivätkin lämpöiset ja makoisat letut tyttöjen ja poikien enemmän tai vähemmän nälkäisiin suihin.

Leirin kokohodaksi muodostui kieltämättä ihana tyvenen Pikku-Kamposen rannalla vietetty nuotioilta, jonka todistajiksi oli kokoontunut joukko verilaisia. Illasta vastasivat pojat ja tytöt itse, ja siitä saattoi helposti huomata, etteivät leiriläisten päät ainakaan liiallisesta auringosta eikä kilpailujen jännittävydestä olleet sekoontuneet, sillä niin hauskaa ja virkistävää oli ohjelma. Kaikki leiriläisethän varmaankin muistavat Pimpon pontevasti lausuman Eino Leinin olemattoman runon "Huokaus" sekä Puhdin tyttöjen esittämän mykän "Kesäillan idyllin". Piristäviä esityksiä säestivät hauskat hyvä-, kiva- ja haa-huudot, jotka kiirivät reippaasti äänettömän ja salaperäiseltä vaikuttavan järven yllä.

Nopeasti vierähtivät nuo viisi ihastuttavaa leiripäivää, ja eronhetki oli päättäväisesti ja uhkaavasti lähestynyt. Erinomaiset keittäjäme olivat valmista-

Suunnistamiskilpailu menossa. Ilmeistä päättäen on tämä tyttöjen ryhmä ottanut tehtävänsä vakavasti.

neet meille vielä hyvän lähtökahvin, jonka leiriläiset hiljaisina ja kenties hieman haikeinkin nauttivat. Kiittelimme ja kättelimme ehtoisia emäntiämme sekä hauskoja verilaisia leiritovereitamme. Huvittavilta tuntuivat viime minuuteilla kuullut huudot ja utelut: "Hei kuules, mikäs' sin' nimes' on?" Leiriläiset nähtävästi vasta silloin katsoivat sopivaksi esitellä itse itsensä. Lopulta olimme selvinneet linja-autoomme ja saatoimme vilkuttaa ainoastaan peräikkunasta ja surulla todeta ero täydeksi todeksi.

Verlaan leiri 1954 oli päättynyt. Siellä oli hauska ja erittäin taitavasti yhdistetty virkistys ja opetus toisiinsa. Ohjelma ei ollut liian runsas eikä rasittava, joten leiriläisille jäi riittävästi aikaa vilkkaaseen kanssakäymiseen ja viihtyisiin laulu- ja rupattelutuokioihin.

Mielestäni tällaiset leirit ovat omiaan tukemaan urheiluseurojen toimintaa. Niillä yritetään soluttaa nuorten seuran jäsenten vereen palavaa innostusta urheiluun ja voimisteluun. Leirillä saattaa tyttö tai poika löytää juuri sen lajin, johon hänellä on taipumusta. Siellä annetaan jokaiselle opetusta ja neuvoa, ja riippuu vain henkilöstä itsestään, valuuko se hiekkään vai ei.

Leirin suomasta opetuksesta ja virkistyksestä haluavat leiriläiset vielä kerran lausua yhteiset sydämelliset kiitoksensa Kymin Oy:lle. Kaikki oli suunniteltu hyvin ja kaikki tapahtui "aikataulun" mukaisesti, eivätkä minkäänlaiset soraäänit päässeet häiritsemään suurta yksimielisyyttä.

K. K.

WERLAN TEHDAS

Vieressä: Sosiaaliosaston uusi rakennus. Poliklinikan ovi oikealla.

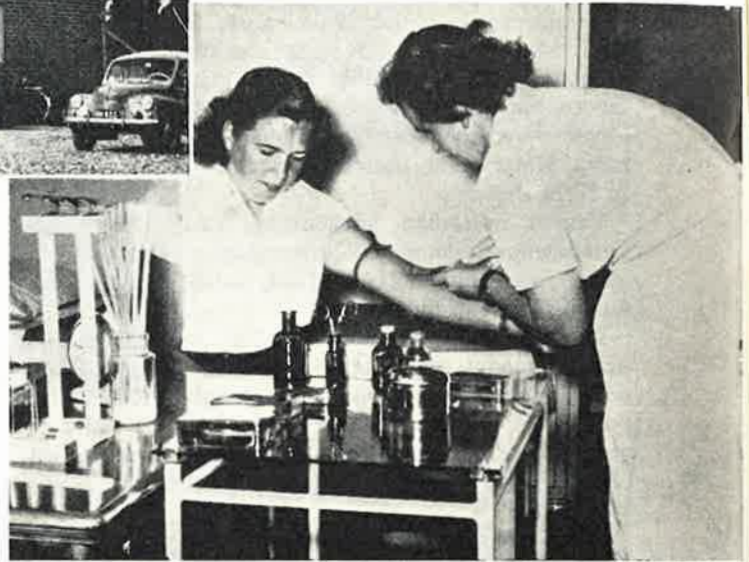
Alla: Terveysisärs Kervinen veri-koetta ottamassa ja antamassa lämpösäiteitä UKW-laitteella.

UUSI POLIKLINIKKA

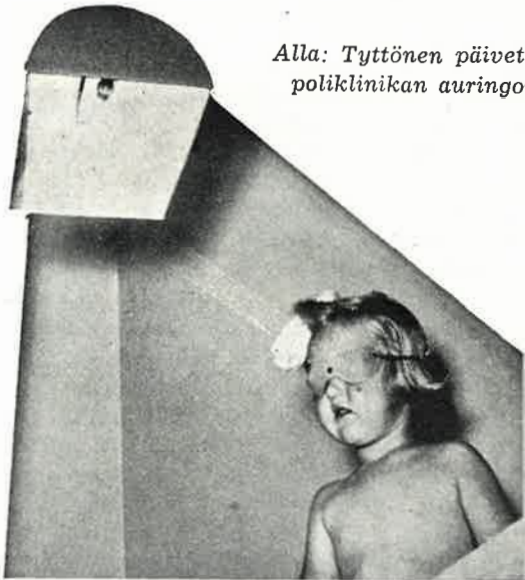
Vuodenvaihteessa valmistui Högforsin Tehtaan sosiaaliosastolle oma rakennus. Sosiaalitoimiston lisäksi siirtyi tähän rakennukseen myös tehtaan poliklinikka, joka ajanmukaiset huoneet ja laitteet saatuaan voi nyt toimia entistä tehokkaammin.

Poliklinikalla on työssä vuorotellen kaksi terveystisarta. Se on auki 8.00—16.00, joten kaikki tehtaalla sattuneet tapaturmat ja sairaustapaukset ohjataan poliklinikalle. Uusista laitteista mainittakoon suuritehoinen valohoitolamppu ja UKW-syvälämpöhoito-laite.

Uuden rakennuksen vierelle on siirretty myös tehtaan pääportti, kuten kuvastakin näkyy.

Alla: Tyttönen päivettymässä poliklinikan auringon alla.

**HÖGFORSIN
TEHDAS**

Karl Morsbach.

Kaarlo Appelberg.

Urho Sevon.

Johannes Aho.

MERKKIPÄIVIÄ

75-VUOTIAS

Eläkeläinen Karl Morsbach 15.9.54. Hän on syntynyt Saksasta, Reininmaan Solingesta. Vuonna 1908 hän saapui Suomeen Sorsakosken tehtaalle, jossa työskenteli pari vuotta. Sen jälkeen hän palveli vuoteen 1915 Fiskars Osakeyhtiössä. Maailmansodan aikana hän oli vv. 1915—19 Saksassa, mutta palasi v. 1919 takaisin Fiskars Oy:n palvelukseen. Vuodesta 1923 alkaen hän oli Högforsin Tehtaan konepajassa toimien vuodesta 1946 konepajan työkaluvaraston hoitajana. Eläkkeelle hän siirtyi 1.6.53. Morsbach on tunnettu kätevästä miehenä. Hän on valmistanut lukuisia koneitten ja työkalujen pienoismalleja. Harrastuksista mainittakoon lisäksi puutarhanhoito ja musiikki.

60-VUOTIAS

Tilanhoitaja Kaarlo Appelberg 13.9.54. Hän on syntynyt Hämeenlinnassa. Käytyään 7 luokkaa oppikoulua hän suoritti Kurkijoen Maamiesopiston kurssin ja tuli v. 1922 Läskele Oy:n tilojen hoitajaksi. Läskelelään jäätyä rajan taakse hän siirtyi Högforsin Tehtaalle tilanhoitajaksi. Läskelelässä Appelberg kuului mm. taksoituslautakuntaan. Karkkilassa hän mm. on Maatalouskerhoyhdistyksen puheenjohtaja. Hänen harrastuksistaan on etusijalla oman, Savonlinnan lähellä sijaitsevan tilan viljeleminen.

50-VUOTIAITA

Mallikaavaaja Urho Aukusti Sevon 30.8.54. Hän on syntynyt Lopella ja tuli työhön tehtaalle 24.1.1927 maakaavaamoon työskennellen siellä edelleenkin mallikaavaajana. Sevon toimii tehtaan avustuskassan hallituksen varapuheenjohtajana.

Teknikko Johannes Aho 13.9.54. Hän on syntynyt Helsingissä. Käytyään Helsingin Teknillisen koulun hän oli merivartiolaitoksen palveluksessa 8 vuotta siirtyen sitten ms. Pohjanmaan toiseksi kone-mestariksi, jona toimi 7 vuotta. Oltuaan välillä Pasilan konepajan moottorivaunujen korjaamon mestarina hän tuli 16.10.1947 Högforsin Tehtaan palvelukseen valimon korjaamo-osaston mestariksi. Nykyisin hän työskentelee putkiosaston ja lämpökeskuksen

mestarina sekä keskuslämmityskattiloiden matkatar-kastajana. Ahon vapaa-ajan harrastuksiin kuuluvat erityisesti kalastus ja postimerkkeily. Hän on Karkkilan Teknilliset toimihenkilöt ry:n puheenjohtaja ja kuuluu Teknillisen kerhon johtokuntaan sekä kaup-palan ammattioppilaslautakuntaan.

Autonapumies Reino Vilhelm Saaristo 19.10.54. Hän on syntynyt Ul. Pyhäjärvellä. Högforsin Tehtaan palvelukseen hän tuli 16.4.37 ja työskentelee nykyis-in autonapumiehenä rakennusosastolla.

Virkailijakerhon johtajatar Elna Ranta 25.10.54. Hän on syntynyt Hangossa. Käytyään koulunsa Tu-russa hän työskenteli 7 vuotta T:mi Viklundin kont-torissa. Oltuaan sitten kreivitär Armfeltin yksityis-hoitajattarena hän antautui talousalalle käyden Hög-vallan kotitalousseminaarin. Hän on työskennellyt mm. Helsingin kaupungin eri koulukotien emännöit-sijänä ja mm. Hangon ja Eiran sairaaloiden emäntä-nä. Sota-aikana hän oli lottatehtävissä ja sen jälkeen Ruotsissa suomalaisen lastenkodin johtajattarena. Toimittuaan Vuoksenniskan virkailijakerhon emän-tänä hän siirtyi Suomen Matkailijayhdistyksen Suo-menlinnassa sijaitsevan "Piper"-ravintolan emän-näksi. Högforsin Tehtaan virkailijakerhon johtajat-tarena hän on ollut 15.9.50 lähtien. Hänen vapaa-ajan harrastuksistaan ovat etutilalla olleet taide ja porssiinimaaalaus. Hän on myös kerännyt erittäin arvokkaan postimerkkikokoelman.

Reino Saaristo.

Elna Ranta.

Leirillä Antiaisissa

Antiaisten tutulla leiripaikalla oli jälleen viime kesänä vilskettä kerrakseen. Ensin siellä heti juhanuksen jälkeen viettivät pojat muutamia ihania leiripäiviä ja heidän lähdettyään 70 iloista tyttölasta valtasi heinäkuun alussa koko tienoon. Sen jälkeen oli "mammojen" vuoro ja lopuksi saapuivat leirille "napulapojat".

Yläkuvassa nähdään tyttöleiriläisten tulo Antiaisiin, ja toisesta kuvasta päätellen paistoi siellä joskus aurinkokin, jolloin hiekkaranta oli ahkerassa käytössä.

Salon urheilukuumisia

Kesän aikana on tehtaan piirissä suoritettu erilaisia kilpailuja ahkerasti ja osanotto niihin on ollut hyvin vilkasta. Harrastuskävely oli ennätysellistä. Kokeilun alaisena vaihtoehtoisesti ollut pyöräily tuotti niin hyviä tuloksia, että sitä jatketaan ensi vuonnakin. Käyntejä oli kaikkiaan 706 kpl. ja matkaa kertyi 7.349 km. Tehtaan henkilökunnasta oli liikkeellä 47 %. Tulokset muodostuivat hyvin tasaväkisiksi. Tässä muutamia:

Naiset: 1) Karin Lehto 377 km. 2) Maija Pusa 359. 3) Laina Koivu 326. 4) Ilmi Åkerfelt 278. 5) Kyllikki Karanen 232. 6) Ritva Kanervo 226. — Vaimot: 1) Ilona Suominen 214. 2) Irja Eskola 108. — Miehet: 1) Olavi Vuorisääri 421. 2) Pentti Suominen 413. 3) Risto Lehto 271. 4) Antti Laiho 269. 5) Martti Tuominen 237. 6) Antti Karanen 218. — Pojat: 1) Olli Suominen 329. 2) Kari Suominen 263. 3) Seppo Eskola 154.

Yhtymän mestaruuskilpailuja silmällä pitäen järjestettiin yleisurheilussa kilpailuja useammassa sarjassa, niin että kaikilla olisi samat mahdollisuudet. Näin saatiin osanotto runsaammaksi. Tuloksia:

Heittosarja, yleinen: 1) Risto Koskinen. 2) Onni Suominen. 3) Antti Karanen. — 35-vuotiaat: 1) Matti Eskola. 2) Vilho Heino. 3) Arvo Bang. — Alle 17-vuotiaat: 1) Taisto Sjöberg. 2) Hannu Vigelius.

Hyppysarja, yleinen: 1) Antti Laiho. 2) Antti Karanen. 3) Anto Leino. — 35-vuotiaat: 1) Arvo Bang. 2) Pentti Suominen. 3) Vilho Heino. — Alle 17-vuotiaat: 1) Taisto Sjöberg. 2) Hannu Vigelius. 3) Kari Suominen.

Pikajuoksusarja, yleinen: 1) Antti Laiho. 2) Antti Karanen. 3) Pauli Kallio. — 35-vuotiaat: 1) Arvo Bang. 2) Pentti Suominen. 3) Vilho Heino. — Alle 17-vuotiaat: 1) Taisto Sjöberg. 2) Hannu Vigelius. 3) Kari Suominen.

Yleinen 3000 m: 1) Pertti Hotokka 9.54.5. 2) Pauli Kallio 10.04.0. 3) Antti Karanen 10.48.0.

Kevätkierron puulaakipalloilussa meni ankaran kamppailun merkeissä. Sijoittuminen tässä kahden-toista joukkueen sarjassa oli hyvin tasaväkistä ja pisteistä käytiin kovaa kamppailua. Kevään kuluessa suoritettiin 37 ottelua, joista Salon Tehtaitten osalle tuli kuusi.

Kauniina lauantai-iltapäivänä 7.8. kokoonnuttiin kauppalan rantaan, josta moottorialus "Maijalla" mentiin Vuohensaaren kansanpuistoon. Sinne urheilutoimikunta oli järjestänyt harrastuskilpailujen palkintojenjaon. Uimalaitoksella suoritettiin myös samalla harrastusuuintia. Palkintojenjaon päätyttyä pidettiin kilpailut urheilukalastajille. Palkinnot oli ratkaistava vaa'an avulla. Ensimmäisiä palkintoja jaettiin kolme: suurimman kalan saaneelle Risto Koskelle, lukumääräisesti eniten saaneelle Esko Karaselle ja kokonaispainon mukaan eniten saaneelle Urho Alholle.

PIIRITYÖNJOHTAJA VILJAM KUJALA

Elokuun 7 p:nä kuoli työpöytänsä ääressä Sippolassa piirityönjohtaja Viljam Kujala. Hän oli syntynyt Sippolassa 5.2.1890. Sippolan hovin torpparin poikana hän joutui jo lapsesta liikkumaan hovin metsissä. Niinpä lankesi luonnostaan, että elämänuraksi tuli metsämiehen ammatti. Vuosina 1912—1916 hän toimi Halla Oy:n metsätyönjohtajana. Käytyään Tuomarniemen metsäkoulun hän tuli Kymin Oy:n palvelukseen metsätyönjohtajaksi Kymin eteläisen hoitoalueen Luumäen piiriin. Sieltä hän jo seuraavana vuonna siirtyi vastaavaan toimeen Sippolan piiriin. V. 1924 hänet nimitettiin piirityönjohtajaksi Sippolan piiriin, jota tehtävää hän hoiti Sippolan Metsäkoulun perustamisen jälkeenkin kuolemaansa asti.

Piirityönjohtaja Kujala ehti suorittaa pitkän, monipuolisen ja tuloksellisen päivätyön — neljä vuosikymmentä — yhtymämme palveluksessa. Piirinsä metsien hoidon ja hankinnan lisäksi hän vastasi aikanaan Sippolan tukkien uitosta Hallaan sekä Halla—Sippolan tilan aikaisemmin varsin laajan maatalouden hoidosta. Virkatehtäviensä ohella häneltä riitti aikaa ja harrastusta lukuisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin. Hän oli monena vuonna Sippolan kunnanvaltuuston, kansakoulun johtokunnan, kunnan metsien hoitokunnan ja Sippolan valtionverolautakunnan sekä eräiden muidenkin lauta- ja johtokuntien jäsenenä. Hän kuului myös Kymenlaakson Metsäteknikot ry:n perustajiin ja toimi aikanaan yhdistyksen taloudenhoitajana sekä johtokunnan jäsenenä.

Inhimillisesti katsoen piirityönjohtaja Kujalan elämä katkesi kesken. Jo vuoden ajan hän käytti kaiken vapaa-aikansa oman talon rakentamiseen toivoen saavansa viettää ansaitun vanhuudenlevon syntymäkotinsa vieressä. Rakennus jäi häneltä kesken...

Vainajaa surevat lähinnä puoliso, os. Puranen, ja kolme lasta.

Julius Pönttiö.

J. H. Söderlund

MERKKIPÄIVIÄ

60-VUOTIAS

Autonkuljettaja Julius Pönttiö Jyväskylässä 5. 10. 54. Hän on syntynyt Viitasaarella. Kymin Oy:n palvelukseen hän tuli 1. 10. 1921 toimien aluksi talonmiehenä ja hevosmiehenä Viitasaaren Kaunistossa sekä vuodesta 1926 alkaen aluemetsänhoitajan autonkuljettajana Jyväskylässä. Vuodesta 1950 lähtien hän on siellä hoitanut myös yhtiön omistaman talon talonmiehen tehtävät osoittaen suurta harrastusta ja taitoa mm. puutarhan hoitajana. Pönttiö sai v. 1947 Kymin Oy:n hopeisen ansiomerkin ja v. 1949 Suomen Autoklubin ansiomerkin.

50-VUOTIAITA

Henkilöautonkuljettaja Yrjö Lehtomäki Kuopiossa 22. 9. 54. Hän on syntynyt Pyhäjärvellä O.l. ja tullut yhtiömme palvelukseen 1. 7. 47 Kuopion hoitoalueeseen Kuopioon.

Kainuun hoitoalueen aluemetsänhoitaja Johan Holger Söderlund Kajaanissa 29. 9. 54. Hän on syntynyt Paraisissa. Metsänhoitajaksi hän valmistui v. 1928, minkä jälkeen toimi metsähallituksen palveluksessa Salmin ja Ilomantsin hoitoalueissa vuoteen 1935, jolloin siirtyi Oy. Läskelä Ab:n palvelukseen aluemetsänhoitajaksi. Tämän yhtiön liityttyä Kymin Osakeyhtiöön samana vuonna hän toimi edelleen Läskelän pohjoisen hoitoalueen aluemetsänhoitajana, kunnes talvisodan jälkeen joutui siirtymään Pohjois-Karjalan hoitoalueen aluemetsänhoitajaksi Joensuuun. Jatkosodan aikana hän muutti takaisin Läskeleen, mistä v. 1944 oli taas lähdettävä Joensuuhun. Sieltä hän v. 1945 siirtyi nykyiseen toimeensa Kajaaniin. Varsinaisten virkatehtäviensä ohella metsänhoitaja Söderlund on kuulunut Karjalassa ollessaan jäsenenä Oy. Lauttauskaluston johtokuntaan sekä Kainuussa Kainuun Metsätyönantajain johtokuntaan. Hän on innokas luonnonystävä ja erämies. Karjalan saloilla ja Kainuun korvissa hänellä on ollut erinomainen tilaisuus viettää vapaa-aikojaan näiden harrastustensa parissa. Lähes kaksikymmenvuotisen palveluksensa aikana yhtiössämme metsänhoitaja Söderlund on saavuttanut sekä esimiestensä että alaistensa täyden luottamuksen.

METSÄOSASTO

Vasemmalla: Lipunnosto isojen tyttöjen leirillä. Oikealla: Promovoidut uimakandidaatit Jukan kannella.

Nuorilla vilkasta kesätoimintaa

Sateisesta kesästä huolimatta muodostui Juantehtaan lasten ja nuorisoin kesätoiminta odottamattoman vilkkaaksi. Ohjelmaa oli järjestetty kaikenikäisille nuorille. Ohjaajina toimivat nuorisohjaaja Leena Horjander ja neiti Eva-Kristiina Amperla sekä poikien leirillä Keijo Jokiranta.

Ohjelma alkoi 5—8-vuotiaitten leikkikenttätoiminnalla. Mukana oli puolisensataa lasta, jotka parin viikon ajan kokoontuivat koulun kentälle leikkimään, laulamaan ja askartelemaan. Toisinaan tehtiin retkiä luonnon helmaan. Juhannuksen jälkeen oli uimakoulun vuoro. Irvinlahdessa pidettyyn uimakouluun osallistui n. 70 tyttöä ja poikaa. Koulun päättäjäistilaisuuden ohjelmassa oli kilpailuja, hengenvastustusta, uimakoululaisten kuorolaulua ja leikkilisiä numeroita. Välittömästi uimakoulun päätyttyä alkoi leiritointa. Aluksi kokoontuivat Puruniemen leirialueelle pojat. He viettivät reipasta teltaelämää, kilpailivat, retkeilivät, uivat ja kokoontuivat iltaisin leirinuotion ääreen. Heidän jälkeensä tulivat Puruniemen isot tytöt ja viimeksi pikkutyöt. Jokainen leiri päättyi laivaretkeen, joka suuntautui komealle Pisavuorelle. Myös lasten vanhemmilla oli tilaisuus vieraila leireillä. Kaikkiaan nousi leiriläisten luku 60:een.

Elokuun 20:tta päivää vietettiin jälleen uinnin merkeissä. Siihen mennessä 16 uimakoululaista oli suorittanut uimakandidaattivaatimukset ja juhlallinen promotio saattoi tapahtua. Juka-laivalla matkattiin Puruniemen laiturin ääreen, jossa promoottorit, isännöitsijä ja rouva Timgren ojensivat promovoitaville sepeleet.

Kesäkauden päättäjaisiksi pidettiin seuratalossa elokuun 30 päivänä vielä yhteinen juhla, jossa leiriläiset ja uimakoululaiset esittivät runsaasti ohjelmaa ja torvisoittokunta piti huolta musiikista. Yleisöä oli salin täydeltä.

MERKKIPÄIVIÄ

70-VUOTIAS

Liimankeittäjä Juho Heikki Pirinen 25.10.54. Hän on syntynyt Säyneisissä, joka silloin kuului Kaavin pitäjään. Tehtaan töihin hän tuli vakinaisena v. 1908 massatehtaalle kuorijaksi ja on sen jälkeen kiertänyt tehtaan eri työpaikoissa toimien viimeiset kahdeksan vuotta liimankeittäjänä. Pirinen on ollut tehtaan palveluksessa yli 46 vuotta.

50-VUOTIAS

Hevosmies Vilho Jalmari Hakkarainen 8.10.54. Hän on syntynyt Muuruvedellä. Juantehtaan palvelukseen hän tuli v. 1935 ensin ulkotöihin, mutta siirtyi jo samana vuonna nykyiseen tehtäväänsä maatalousosastolle.

Juho Heikki Pirinen.

V. J. Hakkarainen.

LEHTEMME SEURAAVA NUMERO

ilmestyy jo 1½ kuukauden kuluttua eli marraskuun 5 p:nä. Siihen tarkoitettut kirjoitukset ja kuvat pyydetään lähettämään syyskuun loppuun mennessä.

TOIMITUKSEN TUOLILTA

Olemme joskus koettanut johdattaa lukijamme mielikuvituksen Kuusankosken tehtaitten syntyäiköihin. Tehtaittemme historian ensimmäinen näytös, turpiinirännien, ruukkien ja tehtaalaisasumusten rakentaminen on epäilemättä ollut sen laatuinen, että nykypolven yhtiöläinen mielellään haluaisi nähdä sen silmänsä edessä. Vaikka meidän aikamme mittapuulla mitaten alku olikin vaatimaton, kiirivät työn äänet kauas ja julistivat tehtaitten aikakauden alkaneeksi näillä syrjäisillä seuduilla.

Mutta jos vertaamme tätä näytelmää siihen, mitä samaan aikaan esitettiin Kyminsuussa ja sen lähisaarilla, jää se vain kevyeksi kuvaelmaksi jälkimmäisen rinnalla. Tuskinpa missään muualla maassamme on koettu industrialismin läpimurto niin rajusti kuin Kyminsuussa. Siinä oli suorastaan jotakin räjähdysmäistä. Se, jos mikään, oli säväyttävä toiminnan draama. Sahakuume oli tarttuvaa lajia. Rohkeat yrittäjät ryntäsivät valtaamaan Kyminsuusta tulevalle höyrysahalleen olinpaikkaa ja samosivat samanaikaisesti Päijänteen rantamien laajoihin metsiin tukkikauppoja tekemään. Mutta ei jäänyt rahvaskaan epäröiden katsomaan sahaeröjen touhuja. Monesta talosta ja torpasta pitkien taipaleitten takaa sisimmästä sydänmaasta saakka lähdettiin taivaltaamaan Kotkaan ja Kymiin. Tämä nouseva sahakeskus kangasti monen mielessä lupaavana tulevaisuuden maana, kotimaan Amerikkana.

Eivätkä suuret suunnitelmat jääneet suunnitelmiksi, vaan ne toteutettiin miltei luonnottomalla nopeudella. Suuria sahoja nousi kuin sieniä sateella. Höyryvoiman nopeaan liikkeeseen panemat sahanterät kirskahdivat järeisiin sisämaan honkapuihin, jotka muuttuivat lankuiksi, soiroiksi ja laudoiksi. Vauhti oli entiseen verrattuna huumaava. Pientä oli sen rinnalla sahamylyjen hidastempoinen sahaus ja vielä pienempää käsipelillä sahaaminen, jota talonpojat kireässä rahan-tarpeessaan laajalti harrastivat. Tuotanto kasvoi niin suureksi, että yksistään jäterimojen paljoudesta kehittyi vakava pulma. Sahojen höyrykattilat eivät ennättäneet ahmia läheskään kaikkia puunjätteitä pesiinsä, ja rimoista oli koetettava päästä eroon polttamalla niitä sahojen liepeillä alati kytevissä rimahelvineissä ja valtaamalla niiden avulla mereltä uutta elintilaa.

Ajankohta tällaisen suurimittaisen sahateollisuuden syntymiselle oli odottamattoman suotuisa. Se johtui monen monista tekijöistä: talouselämän vapautumisesta sitä rajoittavista pakkosäännöistä, uittomenetelmien paranemisesta, höyrykoneesta ja herpautumattomasta yritteliäisyydestä. Yhtä ratkaisevasti siihen vaikutti silloisessa maailmassa tapahtuneet muutokset. Väkiluku oli 1800-luvulla lisääntynyt ennätysmäisesti, ja rakennustoiminta kasvoi tietenkin vastavasti. Samanaikaisesti oli tapahtumassa tuo meidän aikakaudellemme ominainen siirtyminen suurkaupunkivaltaiseen yhteiskuntaan. Teollisuuden ansiosta maailma oli myös vaurastunut ja vaatimukset kasvaneet. Tarvittiin sahattua puuta ja sitä tarvittiin paljon. Siksi sahatavaran tarve lisääntyi ja synnytti kaukaisessa Suomessakin suurten höyrysahtojen aika-

kauden. Rahtaaminenkin oli parantunut ja halventunut höyrylaivojen ansiosta.

Ei kuitenkaan kestänyt kauan, ennen kuin koettiin ensimmäiset vastoinkäymiset. Puutavaran markkinahinnat ovat tunnetusti herkäät vaihteluille, ja niinpä 1870-luvullakin äkillistä tuotannon kasvua seurasi hintojen romahdus. Monen yrittäjän loppu oli yhtä nopea kuin oli alku ollut lupaava. Eikä siinä leikissä armoa tunnettu, ja heikompien kohtaloksi tuli vääjämätön sortuminen.

Noista jännittävästä alkuaajoista on kulunut kahdeksan vuosikymmentä. Eipä ole jälkeinpäinkään puuttunut jännitystä, huolta ja vastoinkäymistä, mutta eteenpäin on yhtä kaikki menty. Kannattaisi näyttää nykyistä Kotkan ja Karhulan teollisuuskeskusta sekä maamme suurinta vientisatamaa ensimmäisille sahojen patruunoille, sahareille, "taaplaajille" ja lastaajille. Tyytyväisin mielin he voisivat hymähtää, että kannattipa yrittää. Totista totta on heidän yrityksistään tullut. Työllä on ollut siunausta. Ja vaikka tehdasnäkymät ovat moneen kertaan muuttuneet kuluneiden vuosikymmenien aikana, niin siitä huolimatta he voisivat löytää kiinnekohtia nykyisyyden ja menneisyyden välillä. Joki tuo jatkuvasti puuta, joka sahataan ja lähetetään edelleen merten taakse. He huomaisivat myös, että muutamatsahat sijaitsevat yhä samoilla paikoilla, mihin ne aikanaan perustettiin.

Yksi näistä on Hallan saaren saha. Sen sahanterät ovat lähes 80 vuoden aikana leikanneet lankuiksi ja laudoiksi monet kymmenet miljoonat tukit, ja Hallan neliapilan tunnuksin varustettu sahatavara on saavuttanut tunnustetun aseman maailmanmarkkinoilla.

Kaiken tämän toteaminen herättäisi Hallan vanhojen patruunien, valttarien ja sahurien mielessä tyytyväisyyttä. Mutta he löytäisivät vielä muutakin, joka lämmittäisi heidän mieltään. Monen työntekijän piirteissä he olisivat näkevinään jotakin tuttua. Nimen kuuleminen selvittäisikin pian tämän hämmästyttävän seikan. Entisten hallalaisyden jälkeläisestähän tässä olisikin kysymys. Kävisi ilmi, että tänne aikoinaan muuttaneet sahaajat, tapuloitsijat ja muut saha-ammattilaiset ovat monessa tapauksessa jättäneet ammattinsa jälkeläisilleen. He toteaisivat, että sitkeästi on hallalaisyden säilynyt tämän sahan vaiheilla.

Hallan sahan ja sen väen historia on sen laatuinen, että se olisi tarkan kotiseutukuvauksen arvoinen. Halla on säilyttänyt harvinaisen puhtaana omat ominaiset piirteensä. Vanhoilla hallalaisilla olisi varmaan paljon kerrottavaa. Heidän tarinansa kuvaisivat elävällä tavalla muuttoliikettä maalta teollisuuden palvelukseen, sopeutumista aivan uusiin olosuhteisiin, uusien ammattien oppimista, kotiutumista sahan läheisyyteen meren äärelle ja ennen kaikkea vihreän kullon jalostamista ja lähettämistä maailmanmarkkinoille. Tässä olisi pienoiskoossa tarina yhdestä uudemman historiamme valtavimmasta ja merkittävimmästä tapahtumisesta, maalaisyhteiskunnan teollistumisesta, joka on maamme viimeaikaisen kehityksen vahvimpia kulmakiviä.

T u o m o.

